

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ÖZEL VE DEVLET İLKÖĞRETİM OKULLARI BİRİNCİ
KADEMESİNDEKİ ÖĞRETMENLERİN, SINIF
YÖNETİMİNDE KARŞILAŞTIKLARI DİSİPLİN
SORUNLARI VE YAKLAŞIM BİÇİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma ÖZMEN

HAZIRLAYAN
Bahtiyar SİRKECİ

ELAZIĞ-2010

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÖZEL VE DEVLET İLKÖĞRETİM OKULLARI BİRİNCİ
KADEMESİNDEKİ ÖĞRETMENLERİN, SINIF YÖNETİMİNDE
KARŞILAŞTIKLARI DİSİPLİN SORUNLARI VE YAKLAŞIM
BİÇİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma ÖZMEN

HAZIRLAYAN
Bahtiyar SİRKECİ

Jürimiz .../.../.... Tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans/doktora tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve Sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Özel ve Devlet İlköğretim Okulları Birinci Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Yaklaşım Biçimleri

Bahtiyar SİRKECİ

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Elazığ 2010; Sayfa: XI+105

Sınıf yönetiminin önemli öğelerinden birisi disiplindir. Eğitimi olumsuz etkileyen, sınıftaki sorunlu davranışların düzeltilmesi ve sınıf disiplininin sağlanması öğretmenin önemli görevleri arasındadır.

Bu araştırma, özel ve devlet ilköğretim okulu birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disipliniyi sağlamada karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve sınıf disipliniyi sağlamada öğretmenler tarafından yaklaşımların belirlenmesi amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin, sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları demografik özelliklere (okul türü, cinsiyet, hizmet yılı, sınıftaki öğrenci sayısı, mezun olunan okul, okutulan sınıf) göre farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmenlerin, sınıf yönetiminde sınıf disipliniyi sağlamaya yönelik yaklaşımları demografik özelliklere (okul türü, cinsiyet, hizmet yılı, sınıftaki öğrenci sayısı, mezun olunan okul, okutulan sınıf) göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın evrenini, Kahramanmaraş il merkezindeki devlet ve özel ilköğretim kurumları birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma evrende çalışılmıştır. Yukarıda belirtilen sınıf öğretmenlerinin tümüne anket dağıtılmış, yanıtlanarak geri dönen anketlerden 636'sı geçerli sayılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel bilgisayar programı (SPSS paket

programı 17,0) aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin homojen bir dağılım gösterip göstermeme durumuna göre, parametrik ve parametrik olmayan istatistiksel hesaplamalar yapılarak veriler çözümlenmiştir.

Bulguların yorumlanması ile ulaşılan sonuçlardan bazıları şu şekilde özetlenebilir:

Özel okulda görev yapan öğretmenler, devlet okullarında görev yapan meslektaşlarına göre daha az disiplin sorunuyla karşılaşmaktadırlar.

Bayan öğretmenler, sınıftaki disiplin sorunlarının üstesinden gelebilmek için ailelerle işbirliğine, erkek öğretmenlerden daha fazla yer vermektedirler.

Öğretmenler, meslekteki çalışma süreleri arttıkça, sınıf disiplinini sağlamak için okul yönetimiyle daha fazla işbirliği yapmaktadırlar.

Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, öğrenciden kaynaklanan disiplin sorunları artmakta, sınıf iç düzenlemeler zorlaşmakta ve ailelerle işbirliği güçleşmektedir.

Disiplin sorunlarına yaklaşım açısından, açık öğretim ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerinin görüşleri benzerlik gösterirken; eğitim fakültesi mezunlarının görüşleri diğer okul mezunlarının görüşleri ile benzerlik taşımaktadır.

Ulaşılan bu sonuçlar eşliğinde yapılan önerilerden bazıları şunlardır: Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada başarılı olabilmeleri için, sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalıdır. Okul yönetimi okul-aile işbirliğine önem vermeli, bu çerçevede velilerin sınıf öğretmenleri ile etkileşim içine girmeleri teşvik edilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Devlet ilköğretim Okulu, Özel İlköğretim Okulu, Sınıf Öğretmenleri, Sınıf Yönetimi, Disiplin Sorunları

ABSTRACT

Master Thesis

Discipline Problems Encountered during Class Management by the Teachers Working in the First Level of the Private and Public Schools and Their Approaches in Handling The Discipline Problems

Bahtiyar SİRKECİ

The University Of Firat

The Institute of Social Science

Department of Educational Administration,

Supervision, Planning and Economy

Elazığ 2010; Sayfa: XI+105

One of the important components of class management is discipline. Correcting problematic behaviors that adversely affect education, and providing class discipline are among the classroom teacher's significant tasks.

This research was carried out for the purpose of detecting the discipline problems and determining the approaches for handling these problems in providing class discipline by the classroom teachers working in the first level of public and private schools. In the frame of this main goal, the answers of the questions given below are sought:

1. Do discipline problems that teachers are encountered during class management differ with respect to demographic features (school type, gender, work year, class size, graduated school, instructed class)?

2. Do the approaches of the teachers in providing class discipline differ with respect to demographic features (school type, gender, work year, class size, graduated school, instructed class)?

Teachers working in the first level of the public and private primary schools in the city center of Kahramanmaraş, constitute the research population. The research was

studied in the universe. A questionnaire was handed out to the whole class teachers at the schools mentioned above and 636 responded questionnaires were considered as valid. Findings were analyzed by using a statistical software packet program (SPSS 17, 0). Depending on the homogeneity of the distribution of the data, parametric and nonparametric statistical calculations were computed.

Some of the results obtained by interpreting the findings can be summarized:

Teachers working in the private schools encounter less discipline problems than their colleagues working in the public schools.

To overcome discipline problems, female teachers give place to parent-teacher cooperation more than the male teachers.

Increase in teachers' working year results with more cooperation with the school management to provide school discipline.

Increase in student number in the class results with more discipline problems more difficulties in class arrangement and cooperation with the families.

Opinions of teachers graduated from distant training and from Institute of Education are similar in terms of approaches to discipline problems; and additionally, opinions of graduates from faculty of education and other schools are alike. Some of the suggestions along with the results are stated below:

In order to be able to succeed in providing class discipline, the number of students in the class should be decreased. School management should give more importance to parent-teacher cooperate, in this respect parents should be encouraged to interact with teachers.

Key words: Public Primary School, Private Primary School, Class Teachers, Classroom Management, Discipline Problems

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
ÖNSÖZ	X
KISALTMALAR.....	XI
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
2. İLGİLİ ALAN YAZISI İNCELENMESİ.....	6
2.1. Sınıf Yönetimi	6
2.2. Disiplin.....	8
2.3. Sınıf Yönetiminde Disiplin	9
2.4. Sınıf Disiplininde Karşılaşılan Sorunlar	13
2.4.1. Öğretmenden Kaynaklanan Disiplin Sorunları.....	14
2.4.2. Öğrenciden Kaynaklanan Disiplin Sorunları.....	17
2.4.3. Aileden Kaynaklanan Disiplin Sorunları:	20
2.4.4. Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Disiplin Sorunları	22
2.4.5. Okul Yönetiminden Kaynaklanan Disiplin Sorunları	25
2.4.6. Eğitim-Öğretim Programlarından Kaynaklanan Disiplin Sorunları	25
2.5. Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Uygulamalar	26
2.5.1. Göz Teması Kurma	28
2.5.2. Uyarma	29
2.5.3. Umursamama, Görmezden Gelme.....	29

2.5.4. Fiziksel Müdahale ve Yer Değiştirme	30
2.5.5. Derste ve Ortamda Değişiklik Yapmak	31
2.5.6. Sınıf Toplantıları Düzenlemek	31
2.5.7. Öğrenciyle Konuşma ve Bireysel Sözleşme Yapma.....	33
2.5.8. Sınıf Kurallarının Belirlenmesi.....	34
2.5.9. Ceza Vermek	36
2.5.10. Anne-Baba İle İşbirliği	40
2.5.11. Rehberlik Servisi ve Diğer Öğretmenlerle İşbirliği	41
2.6. İlgili Araştırmalar	42
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	42
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	53
BÖLÜM III.....	56
3. YÖNTEM	56
3.1. Araştırmanın Modeli.....	56
3.2. Evren ve Örneklem	56
3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	56
3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	61
3.5. Verilerin Çözümlemesi	61
BÖLÜM IV.....	63
4. BULGULAR VE YORUMLARI	63
4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	63
4.2.1. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	66
4.2.2. Cinsiyet Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	68
4.2.3. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	69
4.2.4. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	70
4.2.5. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	73

4.2.6.Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu.....	75
4.3.1. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu	77
4.3.2. Cinsiyet Değişkenine Göre, Boyutlar Temelinde, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	78
4.3.3. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu	80
4.3.4. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	81
4.3.5. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	83
4.3.6. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	84
BÖLÜM V	87
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
5.1. Sonuçlar	87
5.2. Öneriler	89
5.2.1. Eğitim Yöneticileri ve Öğretmenlere Öneriler	89
5.2.2. Araştırmacılara Öneriler.....	90
KAYNAKLAR	92
EK 1. ANKET FORMU	98
EK 2. İZİN BELGELERİ	103
ÖZGEÇMİŞ	105

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	63
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttuğu Sınıflar.....	63
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslek Yılları	64
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul.....	64
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttukları Sınıftaki Öğrenci Sayısı	65
Tablo 6. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	66
Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Sonuçlar	68
Tablo 8. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	69
Tablo 9. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	70
Tablo 10. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	73
Tablo 11. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	75
Tablo 12. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	77
Tablo 13. Cinsiyet ile Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	78
Tablo 14. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	80
Tablo 15. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	81
Tablo 16. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	83
Tablo 17. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı	84

ÖNSÖZ

Sınıf yönetiminin en önemli öğelerinden birisi disiplindir. Öğretmenin eğitim öğretim etkinliklerinde hedeflerine ulaşabilmesi için disiplin sorunlarını önleyerek sınıf disiplini sağlaması gerekir. Disiplin sorunlarına kaynaklık eden nedenler tespit edilmediğinde, disiplin sorunları öğrencilerin kişilik gelişimlerine zarar vermeden çözülmediğinde, başarılı bir eğitim yaşantısının ortaya çıkması olanaksızdır. Öğretmen sınıfta disiplin ortamını sağlayabilmek için, öğrencilerin gelişimlerini, yeteneklerini, kabiliyetlerini iyi takip etmeli, aileleriyle iyi bir iletişim kurmalı, sınıftaki bütün öğrencilerini çok yakından tanımalıdır. Araştırmamızda, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunlarının belirlenmesi ve sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlarını tespit ederek, bu konuda ne kadar yeterli olduklarını ortaya koymak hedeflenmiştir. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde disiplin ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ve disiplin ile ilgili uygulamaları çeşitli değişkenler ışığında tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmen sınıfta disiplini sağlama konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip ise, sınıfta disiplin ile ilgili problem oluşmayacak ve eğitim-öğretim düzenli bir şekilde devam edecektir.

Bu araştırma, “özel ve devlet ilköğretim okulu birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunları tespit ve sınıf disiplinini sağlamaya yönelik uygulamalarının belirlenmesidir. Kahramanmaraş il merkezindeki özel ve devlet ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplininde karşılaştıkları sorunları ve sınıf disiplinini sağlamaya yönelik uygulamalarını yansıtan bir araştırmadır.

Bu araştırmanın tamamlanmasında önerilerini ve yardımlarını esirgemeyen, danışman hocam Doç. Dr. Fatma Özmen’e, çalışmamın her aşamasındaki sabır ve anlayışlarından dolayı eşim Remziye ve oğlum Ahmet Rasim’e, araştırma süresince yardımlarını esirgemeyen çok kıymetli öğrencilerime, anketlerin uygulanmasında her türlü kolaylığı gösteren Kahramanmaraş il merkezindeki özel ve devlet ilköğretim okulu idareci ve öğretmenlerine teşekkürlerimi sunarım.

Bahtiyar SİRKECİ
ELAZIĞ- 2010

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Eğt.	: Eğitim
Ens.	: Enstitü
Fak.	: Fakülte
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
yay.	: Yayınları

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Her bireyin toplum içinde huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi, yaşadığı toplumdaki kurallara uymasına bağlıdır. Kuralların olmadığı ve var olan kurallara uyulmayan toplumlarda karmaşanın ve huzursuzluğun ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu nedenle, öğrencilerin birlikte yaşadığı okullarda belirli kuralların olması ve okuldaki bireylerin bu kurallara uymaları gerekmektedir.

Eğitimin hedefi olan istendik davranış değişimi ve davranış yaratılması çoğunlukla sınıf ortamında gerçekleştirilir. Öğretmen, program ve kaynakları kullanarak öğrencilere istendik davranışlar kazandırmak için çaba gösterir. Ancak, çeşitli nedenlere bağlı olarak, sınıfta baş gösteren disiplin sorunları, istendik davranışların kazandırılmasını zora sokar. Bunun üstesinden gelebilmek için, sorunların nedenlerinin araştırıldığı, uygun öğrenme ortamlarının sağlandığı, ve işbirliği içinde disiplin sorunlarına yaklaşımların benimsendiği çağdaş sınıf yönetim anlayışının egemen kılınması gereklidir.

Günümüzde artık geleneksel öğretim yöntemleri ve disiplin anlayışıyla sınıf yönetimini gerçekleştirmek kolay değildir. Öğretmenin, sınıfı iyi yönetebilmesi için alan bilgisi yanında mesleki bilgisini de işe koşması, etkili iletişim becerileri ile, her öğrencisini tanıması ve anlaması gerekir.

Sınıf disiplini, sınıfta eğitim öğretim etkinliklerine uygun ortamın hazırlanmasıdır. Sınıf disiplinini sağlayamayan öğretmenler, eğitim-öğretim için ayrılan ders saatinin bir bölümünü disiplin sorunlarının çözümü için harcamak zorunda kalacaklardır. Sınıf disiplinini sağlamak için öğretmen; öğrencilerle, rehberlik uzmanıyla, okul yönetimiyle, diğer öğretmenlerle ve öğrenci velileriyle iyi bir iletişim içerisinde olmalıdır.

Bu araştırmada özel ve devlet ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan öğretmenlerin, sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunlarının tespiti ve disiplini sağlamak için başvurdukları yaklaşımlara ulaşmak amaçlanmıştır.

İlköğretim okullarının I. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf disiplini sağlamada karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve sınıf disiplinini

sağlamaya yönelik yaklaşımların belirlenmesi konulu araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problem durumu, önemi, amacı, sayıltıları, sınırlılıkları ve konuyla ilgili tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Sınıflar, öğrenme-öğretme etkinliklerinin gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulmuş özel alanlar olarak, öğrencilerin davranışlarının geliştiği önemli ortamlardır. Bu alanlarda eğitimsel amaçların gerçekleşebilmesi için öğrenme sürecinde bir düzene gereksinim vardır. Bu düzeni tehdit eden her türlü değişken, sınıf içerisinde öğrenme sürecini olumsuz etkilemekte, kayıplara yol açmaktadır. Etkili bir öğrenme ortamı oluşturmada sınıf düzenini sağlayabilmek, öğretmenler için büyük çaba gerektiren konulardan birisidir.

Sınıf yönetiminde etkili bir eğitim öğretim için disiplin ortamının oluşturulması gerekir. Eğitim öğretim için gerekli disiplinin sağlanması ön şartlardan biridir. Disiplinin sağlanmadığı ortamlarda verimli öğrenme gerçekleşemez. Öğretmenin en önemli görevlerinden biriside de sınıfta gerekli disiplin ortamını sağlamaktır. Öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplin sorunları, istenmeyen davranışların nedenleri, öğretmenlerin disiplin sorunlarını çözmede kullandıkları yöntemler sınıf yönetiminin en önemli konularıdır. Sınıf yönetimi üzerine yapılan çalışmalar sınıf disiplinin sağlanmasının, eğitimin amaçlarına ulaşılabilmesi için önde gelen koşullardan biri olduğunu ortaya koymuştur (Aksoy, 2002).

Türkiye’deki öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etme yollarını mesleğe başladıktan sonra, deneme-yanılma yoluyla kendi kendilerine öğrendiklerini ifade etmişlerdir (Atıcı, 1999; Akt: İlgar, 2007: 4). Bilhassa mesleğe yeni başlayan öğretmenler sınıf disiplinini sağlamada ve sınıftaki disiplin sorunlarıyla baş etmede zorluklar çekmektedirler. Son yıllarda sınıf yönetimi ve sınıf disiplinin sağlanması konusunda bir çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda, özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin sınıftaki disiplin sorunlarıyla baş etmede zorlandıkları görülmektedir (Türnüklü,1999).

Öğretmenlerin, öğretmen sitelerinde birbiriyle olan yazışmaları onların sınıf yönetiminde disiplini sağlayabilmek için ne kadar çok zorlandıklarını, geleneksel disiplin anlayışının etkisinden kurtulamadıklarını ve mesleğe yeni başlayan

öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada daha çok sorunla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca öğretmenler, sınıfların kalabalık olmasından, ailelerin çocuklarıyla ilgilenmediğinden, okul yönetiminin disiplin sağlama konusunda kendilerine yardımcı olmadığından, uygulanan eğitim programlarından, öğrencilerin kurallara uymadığından ve kendilerine saygısız davrandıklarından dert yanmaktadırlar (forum.memurlar.net/konu/367580/?page=1).

Disiplin dendiğinde insanların aklına ceza gelmektedir. Disiplin ile cezanın birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Ceza olumsuz davranış sonucunda tepki olarak verilir. Disiplin ise istenmeyen davranışların ortaya çıkmaması için gerekli önlemleri de içermektedir (Tertemiz, 2003: 69).

Öğretmenlerin disiplin anlayışlarında iki tür olumsuz disiplin yaklaşımının yaygın olduğu görülmektedir. Baskıcı (sert) ya da tavizkar (yumuşak) yaklaşım (Gordon,1999). Disiplin, öğretmenin sınıfta sıkıyönetim uygulaması, öğrencinin heykel gibi durması değildir. Çağdaş öğretimde öğrencinin belli ölçüde bağımsızca karar vermesini sağlamak esastır. En yararlı, en verimli disiplin şeklinin çağdaş disiplin anlayışına uygun olarak, demokratik ortamlarda sağlanabileceği bilinmektedir. Öğretmen öğrenciye baskı kurmadan ve taviz vermeden, öğrenciyle iyi bir iletişim kurarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmelidir (Turgut, 1998: 82).

Geleneksel disiplin anlayışıyla aşırı baskı ve yasaklamalarla büyüyen çocuklar, kendi yetenek ve kabiliyetlerini keşfedemeyen, sorumluluk almaktan çekinen, başkalarına bağımlı, özgüvenleri olmayan bireyler olarak yetişebilmektedirler. Çağdaş disiplin anlayışıyla demokratik ortamlarda yetişen, ilgi, istek ve beklentilerine önem verilen bireyler ise işbirliğine açık, karşısındakilere değer veren, kendine güvenen ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişebilmektedirler. Öğretmenler davranışlarıyla model olarak, öğrencilerin sosyal ve psikolojik gelişimlerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratmaktadırlar. Öğrencilerin gelecekte gösterecekleri davranışlar, geçmişte gösterdikleri davranışlarla ilgili öğretmenden aldıkları tepkilerden etkilenmekte, beklenti ve tercihleri de bu yönde oluşmaktadır (Turanlı, 1995; Akt: İlgar, 2007: 4).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacını, ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunlarının; ve sınıf içi disiplini sağlamaya yönelik öğretmen yaklaşımlarının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

A. Sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları:

Okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

1. Cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Çalışma yılına göre farklılık göstermekte midir?
3. Sınıftaki öğrenci sayısına göre farklılık göstermekte midir?
4. Bitirilen okula göre farklılık göstermekte midir?
5. Okutulan sınıfa göre farklılık göstermekte midir?

B: Sınıf öğretmenlerinin disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımları:

1. Okul türüne göre farklılık göstermekte midir?
2. Cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Çalışma yılına göre farklılık göstermekte midir?
4. Sınıftaki öğrenci sayısına göre farklılık göstermekte midir?
5. Bitirilen okula göre farklılık göstermekte midir?
6. Okutulan sınıfa göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sınıf yönetiminin en önemli unsurlarından biri disiplindir. Öğretmenin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde başarılı olabilmesi için sınıf disiplinini sağlamada başarılı olması gerekir. Öğretmen, sınıf disiplinini sağlamada başarılı olabilmek için disiplin sorunlarının gerçek nedenlerini tespit edebilmeli, disiplin sorunlarının üstesinden gelebilmek için yapması gerekenleri iyi bilmelidir. Bu araştırma ilköğretim okullarının I. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ve bunlarla baş etme yollarının tespiti ve bu konudaki eksikliklerin ortaya konması açısından önemlidir.

Bu araştırma Kahramanmaraş il merkezinde, hizmet vermekte olan özel ve devlet ilköğretim okulları ile sınırlı olmakla birlikte, ülkemizde ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin problemlerinin nedenleri ve disiplin problemleriyle baş etmeye yönelik uygulamaları hakkında öğretmenlere ortak bir bakış açısı geliştirmeye yardımcı olması bakımından önemlidir.

Araştırma ile toplanacak veriler özellikle öğretmenlerin sınıftaki disiplin sorunlarının nedenleri ve disiplin sorunlarıyla baş etme yöntemleri konusunda daha gerçekçi ve tutarlı değerlendirmeler yapmalarına yardımcı olacaktır. Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlama becerileri, kendilerinin ve öğrencilerinin başarısını, mutluluğunu ve motivasyonunu; eğitim-öğretimin kalitesini, öğrencilerin okulu sevmelerini ve derslerde başarılı olmalarını ve en önemlisi öğrencilerin kişilik gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bu araştırmanın öğretmenlere, sınıf disiplinini sağlama ve disiplin sorunlarını engelleme konusunda rehberlik edeceği düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Anket yoluyla elde edilen veriler, ankete katılanların görüşlerini yansıtmaktadır. İlgili literatür taranması sonucu elde edilen bilgilerin yeterli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş il merkezinde, hizmet vermekte olan özel ve devlet ilköğretim okullarının I. kademe öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sınıf Yönetimi: Sınıf yönetimi, öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesidir. Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin ortadan kaldırılması, öğretim zamanının uygun kullanılması, öğrencilerin etkinliklere katılımının sağlanması, sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın yönetilmesidir (Erdoğan, 2005: 11).

Disiplin: Disiplin, eğitimin amaçlarına ulaşmak için birey ya da grupların davranışlarının kontrol altına almaya yönelik etkinliklerin tümüdür (İlgar, 2000: 164).

BÖLÜM II

2. İLGİLİ ALAN YAZISI İNCELENMESİ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil edecek sınıf yönetimi ve sınıf disiplinine yönelik ilgili alan yazın incelenmiştir.

2.1. Sınıf Yönetimi

Sınıf, eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği yaşam alanı, üretim yeri olarak öğrencilere davranış kazandırmak için eğitim-öğretimin yapıldığı oda şeklinde tanımlanmaktadır (Ağaoğlu, 2003: 3; Celep, 2002: 1). Sınıf yönetimi ise, etkili ve verimli öğrenme ortamının oluşturulması için zamanın iyi kullanılması, eğitim öğretim faaliyetlerinin düzenli bir biçimde yürütülmesi ve öğrencilerin öğretmene bağlı kalmadan kendi kendilerini yönetebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Karaçalı, 2006). Benzer diğer bir tanımda, sınıf yönetimi, öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması, sınıfta disiplinin sağlanması ve öğrencilerin derse etkin katılımının sağlanması şeklinde belirtilirken sınıf disiplininin sağlanmasına vurgu yapılmıştır (Ağaoğlu, 2002: 21).

Sınıf yönetimi, öğrenme için bol zaman elde etmek, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine harcadıkları zamanı artırmak, öğrencilerin aktif olarak derse katılmalarını sağlamak, öğrencinin kendini yönetmesine yardımcı olmak, sınıfta öğrencileri aktif olarak öğrenme sürecine katmaktır (Aydın, 2001:2). Sınıf yönetimi, sınıf kurallarının belirlenmesi, uygun olan bir sınıf düzeninin sağlanması, öğretimin ve zamanın etkili bir şekilde yönetilmesi ve öğrenci davranışlarının denetlenerek olumlu bir öğrenme ikliminin geliştirilmesi sürecidir. Sınıf yönetimi, eğitim programı ve planı, öğretim yöntemi, eğitim etkinliği, teknoloji, zaman, mekan, öğretici ve öğrenci arasında etkili bir eşgüdümlüme gerçekleştirerek, öğrenmeye elverişli bir ortam ve düzenin sağlanması ve sürdürülmesidir (Çelik, 2005: 2).

Sarı ve Dilmaç (2004: 75)'a göre, etkili bir sınıf yönetimi için şu özelliklerin önceden oluşmasını gerekli görmektedirler:

1. Öğrenci davranışlarını etkileyen etmenlerin belirlenmesi.
2. Öğrenci-öğretmen iletişiminin iyi düzeyde sağlanmış olması.
3. Sınıftaki fiziksel ortamın iyi düzeyde düzenlenmesi.

4. Öğretim yöntem ve tekniklerinin iyi ve etkili kullanılması.
5. Sınıf etkinlikleri için etkili zaman yönetiminin belirlenmesi.
6. Öğrencilerin aktif olarak sınıf yönetimine katılımlarının sağlanması.
7. Sınıftaki kaynakların etkili bir şekilde kullanılması.
8. Öğretmen ve öğrencilerin sorumluluklarını bilmeleri.

Sınıf yönetimi, sınıfın fiziksel ortamının düzenlenmesi, plan ve programların etkili uygulanması, zamanın iyi yönetilmesi, iletişim becerileri ve davranışların kontrol edilmesi olmak üzere beş boyutta düşünülebilir (Başar, 1999). Karip (2002)'e göre sınıf yönetiminin iki amacı vardır. Birincisi, sınıfta öğrenci motivasyonunu artıracak düzenli ve güvenli bir ortam oluşturmaktadır. İkincisi ise, öğrenci sorumluluğunu geliştirmek ve öğrencilere kendi kendilerini yönetebilmelerini ve kendi davranışlarını düzenleyebilmelerini öğretmektir (Akt:Yılmaz, 2007: 10):

Sınıf yönetimi öğrencilerin öğrenmelerini, davranışlarını, duygularını ve kişiliklerini etkilediği için önemlidir. İyi bir şekilde yönetilen sınıflarda, öğrencinin öğrenmesi için iyi bir ortam hazırlanmış olur, öğrenme kolaylaşır. Kötü şekilde yönetilen sınıflarda, eğitim-öğretim faaliyetlerinde başarılı olunamaz, öğretmen öğrencilerin nazarında etkisiz hale gelir (McCown ve diğerleri, 1996; Akt: Aydın, 2001: 5). Öğretmenin mesleğinde başarılı olabilmesi iyi bir sınıf yönetimine bağlıdır. Bunun için öğretmenlerin eğitcilik özelliklerin yanında liderlik ve yöneticilik vasıflarının da geliştirilmesinin gerekliliği de önemli bulunmaktadır (Çalık, 2003).

Öğrenciler, yönetilmeye oldukça dirençlidir. Bu nedenle öğretmenlerin başarılı olabilmek için diğer yöneticilerden daha iyi bir yönetim sergilemeleri gerekmektedir (Glasser, 1999: 27). Öğretmenin sınıf yönetiminde başarılı olabilmesi için, öğrencilerle etkili iletişim kurabilmesi, öğrencilere içsel kontrol kazandırması, sınıftaki çatışmaları en aza indirerek öğretim verimliliğini yükseltmesi gerekir (Gürşimşek, 1999). Sınıf yönetimi öğrencilerin davranışlarını, duygularını ve öğrenmelerini etkilediği için önem arz etmektedir. Sınıf yönetiminde başarılı olan öğretmenler eğitim öğretim etkinliklerinde de başarılı olacaklardır (Aydın, 2001:5). Sınıf yönetiminde yetersiz kalan öğretmenlerin, diğer becerileri etkisiz kalabileceği gibi; iyi bir sınıf yönetimi öğretmenleri karşılaştıkları birçok zorluktan da kurtarır (Macrea, 1998; Akt: Terzi, 2002).

2.2. Disiplin

Disiplin deyince her ne kadar aklımıza “ceza” gelse de; Latince “eğitmek” anlamına gelen disiplin, öğrencilere kurallara uymayı, kendilerini kontrol edebilmeyi öğretmek için kullanılır (Thompson, 1996; Akt: İlgar, 2007). Disiplin kavramı, günlük yaşantıda düzen, intizam anlamında kullanılmaktadır. Disiplin, bireye hangi davranışların iyi ve doğru, hangi davranışların kötü ve yanlış olduğunu öğretmek ve bireyin öğrendiklerine göre davranıp-davranmadığını denetlemektedir (Ada, 2003:39).

Gordon (2002) disiplinin insanlar tarafından iki farklı anlamda düşünüldüğünü belirtmiştir. Bazıları disiplin kavramını “kurallara ve eğitime uygun davranış” olarak anlarken, bazıları ise geleneksel disiplin anlayışına paralel olarak “eğitimle denetim altında tutmak, boyun eğdirmek” olarak anlamaktadır. Disiplin düzenli bir yaşam sistemidir. Disiplinli insan yaşamında bilinçlidir, sistemlidir, gönlük yaşamını düzenli bir şekilde gerçekleştirir (Navaro 2001:71).

Disiplin ve ceza ayrı kavramlar olduğu halde birbirine karıştırılmaktadır. Ceza olumsuz davranışa tepki olarak verilir, disiplin ise olumsuz davranış önlemek içindir. Disiplin olumsuz davranışın ortaya çıkmaması için alınan önlemleri de kapsarken ceza ise olumsuz davranıştan sonra düşünülen bir uygulamadır. Disiplin için ceza şart değildir, cezasız ya da az bir cezayla da disiplin sağlanabilir (Başar 1999: 150). Amaca yönelik etkinlikler yapma, birlikte çalışma alışkanlığı kazanma, kendi kendini kontrol edebilme kavramlarını da içeren disiplin sadece uyulması gereken kurallar listesi değildir (Küçükahmet, 2000). Disiplin sadece başkalarını kontrol etme olarak da düşünülmemelidir. Öz disiplin olarak ele alındığında özgür kılma, baskıcı disiplin olarak düşünüldüğünde ise davranışlara gereğinden fazla sınırlama getirilmesi söz konusudur. Başkalarını kontrol etme olarak düşünüldüğünde disiplinin başarılı olması kolay değildir. Bu yaklaşım düzeni sağlamak için çabalasa da diğer insanların gereksinimlerinin engellenmesine yol açan saldırgan davranışları önlemeyecektir (Gündoğdu, 2007: 10).

Disiplin çocuğa uygulanan eğitimidir. Çocuklarımızı eğitirken onlardan istediğimiz davranışları sergilemelerini, istemediğimiz davranışlardan da kaçınmalarını isteriz (Dodson; 2000: 11). Çocuğumuz böylece kendini kontrol etme becerisi kazanır. Disiplin öğrenciye davranışlarını denetleme, kontrol etme ve değerlendirme yeteneği kazandırmalıdır. Ayrıca disiplin sınıfta kendini ispat edemeyen, işbirliğine kapalı,

öğrencilerin haklarını korumaya yöneliktir. Bu anlamıyla disiplin uyulması gereken kurallar listesinden daha ziyade öğretmenlerin öğrencilere samimi ve insancıl yaklaşımı, öğrencilerin güzel davranışlarının pekiştirilmesi anlamına da gelmektedir (Özcan: 2008: 32).

Eğitimde disiplinin amacı, öğrenciye kendi davranışlarını denetlemeyi öğretmek, öğrenciye öz disiplin kazandırmaktır. Öğretmen öğrenciye rehberlik ederek, yaşadığı toplumun ve evrensel kültürün kabul ettiği olumlu ve güzel davranışları kazandırmak için çaba sarf etmelidir. Böylece öğrenci sosyal hayatta hangi davranışların kabul göreceğini, hangi davranışların kabul edilemeyeceğini kavrayabilmelidir (Ertuğrul, 2000: 145). Çocuklar, hayatı okullarda öğrendiklerine göre, eğitimde disiplin çok hassas bir nitelik taşımaktadır. Eğitim, çocuğun bireysel özellikleri ve eldeki ortam, koşul ve olanaklar bağlamında başta kendisi, sonra içinde bulunduğu toplum ve sonra dâhil olduğu evrensel yapının etkin bir üyesi haline getirilmesi sürecidir. Eğitimin amaçlarından biri de çocuğa toplumsal ve evrensel bir uyum kazandırmaktır. Çocuk hayat disiplinini okul ve sınıf disiplininden öğrenecektir. Okulda öz disiplin kazanamayan öğrenci bunu başka bir yerde kazanamayacaktır (Toprakçı, 2008).

2.3. Sınıf Yönetiminde Disiplin

Sınıf yönetimi ve disiplin eş anlamlı değildir, farklı kavramlardır. Sınıf yönetimi genellikle daha geniş tanımlanır. Disiplin sınıf yönetiminin bir parçasıdır. Disiplin özellikle öğrencilerin davranışlarına odaklanır. Sınıf yönetimine karşın disiplin, öğrencinin sorumluluğudur. Disiplin uygun davranışla alakalıdır (İlgar, 2007). Sınıf yönetimi, sınıf içi normları, okul ve sınıf kurallarını, öğretmenlerin öğrencilerin davranışlarına tepkilerini ve sınıf ortamının öğrenmeyi artırıcı şekilde düzenlenmesini içerirken; disiplin, sınıf ortamının düzenini bozucu ve eğitim- öğretimi engelleyici öğrenci davranışlarına öğretmenlerin müdahalesini içermektedir (Aydın, 2001: 9).

Öğretmen ve öğrenciler ortak bir amaç etrafında sınıfta bir araya gelirler. Sınıfta öğretmenin ve öğrencilerin birbirlerine karşı sorumlulukları vardır. Her iki tarafta sorumluluklarının farkında olduğu sürece istenmeyen davranışlar ortadan kalkacak ve sınıftaki ortak yaşantı kolaylaşacaktır (Saritas, 2000:69). Sınıf disiplini öğrencilerin öğrenmelerini, davranışlarını ve kişilik gelişimlerini etkiler. Etkili bir sınıf yöneticisi olabilen bir öğretmen eğitim-öğretim etkinliklerinde başarılı olacağı gibi, aileler

üzerinde de olumlu etkiler bırakır. Öğretmen sınıf yönetiminde başarısızsa sınıftaki etkinliği azalacak, öğrenciler öğrenmekte zorluk çekeceklerdir (Mccown ve diğerleri,1996; Akt: Aydın, 2001:5).

Öğretmenler sınıf disiplinini, eğitim öğretim etkinliklerinin dışında görmektedirler. Öğretmenin eğitim-öğretim için etkili bir sınıf ortamı hazırlaması açısından, sınıf disiplini ayrı bir etkinlik olarak düşünülmemelidir. Sınıfta disiplini sağlamak eğitimin bir parçasıdır (Arıca, 2004; Akt: Bal, 2005: 14). Sınıf yönetiminde disiplinin sağlanması ve sürdürülmesi bir zorunluluktur. Sınıfta disiplini sağlayamayan öğretmen huzursuz olacak ve eğitim öğretim faaliyetlerinde istediği hedeflere ulaşmada zorluk çekecektir. Öğretmenin görevi, sınıf disiplinini sağlamak ve ders etkinliklerini zamanında yapabilmek için bu disiplini sürdürmektir. Aksi takdirde öğretmen ders süresinin bir kısmını sınıf disiplinini sağlamaya harcayacaktır (Başar, 2001: 110).

Sınıf disiplini, öğrencilerin sınıf içerisinde uyması gereken kuralları belirleyerek eğitim-öğretim faaliyetlerini kolaylaştırmak ve disiplin problemlerini en aza indirmek için çaba sarf etmektir. Sınıfta disiplinin sağlanması bir amaç değil, eğitim-öğretimin hedeflerine ulaşabilmek için bir araçtır. Sınıfta düzenin sağlanabilmesi için sınıftaki herkesin katılımıyla kuralların belirlenmesi, katılımcıların da bu kurallara uyması gerekir (Ada, 2003).

Sınıf yönetiminde disiplinin sağlanması öğretmenin plan, program ve zaman yönetimiyle çok yakından ilgilidir. Öğretmen derste yapacaklarını önceden planlamalıdır. Etkinliklere vereceği süreyi önceden belirlemelidir. Bunları yapmadan derse girdiğinde öğretmen bir süre kararsız kalacak ve öğrenciler bu süre içinde disiplin problemleri çıkaracaklardır. Ders saatinin bir kısmı sınıfta düzeni sağlamak için harcanacaktır. Öğretmen derse hazırlıklı girdiğinde ne yapacağını çok iyi bileceği için öğrenci disiplin problemi oluşturacak boşluk bulamayacaktır (Sarıtaş, 2000: 80).

Sınıf yönetiminde her öğretmen zaman zaman disiplin problemleriyle karşılaşılabilir. Öğretmenin disiplin problemiyle karşılaştığında sakin olması ve ani tepkiler vermemesi, öğrenciyle polemige girmeden disiplini sağlaması önemlidir. Öğrenciye baskı yaparak, korkutarak, sindirerek disiplin sağlamaya çalışmak disiplin sağlamada yanlış tutum ve davranışlardır (Özcan, 2008: 39). Sınıf disiplininde denge ve orta yol çok önemlidir. Sınıfta disiplinsizlik ve karmaşa olduğunda başarı düşecektir. Bunun yanında aşırı disiplin ve baskıcı bir tutum olduğu zaman öğrencilerde kaygı ve

huzursuzluk artar, öğrenme güçlüğü baş gösterir. Bu nedenle öğretmen sınıf disipliniinde aşırı serbest bir tutuma ve baskıcı bir tutuma kaymamaya dikkat etmelidir. Öğretmen sınıf disipliniini sağlarken öğrencilerini elinin içindeki bir kuş gibi görmelidir. Çok sıkarsa ölebileceğini, gevşek bıraktığında ise elinden kaçabileceğini, kontrolünden çıkabileceğini unutmamalıdır (Gündoğdu, 2007: 28).

Sınıf yönetiminde disiplin anlayışı öğretmenden öğretmene farklılık gösterebilir. Bazı öğretmenler sınıfta tam bir sessizlik isterken, bazı öğretmenler öğrencilerin alçak sesle konuşmasından rahatsızlık duymazlar. Bir öğretmene göre, öğrenci kendisine soru sorulduğu zaman ayağa kalkarak cevaplamalıdır. Başka bir öğretmene göre cevabın doğru olması yeterlidir. Bu nedenle öğretmen sınıfta nasıl bir disiplin istediğini belirlemelidir ve öğrenciler de bunu bildirmelidir (Çiftçi, 2008: 40).

Öğretmen öğrencilerle tanıştığı ilk günlerden itibaren disiplin anlayışını öğrencilerine onları ikna ederek benimsetmelidir. Sınıfta uyulmasını istediği kuralları, nasıl ders işleyeceğini, öğrencilerinin nasıl davranmaları gerektiğini, ödevlerin nasıl yapılacağını ve öğrencilerden beklentilerini öğrencilerle konuşmalıdır. Böylece öğrenciler öğretmeni tanıyacak davranışlarını da buna göre şekillendireceklerdir (Sarıtaş, 2000: 51).

Olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulup devam edebilmesi için aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gereklidir (Aydın, 2006: 31):

1. İyi bir eğitim verilen bir birey olarak her çocuğa saygı duyma.
2. Her çocukta olumlu veya hoş giden nitelikler arama.
3. Zaman alsa da öğrencilerin başarabileceği ilgi çeken eğlenceli etkinlikleri oluşturma.
4. Öğrencileri daha iyi tanımanın yollarını arama.
5. Mümkün olduğu kadar çok sözel olmayan olumlu tepkiler verme (göz kırpmaya, başla onaylama, gülümseme).
6. Öğrencilerin kendi yeteneklerini belirten yöntemleri öğrencilerle konuşma (örn; “tamam, sonraki adımda ne yapacağını biliyorsun”)
7. Her gün, yarının mutlu ve verimli olması umudu ve içten söylenen iyi dileklerle dersi bitirme.

Öğretmenler, sınıflarında disiplin sorunlarının üstesinden gelmek istiyorlarsa öncelikle bir disiplin sistemi oluşturarak ise başlayabilirler. Bu disiplin planında yer alacak ölçütler kendi sınıfına göre farklılık gösterebilir. Oluşturulan bir disiplin sistemi

öğrencilere duygusal, sosyal yönlerden daha rahat hissedebilecekleri bir öğrenme ortamı sunabilir (Aydın, 2006: 31).

Öğrencilerin öz disiplinlerinin gelişmesi için sorumluluk alabilecekleri bir ortamda yetişmeleri gerekmektedir. Öğrencilere sınıfta, kendisi için seçim yapma ve yaptığı seçimin sonuçlarından sorumlu olma fırsatı verilmemişse, sorumluluk duyguları gelişemeyecektir. Bu nedenle çocuklarına kendi düşüncelerini söyleme ve uygulama olanağı vermeyen aileler ve öğretmenler, çocuklarının öz disiplin kazanmalarını, olgunlaşmalarını ve sorumluluk sahibi olmalarını engellemiş olurlar (Cüceloğlu, 2002: 211).

Her sınıfta mutlaka kuralların olması ve onların uygulanması lazım ancak daha iyi disiplinin yolu motivasyondan geçer. Çoğu öğrenci okulda birçok nedenden dolayı başarılı olmaya çalışır ancak davranış sorunu olan öğrenciler farklıdır. Davranış sorunu olan öğrencilerin de aslında diğer öğrenciler gibi ihtiyaçları ve ilgi alanları vardır ama yanlış davranışlarıyla egolarını tatmin etmeye ve mutsuzluklarını gizlemeye çalışırlar. Curwin (1992) bu öğrencilerde motivasyonu artırmak için bazı tavsiyelerde bulunmuştur (Charles, 2005):

- Derslerde öğrencilerin ilgisini çekebilecek çok farklı konular seçmeye çalışmak.
- Gerçekçi ve ulaşılabilir hedefler seçmek.
- Öğrencilerin ilgi alanları ve değerleri ile uyumlu konularla uğraşmalarını sağlamak.
- Öğrencilerin derse aktif katılmalarını sağlamak, onların duyularına hitap eden aktiviteler seçmek.
- Başarısızlık yaşama korkusu olmadan risk alabilme fırsatlarını sağlamak.
- Öğrencilerle çalışmaktan gerçekten zevk aldığınızı onlara hissettirmek.
- Her gün sevdikleri aktivitelerden en azından birini yaptırmak.
- Bilginizi öğrencilere aktarırken hissettiğiniz gururu onlara aksettirmekten, abartmaktan korkmayın.
- Derslerinizi özlenen ve beklenen derslere çevirebilmelisiniz, öğrenciler bir sonraki derste neler olacağını merak etmelidir.

2.4. Sınıf Disiplininde Karşılaşılan Sorunlar

Sınıf disiplininde karşılaşılan sorunlar tesadüfen ortaya çıkmaz. Sınıf içinde disiplin sorunlarına neden olan bazı faktörler vardır. Sınıftaki disiplin sorunları öğretmenden, öğrenciden, sınıf özelliklerinden ve okul yönetiminden kaynaklanabilir (Türnükü, 1999). Bir araştırmaya göre öğretmenler, sınıfta eğitim-öğretime ayrılan sürenin %20'sini disiplin sorunlarını ortadan kaldırmaya yönelik harcamak zorunda kalmaktalar (Ada, 2003: 195).Topses (2000)'e göre, eğitimde disiplin sorunu olarak görülen gerginlik, dengesizlik, uyumsuzluk durumları, öğrencinin kendisinden, gelişimsel özelliklerinden, kişilik durumlarından ya da eğitim-öğretim koşullarının öğrenci beklenti ve gereksinimlerini karşılayamamasından kaynaklanan bir sonuçtur (Akt: Boyraz, 2007: 31).

Öğretmenlerin beklentileri dışında gerçekleşen, istenmedik, yanlış ya da disiplinsiz olarak nitelendirilen davranışlar disiplin sorunları olarak adlandırılmaktadır. Okul ve sınıf ortamında her öğrenci farklı özelliklere sahiptir. Öğrencilerin, kavgacı, asi, hareketli, çalışmama, ödev yapmama, dersi dinlememe, derste konuşma, arkadaşını rahatsız etme, sınıfta ayağa kalkma ve yüksek sesle konuşma gibi disiplin sorunları vardır. Öğrencilerin bu disiplin sorunlarının kaynağı aile, çevre, okul ve öğretmen olabilir. Öğrenciler, kişilik özellikleri ile geçmiş yaşantılarının etkileşimi sonucu geliştirdikleri davranış örüntüleri ile okula gelirler. Öğrencilerden kaynaklanan disiplin sorunlarının anlaşılması ve değiştirilmesi için davranışın nedenlerinin tespit edilmesi gerekir (Erden, 2005; Akt: Yılmaz, 2007: 47).

Temizlik ve görgü kurallarına uymama, kaba ve küfürlü konuşma, başkalarına rahatsız etme, işini yaparken dikkatli ve özenli olmama, dersi dinlememe, başkaları konuşurken konuşma, başka işlerle ilgilenme, arkadaşlarının dinlemesini veya çalışmasını engelleme, arkadaşlarına ve hatta öğretmene kaba ve saygısız davranma, derste sık rastlanılabilen istenmeyen davranışlardır. Okula, arkadaşlarına ve eşyalarına zarar verme sınıfta rastlanan istenmeyen davranışlardır. Öğretmen, hangi davranışın nerede ve nasıl yapıldığında uygun, nerede ve nasıl yapıldığında uygun olmadığı konusunda öğrencileri bilgilendirmeli, bu konuda onlara işaretler, ipuçları vermelidir. Böylece öğrenciler, bir durumda yapılırsa hoş karşılanabilen ama başka durumda hoş karşılanmayan davranışların farkına varabilirler. Eğer öğrenci öğretmenin

hiçbir tepkide bulunmayacağını biliyorsa, kitap-defter getirmeme veya arkadaşını rahatsız etme gibi istenmeyen davranışları sürdürebilecektir (Başar, 1999: 96 - 97).

Sınıf içinde istenmeyen davranışların çoğunun kökeni sınıfın dışındadır. Bu nedenle öğretmen sadece sınıf içi davranış değişkenleriyle uğraşırsa başarı düzeyi çok düşük olur, kalıcı da olmaz. Önceliği sınıf dışına vermek koşuluyla öğretmen, sınıf içi davranış etkenlerini bilmeli ve denetlemelidir (Başar, 1999: 107).

2.4.1. Öğretmenlerden Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Topses (2000)'e göre, öğretmenler her ne kadar iyi yetişmiş olsalar bile, baskıcı bir ailede yetişmiş iseler, öğrencilerine baskıcı bir tutum sergileyebilirler. Bazı okullarda görülen öğretmenlerin bedensel cezaya başvurmaları, öğrencilere şiddet uygulamaları bunun basit bir örneğidir. Bu tür tutum ve davranışlar öğrencilerin kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler, öz saygılarını zedeler, girişimci olmalarını engeller ve istenmeyen öğrenci davranışlarına sebep olabilir (Çetin, 2002: 29).

Öğretmen sınıfın her yerinde değilse, sınıftan haberdar değilse, öğrencilerle iyi iletişim kuramamışsa; bütün bunlar öğretmenin öğrenciler tarafından dinlenilmemesine, istenilenlerin yapılamamasına ve böylece disiplin sorunlarına neden olacaktır. Sınıfta boş zaman öğrenciyi istenmeyen davranışlar yapmaya sevk eder. Öğretmen sınıfta zaman yönetimini çok iyi bir şekilde ayarlamalıdır. Yapacağı etkinlikleri önceden planlamalı, zamanı geldiğinde etkinlikleri sırayla yapmalıdır. Önceden planlanmamış bir şekilde derse girildiğinde öğretmen ne yapacağını, ne anlatacağını bilemeyeceği için istenmeyen davranış meydana gelir (Sarıtış, 2000: 80).

Öğretmenler, öğrencilere tavır alırlarsa, baskı yaparlarsa, üstünlük belirten davranışlar sergilerlerse, öğrenciler de öğretmenlerine tavır alırlar ve sürtüşmeler başlar. Bu durumda sınıftaki disiplin problemleri çözülemeyeceği gibi, öğretmen daha kötü disiplin sorunlarıyla da karşılaşabilir (Dilmaç, 2004: 388).

McPhillimy (1996)'e göre, öğretmenin iyi bir kontrol sağlaması için gerekli kişisel özellikler şunlardır (Akt: İlgar, 2007: 73):

- 1- Öğrencilerle arkadaş olmak, onlarla sınıf dışında da zaman geçirmek.
- 2- Öğrenmenin değerine inanmak.
- 3- Başarmak için kararlı olmak.
- 4- Rahat ve soğukkanlı olmak.

- 5- Biraz da olsa mesafeli olmak.
- 6- Kendinden emin olmak.
- 7- Açık ve dürüst olmak.
- 8- Kendisiyle ilgili pozitif düşünmek (kendisiyle barışık olmak).

Öğretmenin disiplin anlayışı sınıf disiplinini etkileyen en önemli etkenlerdendir. Öğretmenin kontrolsüz ve aşırı kontrollü davranışları öğrencide disiplinsiz davranışlara yol açmaktadır (Humphreys, 1999: 63). Öğretmenlerin disiplin sorununa kaynaklık eden kontrolsüz ve aşırı kontrollü davranışları şunlardır (Celep, 2000: 111):

Öğretmenlerin Kontrolsüz Davranışları:

- Öğrencilere bağırarak ve öğrencileri azarlamak ve tehdit etmek.
- Öğrencilere emretme, hükmetme ve kontrol etme.
- Öğrencileri küçümsemek, alaya almak ve öğrencilerle dalga geçmek.
- Öğrencileri devamlı eleştirmek.
- Öğrencileri “tembel, çalışkan” diye nitelemek.
- Öğrencileri küçümsemek, gözden çıkarmak.
- Yanlış yaptığında asla özür dilememek.
- Derse hazırlıksız gelme, ders öğrenilmeden başka derse geçmek.
- Yargılayıcılık içinde olmak.
- Öğrencilere sevgisini gösterememek.
- Bazı öğrencilere ayrıcalık göstermek.
- Başarısızlıkları cezalandırmak.

Öğretmenlerin Aşırı Kontrollü Davranışları:

- Utangaç, sıkılgan ve çekingen davranışlar sergilemek.
- Öğrenciyi memnun etmek için aşırı kaygı içindedirler.
- Öğrencilere “hayır” demekte zorlanırlar.
- Aşırı titiz ve mükemmeliyetçidirler.
- Değişime kapalıdır, eğitimde yenilikleri takip etmezler.
- Öğrencileri sevmezler ve öğrencilerin de kendilerini sevmesini istemezler.
- Eleştiriye kapalıdır, meslektaşlarının kendisi hakkındaki fikirlerinden kaygılanırlar.

- Sınıf içerisindeki sorunları dışarı vurmazlar.
- Derslere hazırlanırken gereğinden fazla hazırlanırlar.

Aşağıdaki davranışları sergileyen öğretmenler her zaman disiplin sorunlarıyla karşılaşabilirler ve bu disiplin sorunlarını çözmekte başarılı olmazlar (Aydın, 2001:57):

1. Öğrencilerden en kötüsünü bekleyen.
2. Öğrencileri sıkça cezalandırın ve eleştiren.
3. Öğrencileri suç işlerken yakalayın ve mutlaka cezalandırın.
4. Bir öğrencinin yaptığından dolayı tüm sınıfı cezalandırın.
5. Öğrencilere asla ayrıcalık tanımayan.
6. Yanlış davranışta bulunduklarında tehdit eden ve gözünü korkutan.
7. Ceza olarak ödev veren ya da ödevlerini artıran.
8. Öğrencilerle arasına mesafe koyan.

Öğretmen, öğrencinin dikkatini, belleğini zorlayan, öğrencilerin kapasitelerinin üzerinde ödev verirse öğrencileri başarısızlığa ve disiplinsizliğe iter. Öğretmen öğrenciye bilgi yüklemek için uğraşmak yerine; öğrenciye, bilginin yerini, yöntemini, sırasını, zamanını ve bilgiye nasıl ulaşacağını öğretmelidir. Öğrencilere verilen ödevlerin fazla ve seviyelerinin üzerinde olması, sınıfta yapılan aktivitelerin sıkıcı ve çok zor olması sınıfta disiplin sorunlarına neden olabilmektedir (Saban, 2002:73).

Özyürek (1983)'e göre, öğretmenin ders anlatırken hep aynı yöntemleri kullanması sınıfta monotonluk yaratacağından disiplin sorunlarına neden olur. Öğrenciye bilgi yüklemeye ağırlık veren yöntemler, öğrenciyi sürekli dinleyici duruma düşüreceğinden, öğrencilerin sıkılmasına, istenmeyen davranışlara yönelmesine neden olur. Anlatım yöntemini kullanan öğretmen, sınıfın sessizce kendisini dinlediğini sanırken, öğrencilerin bir kısmı başka şeyler düşünmeye, konuşmaya veya hayal etmeye yönelebilir. Çünkü, insanların dinlemedeki dikkat sınırı düşüktür (Boyras, 2007:41).

Dersler sıkıcı hale geldiğinde öğrenciler, hayallere dalmaya başlarlar. Bu hayal zamanları öğrencilere duygu, düşünce ve deneyimlerini keşfetme fırsatı yaratır. Fakat bu durumlarda öğrenciler dersten koparlar ve etkili öğrenme gerçekleşmez. Bilinçli ve öğrenci psikolojisini bilen öğretmenler bu durumda derse devam etmenin doğru olmadığını bilirler. Birçok öğretmen öğrencilerin dikkatlerinin dağıldığında derse

devam etmenin başarısızlığa yol açacağını bilmelerine rağmen müfredatı yetiştirmek için derse devam ederler (İlgar, 2007: 73).

Öğrencileri derse motive etmek ve dikkatlerini derse çekmek için derslerde ders araç-gereçleri kullanmak önemlidir. Öğrencilerin ilgisini derse çekemeyen araç-gereçler sınıfta istenmeyen davranışların kaynağı olabilir. Ders araç-gereçleri öğrencilerin zihinsel ve bedensel gelişimlerine uygun değilse disiplin sorunlarına neden olabilmektedir. Öğrencinin konuyu anlamasına yardımcı olmayan, mevcut bilgileriyle bağ kuramayan, iyi hazırlanmamış, özetlenmemiş ve iyi örneklendirilmemiş ders sunumları öğrencinin dersten kopmasına ve sınıf içi disiplinsizliğe yol açar (Akar, 2003: 34).

Sınıfta öğrenciler birbirleriyle yarıştırmamalı, işbirliği ortamı geliştirilmelidir. Yarışma ortamında kazanan ve kaybeden öğrenci olacaktır. Her öğrenci kendi seviyesinde, kendi hızında çalışabilmelidir. Sınıfta hiç kimsenin kaybetmeyeceği, herkesin kazanabileceği bir ortam oluşturulmalıdır. Öğrenciler derslerde birbirleriyle yarıştırdığı takdirde, geride kalan öğrencilerde özgüven eksikliği, başaramama korkusu, öfke, stres ve kıskançlık gibi disiplinsizliğe yol açan davranışlar gelişir. Sınıf, herkesin kazanacağı, herkesin huzurlu ve mutlu olacağı, öğrencilerin kendilerini keşfedecekleri ve herkesin başarıyı tadacağı ortam olmalıdır. Sınıfta yarış havasının esmesi, öğrencileri yardımlaşmadan, dayanışmadan, paylaşmadan, uzaklaştıracak, buda disiplin sorunlarına neden olacaktır (Sarıtaş, 2000: 79).

2.4.2. Öğrenciden Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Okula her çevreden, her yaşam biçiminden, çeşitli davranış alışkanlıklarına sahip öğrenciler gelir. Bu farklar onların davranışlarına da yansır. Öğretmen, bu farklılıkların bilincinde olmalı, öğrencilerini tanımalı, öğrencilerin geldikleri çevrede kabul edilebilen ama okulda istenmeyen davranışları tahmin edebilmelidir (Başar, 1999: 107). Öğrenciler isteyerek disiplin problemi oluşturmazlar, çeşitli nedenlerden dolayı istenmeyen davranışlar sergilemeye başlarlar. Öğrenciler bu istenmeyen davranışlar yüzünden başkalarının haklarını engelleyebilecekleri gibi, aşırı kontrollü davranışlarla kendi haklarını da engelleyebilirler. Bunun için öğretmen, sınıfı en güzel şekilde yöneterek, öğrencilerin hem kendilerini hem de başkalarını zor duruma düşürecek istenmeyen davranışlar sergilemelerine fırsat vermemelidir (Küçükahmet,2000:69).

Sınıftaki disiplin sorunu sadece öğrencinin aşırı hareketli olmasından kaynaklanmaz. Sınıfta sessizce oturup hiçbir şeye karışmama, kendini ifade edememe ve sınıfta sürekli pasif durumda olma da bir disiplin sorunudur (Humphreys, 1999: 21).

Moorefield (2005)'e göre, öğrenciler birçok nedenden dolayı dersi kesintiye uğratırlar ve bu nedenlerden bazıları hemen anlaşılır. Çocuklar çoğu zaman aç, yorgun, mutsuz, üzgün ve sinirli olduklarında disiplin sorunlarına neden olurlar. Genellikle ilgiye ihtiyaç duyduklarında, yalnız kaldıklarını hissettiklerinde ve sıkıldıklarında yıkıcı olma yoluna baş vururlar (İlgar, 2007:70).

Öğrencinin kendisine ait bazı özellikleri okulda disipline neden olan davranışın kaynağı olabilir. Öğrenci sınıfa gelirken kişilik özellikleri ile beraber gelir. Zayıf özgüven, yetersiz bilgi, öğrenme seviyesinin yetersizliği, fiziksel ve zihinsel engel gibi özelliklere sahip öğrenciler bir biçimde okul için sorun teşkil ederler (Halis, 2001: 242). Öğrencinin sağlık problemleri de sınıfta istenmeyen davranışlara neden olabilir. İşitme, görme, algılama yetersizliği öğrencileri istenmeyen davranışlara iter (Başar, 2001: 132).

Öğrencilerin disiplin sorunlarına neden olmalarının başlıca sebebi olarak sıkılmaları gösterilmektedir. Öğrencilerin dersleri uzun süre oturarak dinlemeleri, öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikler kullanmamaları öğrencilerin sıkılmalarına yol açmaktadır. Bazı öğrencilerin ise dikkat çekmek, tanınmak, fark edilmek istemeleri de disiplin sorunlarına neden olur (Aydın, 2001: 54).

Celep, öğrencilerin sınıfta disiplin sorununa neden olan davranışlarını kontrolsüz ve aşırı kontrollü öğrenci davranışları olarak aşağıdaki şekilde tasnif etmiştir (Celep, 2000: 112):

Öğrencilerin Kontrolsüz Davranışları:

- Sınıfa gürültülü yapmak, yüksek sesle konuşmak.
- Arkadaşlarını rahatsız etmek, onların dersi dinlemesine engel olmak,
- Sınıfta dikkat ve ilgi çekmeye çalışmak
- Dersi dinlemeyip çevresi ile ilgilenmek.
- Derste izinsiz konuşmak, ayağa kalkıp dolaşmak.
- Arkadaşlarının dikkatini dağıtacak hareketler yapmak.
- Derste tuhaf sesler çıkartmak.
- Sürekli elindeki araç-gereçlerle oynamak.

- Sınıfta arkadaşlarına ve etrafa bir şeyler atmak.
- Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz almak.
- Arkadaşlarına sataşmak, kavga etmek.
- Görev ve sorumluluklarını yerine getirmemek.

Öğrencilerin Aşırı Kontrollü Davranışları:

- Çekingen ve fazla utangaç davranmak.
- Başarısızlık korkusu içinde olmak.
- Öğretmenden ve arkadaşlarından korkmak.
- Hayallere dalıp gitmek.
- Zayıf öğrenme dürtüsü.
- Aşırı titizlik ve aşırı heyecanlı olmak.
- Yanlış yaparım korkusu.
- Sınıf öğretmenine aşırı bağlılık ve aşırı duygusallık.
- Hareketlerinde ve konuşmalarında çocuksu olmak.

Öğrencileri istenmeyen davranışlara yönelten bir başka şey de sınav ve sınavlarda başarısız olma korkusudur. Sınav korkusu, öğrencilerde; stres, okula gelmeme, gerilim, hastalanma, uykusuzluk gibi sorunlara neden olmakta, bunlar da sınıfta disiplin sorunları meydana getirmektedir. Öğrenciler sınavlarla ve notla korkutulmamalıdır, sınav için değil öğrenmek için güdülenmelidir (Sarıtaş, 2000: 74).

Öğrencilerin sağlık problemleri, sınıfta disiplin sorunlarına neden olabilir. İşitme, görme ve algılama yetersizlikleri, öğrencileri istenmeyen davranışlara iter. Bu yetersizlikler nedeniyle söyleneni anlamakta zorlanan öğrenciler, yapmakta da zorlanırlar. Bu öğrencilerin sınıfın ön sıralarına oturtulması yanında, sorunlarının çözümü için aile ile işbirliği yapılması ve doktor tedavisinin sağlanması, öğretmenin rolü içindedir. Aile bu sorunların farkına varmamış olabilir, okulda yapılacak yıllık sağlık taramaları ve öğretmenin dikkatli gözlemi, sorunu ortaya çıkarır (Başar, 1999: 109).

Sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmak için öğrencilerin kendilerine güven duymalarını sağlamak ve akademik başarılarını yükseltmek gerekir. Öğrencileri başarılı kılmak için, öğretmenin, grubun hazır bulunuşluk düzeyine uygun,

ulaşılabilir hedefler belirlemesi, başarı için fırsatlar yaratması ve eğitim araçlarıyla konuyu ilginç ve anlaşılır kılması gerekir. Öğrencinin kendisine güven duygusu, öğretmenin öğrenciyi kabullenmesi ve başarıyla güçlenmekte; başarısızlık ve reddedilmeyle zayıflamaktadır. Bu bakımdan öğretmenin, öğrenciye devamlı bireysel ilgi göstermesi gerekir. Çoğumuz geçmişe baktığımızda hayran kaldığımız ve hoşlandığımız öğretmenlerin, bizimle ilgilenen, bizi bilgilendiren ve cesaretlendiren, gösterdiğimiz başarıdan memnun kaldığını ifade eden öğretmenler olduğunu fark edebiliriz (Bear, 1998).

2.4.3. Aileden Kaynaklanan Disiplin Sorunları:

Anne-baba çocuğun ilk öğretmenleridir. Aile hayatı ve ailede öğrenilenler, öğrenci davranışının temel kaynağını oluşturmaktadır. Çocuk sınıfa ailesinde öğrendikleriyle gelir. Anne babanın sosyo-ekonomik durumu, eğitim düzeyi, çocukla ilgilenme düzeyi, disiplin anlayışı, ailedeki çocuk sayısı, ailenin oturduğu semt çocuğun okuldaki davranışlarını da, başarısını da etkilemektedir. Öğrenciler okul öncesi yıllarını tamamını ailelerinin yanında geçirdikleri gibi, okul döneminde zamanın çoğunu aileleriyle geçirirler. Bu nedenle aile çocuğun sosyalleşmesinde çok önemli rol oynar ve çocuğun istenmeyen davranışların kaynaklarının ilk çekirdekleri de aile içinde atılmaktadır (Başar, 2001: 124).

Ailede baskı gören çocuklar dürüst ve dikkatli olsalar da, çok kolay başkalarının etkisinde kalabilirler, çekingen davranırlar ve aşırı hassas bir kişilik özelliğine sahip olabilirler (Yavuzer, 1995: 143). Ailesi tarafından şiddet uygulanan ve dövülen çocuğun pasif saldırganlık dürtüsü artacak ve bu çocuk bunu sınıfta kendinden zayıf olan çocuklara yöneltecektir (Kulaksızoğlu, 2003:52).

Aileden kaynaklanan istenmeyen davranışlardan bir diğeri, anne ve babanın çocuklarını, evde sıkı kontrol altında tutması durumudur. Çocuklarının tüm bağımsız düşünce ve davranışlarını bastırmaya çalışan ailelerin bu tutumu; çocuğun kendisi ve çevresindekilerle çatışma yaşamasına neden olur. Evdeki isyan, sınıf ve diğer sosyal ortamlarda da kendini gösterir. Böylelikle öğrenci sınıf kurallarına, öğretmenine ve arkadaşlarına karşı gelme eğilimi içine girer (Mursal, 2005: 30).

Dengesiz ve kararsız tutumlar sergileyen ailelerde yetişen çocuklar, sınıfta kararsız ve tutarsız davranışlar sergilerler. Bu da sınıfta disiplin sorununun ortaya

çıkmasına sebep olur. Aile çocuğa aşırı hoşgörölü davranıyor ve her dediğini yapıyorsa, çocuk okulda da çevresindekilerden aynı davranışları bekleyecek, bu nedenle de sınıf kurallarını benimsemekte zorlanacaktır (Otrar, 2004: 354).

Kendisine güvenilmeyen, kendisine anlayış gösterilmeyen ve yeteri kadar sevgi gösterilmeyen ailede yetişen çocuklar, karmaşık duygular yaşarlar. Böyle yetişen çocuklar, çevrelerindekiilere inanamazlar, güvenemezler ve hiç kimsenin kendilerini sevmediğini ve istemediğini düşünürler. Bu nedenle de ilgi çekmek için istenmeyen davranışlar sergilerler (Yavuzer, 1995: 137). Edwards (1997)'a göre, sevgi eksikliği de, ilgi eksikliğine benzer bir durumdur. Gerçekte, çocuklar kendilerine gösterilen ilginin, ne kadar çok sevildiklerinin göstergesi olduğunu düşünürler. Çocuklar ailelerinden gerekli ilgiyi görmediklerinde sevilmediklerini zannederler. Sevgiden yoksun çocuklar, çoğu zaman bu gereksinimlerini nasıl tatmin edebileceklerinin arayışı içine girerler ve bu sırada bir takım disiplin sorunlarının yaşanmasına neden olurlar (Mursal, 2005: 30).

Çocuklar, anne ve babalarını model alarak öğrenirler. Çocuklarına fiziksel şiddet ve sözlü saldırılarda bulunan anne babalar, çocuk için saldırgan modeli oluşturmaktadır. Saldırgan modeli gözleyen çocuk, arkadaşlarına nasıl saldırılacağını öğrenir. Ana babalarının bedensel güç ve sözel saldırılarına maruz kalan çocuklar, arkadaşlarıyla birlikteyken saldırgan davranışlı olma eğilimindedirler. Davranışları itici uyaranlarla sonuçlanarak cezalandırılan çocuklar, başkalarıyla ilişkilerinde itici uyaranları daha fazla kullanmaktadırlar (Özyürek, 1998).

Çalışan anne-babaların, çocuklarıyla ilgilenmeleri, çocuklarıyla zaman geçirmeleri zorlaşmaktadır. Yoğun iş stresi yaşayan anne babalar, akşam eve geldiklerinde çocuklarına yeterince zaman ayırmada güçlük çekmektedirler. Anne-babalar akşamları uzun süre televizyon izleyerek çocuklarını ihmal edebilmektedirler. Bu durum aile ile çocuk arasında iletişimin zayıflamasına, sevgi bağlarının zedelenmesine neden olmaktadır. Aileden yeteri derecede ilgi ve sevgi göremeyen öğrenciler sınıfta ilgi çekmek için disiplin sorununa neden olacak davranışlar sergileyebilmektedir (Çelik, 2005: 26).

Celep, ebeveynlerin disiplin sorunlarına kaynaklık eden olumsuz davranışlarını, kontrolsüz ve aşırı kontrollü davranışlar olarak aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır. (Celep, 2000: 111-112):

Anne - Babaların Kontrolsüz Davranışları:

- Çocukları birbirleriyle ve arkadaşlarıyla karşılaştırırlar.
- Çocuklara bağırlar ve aşırı sert davranırlar.
- Çocuklardan aşırı beklentileri vardır.
- Çocukların rahat ve mutlu olmalarına dikkat etmezler.
- Çocukları üzerinde devamlı hakimiyet kurmak isterler.
- Çocuklarıyla dalga geçerler ve alay ederler.
- Çocukları aptal, haylaz, işe yaramaz, tembel diye etiketlerler.
- Çocuklarına fiziksel şiddet uygularlar.
- Çocukları tehdit ederler, korkuturlar.
- Küçük yanlışlarında bile cezalandırma yoluna giderler.
- Çocukları gereksiz yere sıkıştırırlar.
- Kendi istekleri, çocuklarının isteklerinden her zaman daha önemlidir.

Anne - Babaların Aşırı Kontrollü Davranışları:

- Çocuklarının kendilerini kontrol etmelerine izin verirler.
- Çocuklarına aşırı düşkünlük ve bağımlılık gösterirler.
- Çocuklarına darılıp küsme yoluna baş vururlar.
- Gereksiz rica ve isteklere hemen “evet” derler.
- Çocuklarını her zaman memnun etmeye çalışırlar.
- Çocuklarını aşırı derecede koruyucudurlar.
- Çocukların istenmeyen davranışlarını onaylarlar.
- Çocukları için ellerinden gelenin fazlasını yaparlar.

2.4.4. Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Sınıfın fiziksel özelliklerinin, öğrencilerin fizyolojik ihtiyaçlarına ve öğretim etkinliklerine uygun olması gerekir. Sınıfın fiziksel özellikleri, sınıftaki öğrenci sayısı, ısı, ışık, renk ve temizlik durumu öğrenci performansı üzerinde önemli ölçüde etkilidir. Fiziksel açıdan uygun olmayan bir ortamda, sınıf disiplin sorunlarıyla baş etmek kolay değildir. Sınıf düzeni ve öğrencilerin oturma düzeni, sınıf disiplinini sağlamada önemli etkiye sahiptir (Aydın, 1998: 35).

Gürültü sınıf disiplininin olumsuz yönde etkiler. İşitmeyi engeller, dikkati dağıtır, fiziksel ve ruhsal sağlığı bozar. Dışardan gelen gürültüler okulun yapımı sürecinde düşünülmelidir. Ses yalıtımlı duvarlar, yerleri halı kaplama, akustik ekipmanlar kullanılarak istenmeyen gürültüler bertaraf edilebilir. Sınıf içinden kaynaklanan gürültü ise sınıf kuralları ile engellenebilir. Gürültülü sınıf öğretmen-öğrenci arasında iletişimsizliğe sebep olur, konunun anlaşılmasını engeller (Küçükahmet, 2001).

Sınıf öğrenciye çekici hale getirilmelidir. Sınıfın büyüklüğü, duvarların boyalı olması, eşya ve duvar renklerinin uyumlu, pencerelerin geniş, mobilyaların çekici olması, perde, çiçek, masa örtüleri, albenili bir sınıf ortamı yaratır. Öğrenci dersin biran önce bitmesini beklememeli, sınıfta rahat bir ev ortamı bulabilmeli, sınıfa severek isteyerek gelmelidir. Sınıfın görünümünde güzellik ve uyum, öğrencinin moral ve enerjisini artırır (Başar, 1999: 32).

Sıcak ve soğuk ortamlar sınıf disiplini olumsuz yönde etkileyebilir. Sınıf ısısı orta derecede olmalıdır. Isının öğrencilerin okul kıyafetleri ile terleme ve üşümelerine sebep olmayacak normal bir derecede olmasına dikkat edilmelidir. Bu ısının yirmi derecede olması normal sayılabilir. Ancak sınıf ısısı mevsimlere, nem oranına ve öğrencilere göre değişebilir. Sınıfın ısısının düzenlenmesi soğuk bölgeler için ısıtıcılarla, sıcak bölgeler için de soğutucularla sağlanabilir. Öğrenciler de ısı durumuna uygun giyinmelidir. Ayrıca havalandırma sistemlerinin sınıfta bulunması ortamı boğucu olmaktan kurtaracaktır (Küçükahmet, 2001). Sınıfın genel görünümü öğrenmeye uygun bir ortam için önemlidir. Temiz olmayan, yeteri kadar aydınlık olmayan, düzenli olarak havalandırılmayan bir sınıfta öğrenciler derse motive olamazlar ve bu sınıfta disiplin sorunları ortaya çıkar (Yavuzer, 2000: 121).

2.4.4.1. Kalabalık Sınıflardan Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Fiziki ortama etki eden faktörlerden öğrenci sayısının ne olması gerektiği hakkında kesin bir görüş yoktur. Ancak kalabalık olmayan sınıflarda öğretmen-öğrenci iletişimi daha iyi kurulabilir. Öğretmen burada öğrencilerle bireysel olarak ilgilenebilir, gelişimlerini takip edebilir, sınıfı daha iyi yönetebilir. Kalabalık sınıflarda ise sınıf düzenini sağlamak, öğrencilerin dikkatlerini toplamak oldukça güçtür (Küçükahmet, 2001).

Öğrenci sayısının az olduğu sınıfların öğrenme üzerindeki etkisinin araştırıldığı Achilles'in çalışmasında, öğrencilerin kişisel dikkatlerinin arttığı, ilişkilerin samimi ve daha iyi olduğu, öğrencilerin çalışmalara katılmaya daha istekli oldukları ve bu sınıflarda disiplin sorunlarının daha az görüldüğü tespit edilmiştir (Esen, 2006:30).

Kalabalık sınıflar hem öğretmen hem de öğrenci üzerinde birçok olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Öğrenme sürecinde verimin düşmesinin yanında öğretmen ve öğrencilerin psikolojik, sosyal ve sağlık sorunları yaşamasına yol açmaktadır. Birçok araştırma sonucuna göre sınıf mevcudunun 20'nin altında olması gerektiği belirtilirken ülkemizde 40-50 kişilik sınıflarda ders yapılmaktadır. Öğrenmeye ayrılması gereken sürenin büyük kısmı yoklamaya, sınıf disipliniyi sağlamaya ayrılırken, kalabalıktan dolayı sınıfta oluşan gürültü öğretmen ve öğrencilerin sağlığını olumsuz etkilemektedir (Çınar, 2004).

Kalabalık sınıflarda öğrencinin ve öğretmenin motivasyonu bozulmakta, bazı öğrencilerin varlığı fark edilememekte ve bu öğrenciler kendilerini gösterebilmek için istenmeyen davranışlar sergileyebilmektedirler (Ergun, 1999: 145). Kalabalık sınıflarda öğretmen, her öğrenciye yeteri kadar zaman ayıramaz, sınıfı etkili bir şekilde yönetemez, öğrenmeyi kolaylaştırabilmek için öğrenciye yeteri kadar fırsatlar veremez. Öğrenci sayısı ideal olmayan sınıflarda öğrencilerin dikkatini toplamak zordur, kalabalık sınıflarda dikkat bozucu davranışlar artar, öğrencilerin etkinliklere katılma fırsatları azalır (Başar, 2001: 27).

Sınıftaki ideal öğrenci sayısı sınıfın düzeyine, dersin konusuna, kullanılan öğretim yöntemlerine, öğretmenin öğretmenlik beceri ve yeteneklerine göre değişebilir. Ancak ilköğretimin birinci kademesindeki çocuklar hareketli oldukları ve temel becerileri yeni kazandıkları için sınıfların 20-25 kişi olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kalabalık olmayan sınıflar öğretmenin moralini, mesleki doyumunu da olumlu yönde etkiler. Kalabalık sınıflarda ise öğrencilerin dikkati daha kolay dağılır, sınıfta düzeni korumak zordur ve büyük ölçüde anlatım yöntemi kullanılmak zorunda kalınır. Bu da öğretmenin çabuk yorulmasına ve güdüsünün azalmasına neden olur (Erdem, 1998). Öğrenci sayısı az olan sınıflarda daha çok öğretim yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Öğretmen, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilir, öğrenci gelişimini daha kolay izleyebilir, sınıfı daha etkili yönetebilir, etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme imkânı verir (Celep, 2002).

2.4.5. Okul Yönetiminden Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Gaustad (1992), okul disiplini sağlamanın iki temel amaca hizmet ettiğini belirtir. Bunlardan birisi öğrenci ve öğretim kadrosu için güvenli ve sağlıklı bir ortam oluşturmak, diğeri ise öğrenmeyi teşvik edici bir ortam yaratmaktır. Disiplin sorunu yaratan okullarda kuralların belirsiz, adaletsiz ve istikrarlı olmadığı; öğretmen ve yöneticilerin kuralları bilmediği veya üzerinde anlaşma sağlayamadığı; öğretmen ve yönetici işbirliğinin zayıf, yöneticinin etkisiz ve öğretim kaynaklarının yetersiz olduğu vurgulanmaktadır.

Bryk ve Thum (1989; 375) okulların iç örgütsel özelliklerinin tüm öğrencilerin fakat özellikle de risk grubunda olan öğrencilerin eğitimleri üzerinde anlamlı etkileri olduğunu ileri sürmektedirler. Hem yapısal özellikler hem de okul kuralları öğrenci başarısında etkili görülmektedir. Küçük, güvenli, düzenli ve tutkulu öğretim kadrosunun bulunduğu okullarda öğrenci ve öğretim elemanları arasında etkileşim artmakta, öğrenci başarısı yükselmekte ve disiplin sorunlarını azalmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, etkili eğitimi gerçekleştirmek için, okul yöneticilerinin istenmeyen davranışı öne çıkarmaları yerine, öğrencinin beklentisinin ne olduğunu belirlemeleri ve öğrenmeleri için öğrencilere yardım etmeleri gerektiğini belirten Brophy (2006: 40), yönetim sistemlerinin öğretim sistemini desteklemesi gerektiğini ileri sürer. Öğrencileri katı kurallara uymaları yönünde zorlayan bir okul yönetiminin, öğrencilerin aktif öğrenmeleri ve yüksek düzeyde düşünebilmeleri için gerekli olan bir öğretimi baltalayacağını belirtir. Diğer yandan, öğrenci çıktıları eşliğinde, okul yönetiminin ihtiyaçlara yanıt verecek önlemleri alması önemli görülür.

Öğretmenler, sınıflarındaki disiplin sorunlarını çözmek için meslektaşlarıyla ve okul yönetimiyle işbirliği yapmak durumundadırlar (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2004: 77). Diğer yandan, okul müdürlerinin de sınıfları gezerek, öğretmenlerin yeni uygulamalara ayak uydurup uyduramadıklarını kontrol etmeleri önemli görülmektedir (İlgar, 2007: 28).

2.4.6. Eğitim-Öğretim Programlarından Kaynaklanan Disiplin Sorunları

Glasser'e göre eğitim programları öğrencilerin yaşamlarında faydalı olabilecek, günlük hayatta kullanılabilecek bilgiler içermeli, öğrencilerin ilgisini çekmelidir. Eğitim

programları öğrencilerin eğlenmelerine, dinlenmelerine etkinlikler yoluyla fırsat vermeli, öğrencilere sadece bilgi yüklememelidir. Okullardaki temel disiplin sorunu öğrencilerin programlardan kaynaklanan derse isteksizlikleri ve ilgisizlikleridir (Aydın, 2001: 56).

Not sistemlerinin birkaç öğrenciyi başarılı, pek çoğunu ise başarısız olarak etiketlemesi, ders konuların ortalama yeteneğe sahip öğrenciler için çok zor, yüksek yeteneğe sahip öğrenciler için ise çok kolay olması disiplin sorunlarına kaynaklık edebilir. Ders konularının ya da ünitelerinin öğrenci için anlamlı olmaması ve ders sırasında tartışma ve deneyler yerine ezbere yer verilmesi de disiplin sorunlarına sebep olan diğer nedenler arasındadır (Beşdok, 2009: 51).

Öğrencilerin seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmayan, öğrencilere gereğinden fazla bilgi yüklemeyi amaçlayan eğitim programları sınıf içindeki disiplin sorunlarına kaynaklık eder. Öğrencilerin var olan bilgilerini temel alarak onların üzerine bir şeyler ekleyerek öğrenmeyi gerçekleştirmeye çalışan programlar, öğrencinin öğrenim düzeyinin çok altında ya da üstünde olmayacağından, başarısızlık korkusu nedenleriyle oluşabilen istenmeyen davranışlara da yol açmayacaktır (Başar, 1999: 113).

2.5. Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Uygulamalar

Öğretmenler bütün çabalarına rağmen istemeseler de sınıfta disiplin sorunlarıyla karşılaşacaklardır. Bu disiplin sorunları bazen öğretmenin kendisinden, bazen öğrencilerden, bazen de sınıf özelliklerinden kaynaklanacaktır. Öğretme-öğrenme etkinliklerinin amacına ulaşmasını engelleyici bu durumlardan kaçınmak çoğu zaman olanaksızdır. Derste istenmeyen öğrenci davranışları görüldüğünde bunlarla dersin akışını bozmadan baş etmek önemli bir sınıf yönetim becerisidir (Korkmaz, 2005: 180).

Sınıf disiplinini sağlamak için öğretmenlerin yapmaları gereken en önemli husus, disiplin sorunu ortaya çıkmadan alınan önlemler ve engelleyici yöntemlerle disiplin sorununun ortaya çıkmasını önlemektir. Öğrencilerin sınıfta boş bırakılmaması, yapıcı sınıf etkinlikleri ile uğraşmalarının sağlanması, istenmeyen davranışlarda bulunma ihtimallerini azaltacaktır. Ders saatlerinin mümkün olduğunca öğrenci çalışmalarına ayrılması, derslerde ders araç ve gereçlerinin her zaman kullanılması, sınıfta uyulması gereken kuralların öğrencilerce biliniyor olması, öğretmenlerin

öğrencilerle ilişkilerinde samimi, dürüst ve dostça fakat ciddi olması, eğitim öğretim ortamının iyi düzenlenmesi sınıfta disiplin sorunlarının ortaya çıkmasını engelleyecektir. (Binbaşıoğlu,1994; Akt:Kutlu, 2006: 22).

Disiplin problemlerini problem çıktıktan sonra önlemek, çıkmadan önlemekten daha güçtür. Problemlerin çıkmadan önlenbilmesi için şu hususlara dikkat çekilmektedir (Temel 2006; Akt: Beşdok, 2009: 53):

- 1- Öğrencilere emir vererek iş yaptırmak yerine, neden yapması gerektiğine ve neden yapmaması gerektiğine inandırarak yaptırmak esastır.
- 2- Sınıfta öğrencinin boş kalmamasına dikkat edilmelidir. Öğretmen sınıfa hazırlıklı gelir, öğrencilere sevecekleri etkinlikleri yaptırır, öğrencilerin derste boş kalmalarına fırsat vermezse, o sınıfta problem çıkma ihtimalide azalır.
- 3- Öğretmen derslerde değişik yöntem ve teknikler uygulamalıdır. Bu yöntem ve teknikler öğrencinin ilgisini çekecek şekilde zaman zaman değiştirilmelidir. İlginin canlı tutulması için öğrencinin değişik araç ve gereçleri kullanmasına izin verilmelidir. Öğrenci yapılan öğretimin faydalarına inandırılmalıdır.
- 6- Öğretmen her öğrenciye başarıyı tattırma yollarını aramalıdır. Öğrenci bir işi başarmaktan doğan zevki tatmalıdır.

Charles (2005), davranış problemleri olan öğrencilerin geleneksel yöntemlerle kontrol edilmelerinin, istenilen sonuca götürmediğini; bu öğrencileri azarlama, alay etme, öğüt verme, tek başına bırakma, ekstra yazılı ödev verme, tahtaya isimlerini yazma veya müdür odasına gönderme gibi uygulamaların etkili olmadığını belirtir. Onlara nerede yanlış yaptıklarını söylemek yararsızdır çünkü onlar zaten bunu bilmektedirler. Dolayısıyla farklı yaklaşım tarzlarının benimsenmesi gerektiği belirtilerek aşağıdaki hususlar önerilmektedir (Charles, 2005):

1. *Öğrencinin karakterini anlamak* - Birçok öğretmen, öğrenci karakter problemleriyle uğraşmak istememektedir. Bu da verimli bir ders ortamı oluşturmamaktadır. Aslında öğretmenler eğitimin en önemli dayanağı olarak öğrenci karakterini biçimlendirme üzerinde durmalıdır.
2. *Öğrencileri saygın bir biçimde çağırmak* - Saygılık hayatın en temellidir. Öğrenciye saygın biçimde davranılarak kişilik problemlerin önüne geçilmiş olur.
3. *Öğrenci güdülemesini artırmak* - İyi bir disiplin öğrenci güdüsünü azaltmaz.
4. *Öğrencinin sorumluluk almasını sağlamak* - Sorumluluk itaatten daha önemlidir.

İtaat eğitiminde kısa süreli fayda sağlasa da öğrencinin sorumluluk aldığındaki tipik başarısını sağlamayacaktır (Charles, 2005).

Curwin ve Mendler (1998), sınıflardaki baş edilmesi zor öğrencilerin disiplin problemlerini önlemek üzere öğretmenlere şu önerileri sunmaktadır (Charles, 2005):

- 1- Hiperaktif öğrenciler: Kendinize yakın oturtunuz. Ders esnasında hareket edebilecekleri alanın sınırlarını çiziniz.
- 2- Dikkati çabuk dağılan öğrenciler: Duvar kenarına oturtunuz.
- 3- İş yapmak istemeyen öğrenciler: Yapılacak işlerin listesini zaman limiti ile birlikte yazınız ve sırasının üzerine yapıştırınız. Yaptıkları işin yanına (+) koyunuz.
- 4- Hafızası zayıf öğrenciler: İş küçük parçalara ayırınız. Talimatları en fazla ikişer ikişer veriniz.
- 5- Motivasyonu düşük öğrenciler: Her bir gelişmeyi kaydetmek üzere bir tablo hazırlayınız. Her yeni öğrendikleri şeyi tabloya kaydediniz.

Alan yazında öğretmenlerin sınıftaki disiplin sorunlarına karşı sıkça başvurdukları yöntemlerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

2.5.1. Göz Teması Kurma

Öğretmenin, istenmeyen davranışı gösteren öğrenci ile göz teması sağlayarak öğrencinin yaptığı davranışın farkında olduğunu ve bu davranışı onaylamadığını göstermesidir (Korkmaz, 2005:183). Öğretmen sınıfta disiplin sorunu olduğunda ilk olarak öğrenci ile göz teması kurarak öğrencinin yaptığı davranışın farkında olduğunu gösterir. Öğrenciler istenmeyen davranışı öğretmen görmeden yapmaya çalışırlar. Göz teması sonucu öğretmenin kendisini gördüğünü anlayan öğrenci, sınıf disiplinini bozan davranışı bırakma eğilimi gösterir. Göz teması ile öğrenci uyarılırsa, diğer öğrenciler dersten kopmaz, ders bölünmez, öğrencilerin dikkati dağılmaz (Özdemir, 2004: 280).

Becerikli öğretmenler düzensiz ya da geniş yapıdaki sınıf ortamında bile bir grup ya da bireyle ilgilenirken sınıfın geri kalan kısmını da aynı anda gözetleme (kontrol etme) yetilerini geliştirirler. Bu Kounin'in "başın arkasında gözlerin olması" olarak adlandırdığı gibi bir şeydir. Bu, iki çeşit göz kontağını kapsar. İlki öğrencilerle göz teması kurmaktır. Diğer bir ifadeyle öğretmenin gözüyle öğrencinin gözüne

odaklanmasıdır. İkincisi ise gözlerle sınıfı baştan aşağıya “ne olup bittiğini” anlamak için hızlı bir şekilde taramaktır (İlgar, 2007).

2.5.2. Uyarma

Sınıfta disiplini bozan öğrenciyi, yaptığı davranışı bırakması için, öğretmenin öğrencinin yaptığı davranışı kabul etmediğini ifade etmesidir. Öğrenciyi doğrudan uyarmanın amacı, öğrencinin yaptığı eylemden hemen vazgeçmesini sağlamaktır. Fısıltı şeklinde, tek düze bir ses istenileni anlatmaya nasıl yetmezse, bağırarak da diğer kişiyi savunmaya iter. Öğrenciyle konuşurken kendine güvendiğini ileten, ancak üstünlük kurmayan bir ses tonu ile konuşmak gerekir (İlgar, 2007:90).

Öğretmen istenmeyen davranışa karşı beklemeden uyarma eylemine geçmelidir. Aksi halde yanlış davranış sürer, öğrenci, öğretmenin gördüğü halde eyleme geçmediğini görürse onay ve cesaret bulabilir. Yanlış davranışın vaktinde görülmesi, öğretmenin sınıftan haberli olduğunu gösterir. Bunun diğer öğrencilerce anlaşılması, diğer öğrencilerin disiplin sorunu çıkarmalarına da engel olur. (Başar, 1999: 135).

Öğretmenin, öğrenciyi uyarırken iğneleyici eleştirileri ve öğrenciyle alay etmesi öğrencinin nefret ve öç alma duygularını ortaya çıkarır. Uzun uzun yapılan öneriler utandırıcı ve sıkıntı vericidir, öğrencide direnç ve küskünlüğe yol açar (Aydın, 2001:77).

2.5.3. Umursamama, Görmezden Gelme

Bazı davranışlar, yoğunluk, süreklilik ve yaygınlık göstermeyen sadece o anının durumsal koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan masum öğrenci kusurlarıdır. Bu tür sorunları, bir problem durumu gibi algılamak doğru değildir. Ancak öğretmen, görmezden geldiği davranışı onaylamadığını öğrenciye hissettirmelidir. Aksi takdirde öğrenci, hatalı davranışının öğretmen tarafından onaylandığı yanılgısına düşebilir ve davranışını değiştirmek gereksinimini duymaz. Bu nedenle öğretmen, yüz ifadesi veya beden dilini kullanarak davranış fark ettiğini göstermelidir (Aydın 1998; Akt: Gökdoğan, 2007:44).

Öğrencinin olumsuz davranışını düzeltmek için yapılan müdahaleler dersi bölebilir, diğer öğrencilerin de dikkatinin dağılmasına ve durumdan rahatsız olmasına sebep olabilir. Sorun çok mühim olmadığı takdirde uygunsuz davranış gösteren çocukla

ilgilenmemek çoğu kez etkili bir yöntemdir (Cirhinlioğlu, 2001:155). Öğretmen bütün olumsuz davranışlara müdahale etmemelidir. Çünkü bu tip müdahaleler, problemin kendisinden daha fazla rahatsız edici ve zarar verici olabilir. Planlı olarak yapılmayan, o anda meydana gelen ve geçici davranışlara müdahale etmek yerine görmezden gelmek daha faydalı olabilir (Karip, 2002:147).

Öğretmen, öğrencinin yaptığı kusuru görüp gülümsediğinde; öğrenci de yanlış yaptığının farkında olduğunu belli eden davranışlar sergilediğinde sorun başlamadan çözülmüş olur. Öğrenci öğretmenin dikkatini çekmek için bilerek istenilmeyen davranışı yaparsa ceza görmekle amacına ulaşmış olur. Olumsuz davranışı düzeltmek için yapılan anında müdahaleler risklidir, çünkü öğrencilerin dikkati olumsuz davranışa çekilir. Eğer öğrenci dikkat çekmek istiyorsa, bunu olumsuz davranışta bulunarak başarmak isteyebilir (İlgar, 2007). Öğretmenin görmezden gelişini öğrencinin fark edip etmemesi önemlidir. Öğrenci davranışını öğretmenin fark ettiğini görür öğretmen de görmezden gelirse, çocuk bunu onay ve ödül olarak algılayabilir, öğretmenin dersle ilgilenmeye fazla önem vermediğini düşünebilir. Böyle durumlarda öğretmen davranışı gördüğünü ve onaylamadığını bir göz, baş veya yüz işaretiyle belirtmelidir (Başar, 1999: 134). İstenmeyen davranışı görmezden gelmek öğrenciyi, topluluk önünde zor duruma düşmekten kurtarır. Eğer öğrenci grup önünde zor duruma düşerse savunmaya geçer ve öğretmene kızgınlık duyarak istenmeyen davranışları sergilemeye devam edebilir (Karip, 2002:147).

2.5.4. Fiziksel Müdahale ve Yer Değiştirme

Sınıfta disiplin sorununa sebep olan öğrenci, disiplin sorunu oluşturmayacağı bir yere oturtulabilir. Disiplin sorunu birlikte oturmuş çok sayıda öğrenciyi kapsıyorsa, öğrencilerin yerleri mutlaka değiştirilmelidir. Disiplin soruna sebep olan öğrenciler birbiriyle ve birbirine yakın oturtulmamalıdır (Küçükahmet, 2001).

Fiziksel müdahale, öğretmenin sınıfta disiplini bozan öğrencinin bulunduğu yeri değiştirmesi, dokunarak öğrenciyi uyarmasıdır. Öğretmen dersini anlatırken disiplini bozan öğrenciye dokunarak onun bu davranışını tasvip etmediğini belirtir (Başar, 2001: 166) Böylece öğretmeden dersi bölmeden ve öğrencilerin dikkatini dağıtmadan istenmeyen davranışa müdahale etmiş olur.

İstenmeyen davranışta bulunan öğrenciye bağırarak yerine fısıldamak, yerini değiştirmek, öğrencilerle özel olarak konuşmak, onlara adlarıyla seslenmek, onları dinlemek önerilebilir. Öğrencinin yerini değiştirmek çoğu zaman işe yarayan bir uygulamadır. Öğretmen sınıftaki bir disiplin sorunu yüzünden öğrencilere bağırırsa, bütün öğrencileri rahatsız ve huzursuz etmiş olur (Metzger 2002, Akt: İlgar, 2007: 90).

2.5.5. Derste ve Ortamda Değişiklik Yapmak

İstenmeyen davranış derse ilginin azaldığını gösterir. Böyle durumlarda öğretmenin; sınıfta veya dersin işlenişinde bazı değişiklikler yapması gerekir. Bu değişiklik ortamda, ders araçlarında, öğretmen davranışlarında veya kullanılan yöntemde olabilir. Sorun şiddetlenmiş ve ders ikinci plana itilmiş ise derse bir süre ara vermek gerekebilir. Ara vermek başka bir uğraşa geçmek olabileceği gibi, derse ara verip sınıf dışına çıkarak da olabilir (Başar, 1999: 138).

Öğrenciler dersten sıkıldıklarında, işlenen konunun çok kolay ya da çok zor olması durumunda ve derse olan ilgileri azaldığında istenmeyen davranış sergileyebilirler. Öğretmen böyle durumlarda ders işlemede ısrarcı olmadan derse ara verip, öğrencilerin dikkatlerini toplamalarına yardımcı olmalıdır. Kullandığı öğretim yöntemini değiştirerek dersi monotonluktan kurtarmalı öğrencilerin dikkatlerini çekmeye çalışmalıdır. Dersin işleniş şeklini değiştirilmesi dışında, derse beş dakika ara verme, fıkra anlatma, şarkı söyleme gibi kısa etkinlikler yapılabilir. Ara vermek sadece istenmeyen davranışı sergileyen öğrenciye de uygulanabilir. Öğrenci davranışı sergileyemeyeceği bir köseye belirli bir süreliğine gönderilebilir. Bu sürenin çok uzun olması ödül gibi algılanabileceğinden kısa tutulmalıdır (Özer, 2009: 37).

2.5.6. Sınıf Toplantıları Düzenlemek

Sınıf toplantıları, öğrencilerin pozitif ilişkiler kurmalarını, birlikte problem çözme becerilerinin gelişmesini sağladığı için önemlidir. Sınıf toplantıları öğretmenin ders anlatması şeklinde değil, problemleri belirtme, aktif bir dinleme, farklı görüşlerdeki öğrencilerin görüşlerini belirtmeleri ve gelecek için bir plan oluşturma şeklinde olmalıdır. Öğrenciler genellikle öğretmenin baskın olduğu toplantılara karşı çıkarlar ve fikirlerini rahatça ve özgürce dile getiremezler. Sınıf toplantılarında amaç, öğrenci merkezli bir öğrenme-öğretme sürecinin uygulanmasıyla sınıfta demokratik bir ortamın

oluşturulmasıdır. Sınıf toplantılarında fikirlerini söyleyebilen öğrenci, kendisine değer verildiğini, düşüncelerine saygı gösterildiğini ve kendisine anlayışla yaklaşıldığı görür ve öğretmenle iletişime geçebilir (İlgar, 2007: 103).

Nelsen, Lott ve Glenn (2002)'e göre, sınıf öğretmenleri etkili sınıf toplantılarını uygulamayı öğrendiklerinde, başka kaynaklara başvurmadan birçok problem başarılı bir şekilde çözülebilir. Öğrenciler, birbirlerini dinlemeye yetişkinlerden daha isteklidir. Ayrıca saygılı bir şekilde katılım sağlandığında, öğrenciler yardımcı oldukları çözümlerin sorumluluğunu üstlenirler. Sınıf toplantıları, öğrenciler için ihtiyaçlarına karar vermede ve kendi yararlarına stratejiler geliştirmede aktif olarak rol alacakları destekleyici bir ortam oluşturur. Öğrenciler fırsat verildiğinde muhteşem çözümler üretebilirler. Ceza yerine problem çözümünü teşvik eden ve tehdit altında olmayan bir ortamda yaptıkları seçimlerin sonuçlarını anlamalarına yardımcı olduğunuzda onlara değer verdiğinizi hissederler. Bütün bu becerileri geliştirmek sabır ve zamana yatırım yaptığınız sınıf toplantılarıyla gerçekleşebilir (Sipahioğlu, 2008: 74).

Sınıf toplantılarında sınıfta istenmeyen davranışlar üzerinde durulur, sınıftaki sorunlar ve bunların çözümü konuları ele alınır. Öğretmenler, sınıf toplantılarının uygulanmasında ilk etapta zorluklarla karşılaşsalar da, zamanla bu toplantılar sayesinde istenmeyen olayların azaldığını ve öğrencilerin aşağıdaki güzel davranışları kazandıklarını göreceklerdir (Nelsen 2003, Akt: Yılmaz,2007:62):

1. Sınıf toplantıları, öğrencilerin davranışlarını sınayabilecekleri, hatalarını görebilecekleri ve etkili problem çözümüne katılabilecekleri uygun bir ortam sağlar.
2. Sınıf toplantılarında öğrenciler, fikirlerini dile getirme ve öneriler sunma fırsatı yakalarlar.
3. Sınıf toplantıları, öğrencilere diyalog ve paylaşmayla, dinleyerek, empati kurarak, işbirliği yaparak, müzakere ederek ve fikir ayrılıklarını çözümleyerek kişilerarası becerileri geliştirme fırsatı sağlar.
4. Sınıf toplantıları sayesinde öğretmenler, öğrencilere her şeyi yapmak ve sorumluluğu yalnız üstlenmek zorunda olmadıklarını göstermiş olurlar.

2.5.7. Öğrenciyle Konuşma ve Bireysel Sözleşme Yapma

İstenmeyen davranış sergileyen öğrenciyle konuşma sınıf içinde yapıldığında ders aksayacaksa, sınıf dışında konuşulmalıdır. Öğrenci için de uygun olacağı düşünülen bir zamanda, diğer öğrencilerin farkına varmamasına dikkat edilerek, öğrenci görüşmeye çağırılır. Bunun için okulun yönetici veya rehberlik odası kullanılacağı gibi, diğer öğrenciler sınıftan çıkarken, konuşulmak istenen öğrencinin biraz beklemesi istenerek, sınıf da kullanılabilir. Öğretmen okul çıkışında öğrenciyle bir süre birlikte yürüyerek de konuşabilir. Bu yöntemlerden uygun olanı, öğrencinin yaşı, psikolojik durumu, olayı algılaması, duygusal hali, öğrenci davranışının türü gözetilerek seçilmelidir. Öğrencilerle sınıf arkadaşları arasında değil yalnızken konuşan, öğrencinin yanlış davrandığının bilincine varmasına yardım eden öğretmenler etkili bulunmuştur (Başar,1999: 140). Öğrenciyle ders dışında konuşma, diğer öğrenciler yanında alınacak olumsuz tepkileri de önler. Öğrenci, ders dışında, diğer arkadaşları bilmeden, onların ne düşüneceğini kaygı etmeden rahatça konuşabilir. Aynı durum, öğretmen için de geçerlidir. Öğretmen, disiplin sorunu oluşturan öğrenciyle zamanında konuşmazsa, öğrenciye, davranışının onaylandığı, en azından pek olumsuz görülmediği düşüncesini verebilir. Bu nedenlerle, yanlış davranan öğrenciyle en kısa zamanda konuşulması, davranışının doğuracağı sonuçların açıklanması, başkalarının eğitim hakkını engellemesinin yanlış olduğunun vurgulanması önerilmektedir (Başar,1999: 141).

Öğrenci disiplini bozan davranışlarda aşırıya giderse, öğretmen yazılı sözleşme yaparak bu davranışın tekrar ortaya çıkmamasını sağlayabilir. Bu durumda anne-baba, rehber uzman ve okul yöneticileri de haberdar edilebilirler. Sözleşmeye uyması için öğrenci sürekli teşvik edilir. Sözleşmenin ihlali durumunda istenmeyen davranışa karşılık gelen cezanın verilmesi için öğrenci disipline verilebilir (İlgar, 2007: 92).

Öğrencinin istenmeyen davranışları süreklilik gösterdiği ya da ciddi olduğu zaman, öğrenciyle bireysel bir sözleşme yapma yoluna gidilebilir. Daha sonra öğretmen ve öğrenci birlikte anlaştıkları çözümleri belirlemeye çalışır. Genellikle, sözleşme yoluyla, öğrencinin davranışları istenen bir değişime uğratılır. Öğretmen, öğrencinin değiştireceği istenmeyen davranışlarını açık bir şekilde belirler. Sözleşme planına uyulmadığı zaman, nasıl bir yaptırımın uygulanacağı ve sonuçlarının ne olacağı açıkça

ortaya konur. Öğrencinin sözleşmeye uyum sağlaması için yoğun bir teşvik programı uygulanır. Plan ve sonuçları yazıldıktan sonra öğrenciye imzalatılır (Çelik, 2005).

2.5.8. Sınıf Kurallarının Belirlenmesi

Öğrencileri istenmeyen davranışlardan uzak tutma, olası istenmeyen davranışları değiştirme konusunda öğretmenin en büyük destekçisi sınıf kuralları olacaktır. Sınıfta disiplini sağlamak için uygulanan kuralların öğrencilere önceden bildirilmesi ve sınıf kurallarıyla ilgi görüşlerinin alınması kuralların geçerliliğini artırır. Öğrencinin uyması gereken kuralları daha önceden bilmesi, öğrenciyi daha dikkatli davranmaya sevk edecektir. Öğretmen, öğrencilere kurallara neden ihtiyaç duyulduğunu bir tartışma ortamı içinde anlatmalıdır. İhtiyaç kalmayan bir kural gerektiğinde atılmalı ya da değiştirilmelidir. Öğrencilere kuralları kendilerinin oluşturmaları için fırsatlar tanınmalıdır. Öğrenciler kendi koydukları kuralları sahiplenirler, uygularlar ve bu kurallar ihlal edildiğinde “eğer bu kurallar bizim kurallarımız ise herkesten önce biz uymalıyız, yoksa biz zarar görürüz” diye düşünürler (Sarıtış, 2002).

Sınıf ortamının psikolojik atmosferi daha çok sınıf kurallarıyla şekillenir. Sınıf disiplininin ilişkileri, sınıf kuralları ile belli edilir. Kurallar gereksinimlere uygun, amaçlara gidişte yardım edici olarak konur ve adil, düzenli, kararlı şekilde uygulanırsa, sınıf disiplininin sağlanmasında istenmeyen davranışların önlenmesinde başarı da artar (Basar, 2001.135). Öğretmen, okulun ilk günü öğrencilere sınıf kurallarını öğretmek ya da hatırlatmak için aktiviteler yapmalıdır. Öğretmen aktiviteye, yeni gelen öğrencilere yeni dönemde neler olacağı ile ilgili soruları olup-olmadığı ile başlar ve öğrencilerin yapmalarını istediği uygun davranış şekillerini belirtir (İlgar, 2007: 82).

Sınıf kuralları, öğrencilerin sınıf içinde davranışların sınırlarını belirler. Sınıf kuralları ayrıca, öğretmenlerin, öğrencilerden neleri yapıp, neleri yapmayacaklarına dair beklentilerinin çerçevesidir. Sınıf içi kurallar, öğrencilerin seviyesine ve eğitim-öğretim amaçlarına uygun olmalıdır. Kurallar belirlendikten ve sınıfa asıldıktan sonra, öğretmenin kurallara uyulup uyulmadığını takibi, uyanları ödüllendirmesi, uymayanları cezalandırması önemlidir. Takip edilmediği taktirde, kuralların ihlal edilmesi sonucunda sınıfta disiplin problemlerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır (Aksoy, 2000: 7):

Burden (1995), sınıf kurallarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususları aşağıdaki gibi listelemektedir (Akt: Kişi, 2003, 18).

- 1- Sınıf kuralları, okul kuralları ile çelişmemelidir.
- 2- Kurallar öğrencilerle birlikte, tartışma ortamında oluşturulmalıdır.
- 3- Kurallar olumlu cümleler ile ifade edilmelidir.
- 4- Olumlu davranışlara işaret edilmelidir.
- 5- Kural sayısı fazla olmamalıdır.
- 6- Kuralların ifade tarzı kısa ve basit olmalıdır.
- 7- Kurallar gözlenebilecek davranışları işaret etmelidir.
- 8- Öğrencilerin kurallara uyulduğunda verilecek ödüller ve kurallara uyulmadığında uygulanacak yaptırımlar hakkında bilgi sahibi olması gerekir.

Sınıf kurallarına uyulması konusunda, öğretmen ve yöneticiler arasında davranış tutarlılığının olması da gereklidir. Eğer öğrencilerin özellikleri gözetilip, kurallar ceza şeklinde değil de düzeltme-geliştirme amacıyla konup uygulanır ve bunların yanında öğretmenin soğukkanlılığına ve öğrencilerin sorumluluk düzeyine dikkat edilirse istenmeyen davranışlar önlenir. Herkesin yanlış yapabileceğini bilerek, öğrencinin yaşının gerektirdiği ufak tefek yaramazlıklara hoşgörüyle bakan, olumlu davranışları güçlendirmeye çalışan bir anlayışla, öğrencilerin eğlence gereksinimlerinin karşılandığı bir sınıf ortamı, öğrenciyi olumlu davranışlara yöneltir. Kuralların aşırı katılıkla izlenmesi, tekdüzelik, can sıkıntısı, hatta disiplin problemleri yaratabilir (Özcan, 2008: 43).

Aydın (2006: 29), öğrencilerle uzlaşmaya varılarak belirlenmesi gereken sınıf kurallarını şöyle belirlemiştir:

1. Her zaman diğerlerine saygılı olma. Kibar konuşma, yardımcı olma, başkalarını sıkmama.
2. Çalışmanın en iyisini yapma, yapılabildiği kadar çok çalışma, gurur duyulabilecek düzenli çalışma yapma, boşa zaman harcamama.
3. Sınıfta sessiz konuşma, sınıf tartışmaları süresince çalışmaya uygun ses kullanma, işbirlikçi çalışma grup içinde sessiz konuşma.
4. İzin ve yardım isterken işaretleri kullanma. (yardım isteme, dolaşma, tuvalete gitmek için işaret dilini kullanma)

2.5.9. Ceza Vermek

Ceza; öğretmenin, öğrencinin istenmeyen davranışına karşılık öğrenciyi hoşuna giden şeylerden alıkoymasına ya da öğrencinin hoşuna gitmeyen işler yaptırmasıdır. Dolayısıyla ceza, öğrencilerin istenmeyen davranışından üzüntü ve pişmanlık duymasını sağlayan yaptırımlardır (Korkmaz, 2005:186).

Ceza, istenmeyen davranışları ve tutumları ortadan kaldırma ile buna zemin hazırlayan nedenleri yeniden analiz etmedir. Aslında, davranışların yönetiminde, ödül ve cezanın verilmesinin temel amacı; öğrencilere kendi davranışlarını yönetmek için gerekli olan duygusal, sosyal ve düşünsel yeterliği kazandırmaktır. Ceza, öğrenci davranışlarına, onların kişilik gelişimlerine olumsuz bir etki yapmadan, mekândan bağımsız olarak yön veren bir referans kaynağı olarak yansımali ve öğrencinin sahip olduğu olgunlaşma standartlarına göre algılanmalıdır (Bayındır, 2006).

Sınıfta disiplin sorunlarına neden olan faktörlerden biri, öğretmenlerin cezalara gerektiğinden fazla başvurmalarıdır. Ortaya konması gereken en önemli yaklaşım, cezadan çok, ödüllerin kullanılmasıdır. Çünkü ödül istenen davranışların pekiştirilmesi, uygun olanların artırılması ve uygun olmayanların azaltılmasında en etkili yollardan biridir. İstenmeyen davranış yapan öğrenciler ödülünden mahrum edilerek cezalandırılmalıdır. İyi bir eğitimci, en son çare olarak cezalandırma yöntemini kullanmalıdır. Öğretmen cezayı uygularken zevk almamalı, aksine bunu yaptığı için üzüntü duymalıdır (Aksoy, 2000: 8)

Ceza, istenmeyen davranışlara karşı en son başvurulacak yöntem olmalı, diğer seçenekler işe yaramadığında en son çare olarak düşünölmelidir. Öğretmen cezadan çok onu önleyeceği yöntemlere başvurmalı, ama ceza vermemek uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidir. Ceza problem davranışın tekrarlanmasını engelleyecek şekilde uygulanmalı ve öğrenci neyi, nasıl yaptığı için ceza aldığını bilmelidir (Başar, 1999: 142).

Ödül ve cezanın, öğrencinin akademik, sosyal ve duygusal özelliğı düşünölmeden, sadece disiplin sağlama ya da basit sınamalar için tek yönlü olarak kullanılması, öğrencide farkında olmadan ruh sağlığı bozulması, güvensizlik, anti sosyallik, kıskançlık, saygısızlık, dalgınlık, suçluluk ve toplumdan kaçma gibi pek çok uyumsuzluğa da neden olacaktır (Bayındır, 2006).

Başar (1999)'a göre, istenmeyen davranışa karşı verilecek ceza davranışla orantılı olmalı, amacını aşan ağırlıkta ceza verilmemelidir. Öğrenci cezayı hangi davranışı için aldığını çok iyi anlamalı, doğru davranışı da kendisine söylenmeli ya da gösterilmelidir. Öğrenciye zor gelen, zevksiz işlerde görevlendirmek, teneffüse çıkarmamak, grup çalışmalarından ve oyunlardan ayırmak, arkadaşlarına sırtı dönük oturtmak, okuldan alıkoymak, teneffüse çıkarmamak, dışarıda arkadaşlarıyla oynatmamak istenmeyen davranışın şiddetine göre verilebilecek cezalara örnek olabilir. Öğrencileri okuldan, eğitimden, öğretmeninden, arkadaşlarından, ödevlerden soğutacak cezalar verilmemeli, cezaların şiddeti iyi ayarlanmalıdır (Karakaş, 2005: 14).

Araştırmalarda ve öğretmenlerin uygulama deneyimlerinde, ceza yönteminin sınıfı kontrol etmede ve yönetmede olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Ancak, eğitim sürecinde cezanın uygulanması sorunun çözümüne yardım ederken başka sorunlara da neden olmaktadır. Cezanın istenmeyen sonuçlar doğurmaması için öğretmen dikkatli olmak zorundadır. Cezanın uygulanmasında şu ilkeler dikkate alınmalıdır (İlgar, 2000: 180; Korkmaz 2005,188):

1. Disiplinde ceza, yerine göre etkilidir ama ödül cezadan daha etkilidir.
2. Cezaya olabildiğince az başvurulmalıdır.
3. Öğrenci niçin ceza aldığını bilmelidir.
4. Ceza suça eşit oranda olmalıdır.
5. Suç işleyen öğrenci kesinlikle arkadaşlarının yanında cezalandırılmamalıdır.
6. Önceden işlenmiş bir suç, verilmiş ceza tekrar tekrar anlatılmamalıdır.
7. Öğrencinin suçu arkadaşlarının yanında açıklanmamalıdır.
8. Fiziksel ceza kullanılmamalıdır.
9. Ceza verirken aceleci davranılmamalıdır, sinirliyken ceza verilmemelidir.
10. Ceza verilmeden önce öğrenciye alternatifler sunulmalıdır.

Manning ve Bear (2002), cezalandırılma kaygısı ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, saldırgan davranışlar gösteren öğrencilerin, bu davranışlarının sonucunda alacakları cezaları bilmelerine rağmen davranışlarının diğerleri üzerindeki psikolojik etkileri ile ilgili çok fazla kaygı yaşamadıklarını ortaya koymuştur. Çocuklarda cezalandırılma kaygısı, diğerlerine verecekleri zarar ile ilgili kaygıdan daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin davranışlarında anlamlı

değişiklikler yapmaları ve kontrol etmeyi öğrenmeleri için, davranışlarının diğerleri üzerindeki etkilerini anlamalarının önemini vurgulamaktadır (Eleser, 2007: 57).

Cotton (2002) son yıllarda, fiziksel cezanın istenmeyen davranışı azaltmadaki etkisizliğiyle ilgili pek çok çalışmanın yapıldığını ve bedensel cezanın etkisinin savunulamaz olduğunun bulunduğunu belirtmekte ve araştırma sonuçlarına göre bedensel cezanın hem moral ve psikolojik nedenlerle hem de aşağıdaki gerekçelerle kullanılmaması gerektiğini yazmaktadır (Eleser, 2007: 59):

- * Bedensel cezanın sonuçları öngörülemez.
- * Bedensel ceza uygun olmayan davranışı engellemede başarılı olduğu zaman bile uygun davranışı beslemez.
- * Bedensel ceza yetişkinlerden ve akranlardan ilgi gelmesini sağladığı için bazen istemeden, davranışı güçlendirici olur.
- * Bedensel ceza, gelecekte yaratılacak iyi ilişkilere zarar vererek kırgınlık ve düşmanlık yaratır.
- * Bedensel ceza, artan yıkıcılık ve okulu bırakma gibi istenmeyen çıktılarla ilişkilidir.

Okulda uygulanan cezalar öğrenciler için zulüm haline getirilmemeli, basit bir araç haline de dönüştürülmelidir. Eğitimciler en son çare olarak cezalandırma yöntemini kullanmalıdır. Yapılan araştırmalarda, ceza yönetiminin sürekli ve olumlu bir sonuç verdiği görülmemiştir. Belki de kısa süreli susturma ve çocuğun korkarak içine kapanması, bazen olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Çok katı kural ve cezalar, öğrencilerin derslerinde başarılı olma çabalarını ve olumlu davranmalarını engeller. Böyle bir yaklaşım öğrenciyi olumsuz bir tavra zorlar. Onu otoriteye karşı gelmeye iter, okulda huzursuz ve mutsuz bir ortamın egemen olmasına neden olur (Ertuğrul, 2000 : 143).

Özyürek'e göre, yetersiz öğretim sonucunda başarısız olan çocuklar, başarısızlıkları nedeniyle cezalandırıldıklarında, okulu terk etmeye zorlanmaktadırlar. Kusurlu davranışlarını olduğu gibi söyleyen çocuk cezalandırıldığında, cezayı engelleyen yalan söyleme davranışını öğrenmesi doğaldır. Değiştirilmesi gereken davranış, kusurlu olan davranıştır. Kusurlu davranışı azaltmanın yolu, o davranışı cezalandırmaktan kaçınarak, onu engelleyen olumlu davranışları arttırmaktır. Bu

nedenle ceza yerine, cezaya gereksinimi önleyen, sosyal açıdan uygun davranışların kazandırıldığı ortamları desenleme tercih edilmelidir (Yontar; 2007: 38).

Aydın (2003)'a göre öğrenciye ceza vermenin yararları şunlardır (Akt: Elban, 2009: 21):

- * Etkili bir ceza, öğrenciyi olumsuz davranışları yapmaktan alıkoyabilir.
- * Ceza istenmeyen davranışların sonunda oluşan zararın giderilmesi veya kayıpların karşılanmasına hizmet eder.
- * Ceza, ödül ile birlikte dengeli bir biçimde kullanıldığında, istenmeyen davranışlar üzerinde sosyal kontrol sağlar.
- * Ceza, özellikle bilerek yapılan olumsuz davranışların yerleşmesini engellemek açısından yararlıdır.
- * Akılcı ve tutarlı bir ceza sistemi, öğrencilerin adalet ve güven duygularını geliştirir. Ayrıca sınıf içi uyumun yanı sıra, öğrencinin sosyal ilişki kurma becerisini de olumlu yönde etkiler.

Aydın (2003)'a göre öğrenciye ceza vermenin sakıncaları şunlardır (Akt: Elban, 2009: 21):

- * Suça uygun olmayan ceza verme, öğrencide kalıcı davranış bozuklukları oluşmasına neden olur.
- * Ceza, öğrencilerde korku ve endişe yarattığı için, sınıfta kaygıyı artırır ve öğrenmeyi güçleştirir.
- * Sürekli cezalandırma, öğrencilerde genel bir kayıtsızlık ve bağışıklık durumu yaratabilir.
- * Ağır cezalar, öğrencide öfke, nefret gibi olumsuz duyguların yerleşmesine neden olabilir.
- * Ceza, ceza veren kişi için de, duygusal olarak zarar verici, incitici bir durumdur.
- * Genellikle ceza verilirken, olumsuz duyguların baskısı nedeniyle amaçlarla araçlar yer değiştirmektedir.
- * Sürekli cezalandırma, öğrencinin olumlu bir benlik algısı ve öz denetim yeterliği geliştirmesini güçleştirir.
- * Ceza sadece verilen öğrenciyi değil, bazen sınıfın tamamını olumsuz yönde etkiler.

2.5.10. Anne-Baba İle İşbirliği

Sınıf içinde sıkıntı yaratan durumlarla yalnız uğraşmak yerine, gerektiğinde okul yönetimiyle ve aileyle yardımlaşılmalıdır. Öğretmen zor durumda kaldığında, onların desteğine gereksinim duyduğunda, sorun okul ve aileden kaynaklandığında veya çözüm onların katkısını gerektirdiğinde bu yolu kullanmalıdır. Okulla ailenin kültür farklılığının öğrencide çatışmaya neden olmaması içinde aileyle görüşmek gerekir. Öğrencinin istenmeyen davranışlarının çoğunun nedeni ailede bulunabilir (Başar, 1999: 141).

Anne babanın gözünde öğretmenler, öğretmenlerin gözünde de anne babalar çocukların "öteki öğretmenleri"dir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin bozuk olması anne-baba ve anne-baba-çocuk arasındaki ilişkileri de etkiler. İlişkilerin bozuk olması öğretmeni ve diğerlerini sıkıntıya sokar. Her iki taraf, çocuğun diğer tarafla ilişkisi ile yakından ilgilidir. Ancak bu ilgilerine karşın çok fazla bir araya gelmezler. Bir araya geldiklerinde ise birlikte geçirdikleri süre son derece kısıtlıdır. Oysa daha sık ve uzun bir araya gelseler belki de birbirlerini etkileme şansları daha fazla olacaktır (Küçükahmet, 2006).

Öğretmen sınıfta disiplin sorunuyla karşılaşmak istemiyorsa, sene başından itibaren ebeveynler ile ortak hareket etmelidir. Anlaşılması ve çalışılması güç çocuklarla ve ulaşılması zor ailelerle insan ilişkilerinin kurulması çok önemlidir. Tüm ilişkilerde öğretmen utangaçlıktan, mahcubiyetten kaçınarak ortak takdir duygularına ve topluluk ruhunu kapsayan bir yaklaşımla model teşkil etmelidir (Kutlu, 2006:35).

Veliler öğretmenlerle iyi bir arkadaş ve çocuklarının eğitimi için birer ortak olmayı başarabilirlerse her iki tarafın disiplin çabaları daha yüksek düzeye gelecektir. Disiplin çabaları için velinin destekleri her zaman iyi planlanmalı ve veli-öğretmen eğitimleri düzenlenmelidir. Şu unutulmamalıdır ki veliler bazen çocuklarının sorunları ile yeterince ilgilenmeyebilirler. Böyle durumlarda öğretmen duruma profesyonelce yaklaşım öneriler üretmeli, olası çözümleri ailelere sunmalıdır. Bu konuda konferanslar, toplantılar düzenlemek velilere yol gösterici nitelikte olacaktır (Küçükahmet, 2000).

Öğretmen, öğrencinin yanlış davranışlarının kaydını tutarak değişim ve gelişimini izlemeli, gerektiğinde aile ve okulu bilgilendirmelidir. Aileyle görüşme sürecinden önce öğretmen amaçlarını ve gündemi belirlemeli, süreci planlamalı, aile işbirliğinden kaçarsa neler yapılabileceğini düşünmelidir. Önce veli konuşturulmalı,

söyledikleri yazılmalı, gerekiyorsa öğrenci de görüşmeye katılmalıdır. Öğretmen ailenin öğrenci hakkındaki bilgisinden yararlanmalı, aileye çocuğunun iyi davranışlarından bahsetmeli, içten davranmalı, her çocuğun ailesinin ilgi merkezi olduğunu da unutmamalıdır (Başar, 1999: 142).

Okulun ilk günü velilerle bağlantı kurup evde çocuklarına nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin beklentiler söylenmelidir. Eğer bu yapılırsa, çocuktan yapması beklenenler ve beklentileri yerine getirmediği takdirde çocuğun nelerle karşılaşacağı konusunda okul ve ev arasında tutarlılık sağlanmış olacaktır. Sınıf kurallarının yazıya dökülerek ailelere imzalatılması ve yaptırımlarının belirlenmesi veli katılımını sağlayan diğer bir yoldur. Bu yolla veliler çocuklarının yanlış davranışlarına öğretmenin göz yummayacağını anlarlar (Küçükahmet, 2000).

Öğretmenlerin bilgi paylaşmak için veli toplantılarını beklememeleri gerekir. Veli toplantılarında öğrencilerin bireysel disiplin sorunlarını görüşmek uygun değildir. Öğretmenler görüşmesi gereken velilerle zaman geçirmeden görüşmelidirler. Bu görüşme için uygun ortamın ayarlanması, velinin okula davet edilmesi gerekir. Anne-babalar ile iletişime geçmek için uzun zaman bekleyen öğretmenler potansiyel bir destekçiyi düşmana çevirme riskini de alırlar. İki seçenekte açıktır; ya kural ve beklentilerimizi erkenden olumlu yönden paylaşır ya da anne-babayı karanlıkta bırakıp çocuklarıyla bir problem yaşadığımızda bağlantı kurarız (İlgar: 2007).

2.5.11. Rehberlik Servisi ve Diğer Öğretmenlerle İşbirliği

Öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımlarını sistematik bir şekilde gözden geçirmeleri çok yararlıdır. Hatta öğrencileri şaşırtabilecek ya da problemlere neden olabilecek uyuşmazlık türlerinin en azından açıkça ortaya konulabilmesi amacıyla aynı okulda çalışan öğretmenlerin kendi aralarında tartışmaları daha yararlıdır (İlgar, 2007:101).

Bazı sorun davranışların boyutları, öğretmenin üstesinden gelemeyeceği kadar büyük olabilir. Böylesi durumlarda öğretmenin rehberlik servisi ile işbirliği yapması gerekir. Öğretmen sınıf içinde sıkıntı yaratan, eğitim öğretimi engelleyen davranışlarla baş edemediği durumlarda okul yönetimi, rehberlik servisi, diğer öğretmenler veya bir uzmandan sorunun çözümü için yardım isteyebilir (Başar, 1999: 141).

Sınıftaki öğrenciden kaynaklanan bazı disiplin sorunlarının çözümü öğretmen, veli ve rehberlik servisinin iş birliğini gerektirir. Öğretmenin rehberlik servisi ile işbirliği içine girmesi disiplin sorunlarını çözebilmesi açısından önemli bir adımdır. Öğretmenin, rehberlik servisi ve ailelerle dayanışma içinde hareket etmesi disiplin sorunlarının çözümünü kolaylaştırır. Öğretmen, taraflar arasında güven duygusunun gelişmesi ve işbirliğinin sağlanması için, gerekli bilgilenmeyi sağlamalı ve sorunu taraflara nesnel bir şekilde aktarmalıdır. Geliştirilecek önlemler, alınan kararların uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında taraflar birbirlerine tutarlı davranmalı, karşılıklı görüş alışverişinde bulunmalıdır (Aydın 2000, 163).

2.6. İlgili Araştırmalar

Sınıf yönetiminin en önemli öğelerinden biri de disiplindir. Disiplin, teorik bilgidен çok uygulama ağırlıklı bir konudur. Özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin en fazla zorlandığı konuların başında yer almaktadır (Türnüklü, 1999).

Bu başlık altında yurt içinde ve yurt dışında yapılan ve ulaşılabilen araştırmalar özetlenmiştir.

2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde de sınıf yönetiminde disiplin, istenmeyen davranışların nedenleri, sınıf kuralları, disiplin ile ilgili yapılan uygulamalar başlıkları altında bir çok çalışma yapılmıştır. Aşağıda bu çalışmalara ulaşılabilenlerden bazılarına yer verilmiştir.

- Aydın (2001) “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması” adlı araştırması ile, Bolu merkez ilköğretim okulları 8. sınıflara yönelik bir çalışma yapmıştır. Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin katılımıyla yürütülen araştırmada yönetici ve öğretmenlerle birebir görüşülmüş, öğrencilerle toplu görüşme yapılmıştır. Gözlem sonucu disiplin sağlamada başarılı olan öğretmenin, öğrencilerle olumlu bir iletişim kurabildiği görülmüştür. Sınıfta istenmeyen davranışları çabuk fark edebilen, istenmeyen davranışı büyümeden engelleyen, olumsuz bir davranışı kibarca uyaran öğretmenin disiplin sağlamada başarılı olduğu saptanmıştır. Araştırma niteliksel olarak yapılmıştır. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Sınıfta karşılaşılan sorunların kaynağı öğrenci olabileceği gibi, öğretmenler, yöneticiler, sistem, çevre ve arkadaş çevresi de disiplin sorunlarına kaynaklık edebilir. Öğretmenler, sorunların nedenleri olarak kendileri dışındaki etkenleri göstermelerine rağmen; öğrenciler, sorunların nedenleri olarak öğretmenleri de göstermektedirler. Disiplin sorunlarının oluşmasında ailenin sosyo-ekonomik durumu ve ailenin çocuğa ilgisi etkilidir. Disiplin sorunlarının ortaya çıkmasında televizyonun, sınıf düzeyinin, öğrencilerin akademik başarılarının ve cinsiyetlerinin etkili olduğu görülmüştür. Disiplini sağlamada başarılı öğretmenler, sorunların çözümünde daha ılımlı yaklaşımlar kullanırken, disiplin sağlamada güçlük çeken öğretmenler sorunların çözümünde daha sert yöntemler kullanmaktadırlar. Disiplin sağlamada başarılı öğretmenin, ders işleme yöntemlerinde de başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Disiplin sorunlarının çözümünde dersin işleniş yöntemi, olumlu öğretmen tepkileri, rehberlik servislerinin öğrencilerle görüşmesi önemlidir. Disiplin sorunlarının çözümünde öğretmen ve öğrencilerden bazıları sertlik ve dayak yöntemini düşünmektedirler.
- Çetin (2002), “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri” ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla, genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, Adana il merkezinde 34 ilköğretim okulunda görev yapan 230 sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Uygulama sonucunda su bulgular elde edilmiştir. Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemlerinin çoğu ciddi ve şiddetli olmaktan çok, ders akışını engelleyici nitelikte problemlerdir. En sık karşılaşılan disiplin problemleri; izinsiz konuşmak, kavga etmek, sözlü saldırıda bulunmak, ödev yapmamak, öğretmenin derse ilişkin beklentilerini yerine getirmemek ve aşırı ve rahatsız edici biçimde konuşmak şeklindedir. Öğretmenler disiplin problemlerinin başlıca sebebi olarak aileden kaynaklanan olumsuzlukları, medya etkisini ve kalabalık sınıfları göstermektedirler. Öğretmenlerin disiplin problemleri ile bahsetmede en çok ve en az kullandıkları teknikler ise şunlardır: Öğrenciyi vücut işaretleriyle sözsüz uyarmak. Dersten sonra konuşmak. Hemen durmasını söylemek. Dikkatini başka yöne çekmek. Öğrencinin vücuduna dokunarak uyarmak. Bas basa hemen konuşmak. Azarlama ve bedensel cezanın ise öğretmenler tarafından az kullanılan teknikler olduğu tespit edilmiştir.

- * Özdem (2003), ilköğretim I. kademesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüş ve uygulamalarını belirlemek amacıyla tarama modelinde betimsel bir araştırma yapmıştır. Çalışmada Elazığ il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 699 öğretmene anket uygulanmıştır.
- Araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüşleri ile, cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet durumu, sınıf mevcudu; karşılaştıkları disiplin sorunları ile cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet durumu, sınıf mevcudu; disipline ilişkin uygulamalar ile cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet durumu, sınıf mevcudu değişkenleri karşılaştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; cinsiyet ile disiplin görüşü; cinsiyet ile disiplin uygulamaları; sınıf mevcudu ile disiplin görüşü, mezuniyet durumu ile disiplin görüşü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ancak mesleki kıdem ile öğretmenlerin veri toplama aracının alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
 - Araştırmada öğretmenlerin disiplin uygulamaları konusunda sorulan sorulara verdikleri bazı cevaplar, en çoktan en aza doğru sırasıyla aşağıda belirtilmiştir: Bazen bir öğrencinin yaptığı olumsuz bir davranıştan dolayı tüm sınıfı cezalandır mayoluna giderim. Sınıf kurallarına neden uyulması gerektiğini öğrencilerimle tartışırım. Öğrenciyle konuşup sorunu çözmeye çalışırım. İstenmeyen davranışı değerlendirirken nedenini araştırırım. Derslerde olduğunca değişik yöntem ve teknikler kullanırım. Öğrencilerle göz teması kurarım. Ciddi disiplin sorunlarında velisi ile görüşürüm. Öğrencinin yerini değiştiririm. İstenen davranışa yöneltmek için öğrenci ile bireysel sözleşme yaparım. Öğrencilerle sınıf toplantısı yaparım. Ciddi disiplin sorunlarında rehberlik uzmanı ile görüşürüm. Öğrenciye dokunarak yerini değiştiririm.
- * Bal (2005), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin disiplin anlayışlarını ve disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemleri belirlemek amacıyla, genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada Konya'nın farklı

ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan ve tesadüfi olarak seçilen 162 öğretmene anket uygulanmıştır. Öğretmenlerin, sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenleri ve bu disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin sınıfta en sık karşılaştıkları disiplin problemleri “izin istemeden konuşmak”, “sözlü saldırıda bulunmak”, “ödev yapmamak”, öğretmenlerin derse ilişkin isteklerini yerine getirmemek” ve “kavga etmektir”tir. Öğretmenler, karşılaştıkları disiplin sebepleri olarak en sık “ailelerin olumsuz tutum ve davranışları”, “ailelerin ilgisizliği” ve “televizyon ve diğer medya araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisi”ni göstermektedirler. Öğretmenlerin, karşılaştıkları disiplin problemlerine karşı en çok “öğrenci ile dersten sonra konuşmak”, “öğrenciyi vücut işaretiyle sözsüz uyarmak”, “öğrenciye hemen durmasını söylemek”, “öğrencinin dikkatini başka yöne çekmek” ve “öğrenci ile sınıf içinde baş başa hemen konuşmak” yöntemlerini kullandıkları sonucuna varılmıştır.

- Türnüklü (2000), 1997-1998 eğitim-öğretim yılında İngiltere ve Türkiye’de ilköğretim birinci kademesinde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için kullandıkları yöntemler ve sınıf düzeninin karşılaştırılmasına dayalı araştırmasında, iki ülkede en çok gözlenen olumsuz davranış, gürültü, izin almadan konuşma ve sınıfta izinsiz dolaşma olarak belirlemiştir. İstenmeyen öğrenci davranışları ile baş etme yöntemlerinde her iki ülke öğretmenleri arasında önemli ölçüde benzerlik bulunurken en önemli fark olarak önleme davranışı bakımından bulunmuş, İngiltere’de her okulun zorunlu bir istenmeyen davranış önleme politikası olmasına karşın Türkiye’deki okullarda bu tür önleme davranış politikası bulunmamıştır. Sınıf düzenlerinde ise, İngiltere’de hemen hemen tüm öğrenciler grup düzeninde otururken, Türkiye’deki öğrencilerin büyük bir kısmının sıra düzeninde oturduğu tespit edilmiştir.
- Çınar (2004), “Kalabalık sınıfların öğretmen ve öğrenciye etkisini belirlemek amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada Ağrı, Erzurum ve Malatya illerindeki 12 lisede 590 öğrenci ve 234 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Kalabalık sınıflar öğretmenlerin motivasyonunu azaltmakta, sınıf yönetimini, sınıfı derse hazırlamayı zorlaştırmakta, öğretmen öğrenci ilişkilerini olumsuz etkilemekte, bu sınıflarda ders yapmak öğretmene sıkıcı gelmekte, zaman kaybına sebep olmakta, ders dışı etkinliklere yer vermeyi engellemekte, öğrencilerin derse katılım oranını düşürmekte, öğrenci başarısını olumsuz yönde etkilemekte, öğretmenlerin sağlığını bozmakta ve öğretmeni strese sokmaktadır. Kalabalık sınıflar kadın öğretmenleri sağlık açısından daha fazla etkilemekte ve daha fazla strese sokmaktadır. Kalabalık sınıflar öğrencilerin derse olan ilgisini azaltmakta, öğrenciler kalabalık sınıflarda rahatsız olmaktadır. Sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı öğrenciler derste kendilerini yeterince ifade edememekte, temizlik ve sağlık sorunları ortaya çıkmakta, oturma düzeni öğrencileri rahatsız etmekte, öğrenciler yeterince derse katılamamakta, öğrencilerin dersi dinlemeleri zorlaşmakta ve öğrenciler strese girmektedir. Erkek öğrenciler kalabalık sınıflarda oturma düzeninden kız öğrencilere göre daha fazla şikayetçi olduklarını ve tahtayı göremediklerini belirtmektedirler. Hem öğretmenler hem de öğrencilerin büyük çoğunluğu sınıf mevcudunun 20 kişi olması gerektiği görüşünü benimsemektedirler.
- Sadık (2006), Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Edebilme Stratejilerini Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşlerine Göre İncelemiştir. Araştırma verileri Adana'daki bir ilköğretim okulunda öğretmenlik yapan sınıf öğretmenleri, bu sınıflara devam eden öğrenciler ve bu öğrencilerin velilerinden, nitel veri toplama tekniklerinden eleştirel olay, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi ile nicel veri toplama yöntemlerinden kişisel bilgi formları ve anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.
 - Veliler, istenmeyen davranışları öğretmen ve öğrencilere göre “en ciddi” algılayan grup olmuştur. Araştırmaya katılan gruplar problem davranışların nedenlerini öncelikle dışsal faktörlere bağlamış ve başkalarını suçlama yönünde tutum sergilemişlerdir. Öğretmenler, istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerini önleyici ve iyileştirici bir diğer ifadeyle olumlu algılamakta, öğrenciler ise öğretmenlerinin davranışlarının cezalandırıcı, korkutucu ve adaletsiz olduğunu

- düşünmektedir. Sınıf gözlemleri sırasında öğretmenlerin en yaygın kullandığı stratejiler sözlü uyarı (yüksek sesle bağırma), görmezden gelme, beden diliyle uyarı, azarlama ve gözdağı verme olmuştur.
- Öğretmenler ve veliler, disiplin problemlerinin çözümünde öğretmen-veli işbirliğinin gerekli olduğuna inanmaktadır. Veliler öğretmenden istenmeyen bir davranış yaptığında çocuğa kızmasını-bağırmasını ve dayak atmasını beklediğini, öğretmenler ise velilerden öncelikle çocuğa dayak atmamasını, sevgi ve ilgi göstermesini beklediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler ise öğretmenlerinden en çok dayak atmamasını, ceza vermemesini ve sinirlenip bağırarak, onları korkutmamasını beklemektedir.
 - Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinde eğitim sonrası en büyük değişiklik “görmezden gelme” stratejisinin kullanımında gerçekleşmiş, sorun davranışı “görmezden gelme”, %23.5 oranında daha az kullanılan bir strateji olmuştur. Eğitim sonrası sözel uyarıların içeriğinde ve ifadesinde önemli değişiklikler meydana gelmiş, bağırma, azarlama ve gözdağı verme, aşağılayıcı söz söyleme-alay etme ve zorla özendirme yöntemleri daha az kullanılmıştır. Olumlu yöntemleri uygulayabilen öğretmenlerin, kaçınılması gereken stratejileri de kullanmaya devam ettikleri gözlenmiştir.
 - Kutlu (2006), sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranış düzenleme sürecine ilksin görüşlerini saptamak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilen araştırmada; Kayseri ilinde 21 ilköğretim okulunda görev yapan 291 sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaşmış oldukları istenmeyen öğrenci davranışları, istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları yöntemler, sınıf ortamının düzenlenmesi ve ikliminin olumlulaştırılması, istenmeyen öğrenci davranışlarının önceden tespit edilerek önlenmesi, sınıf kurallarına uyum sağlanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşleri saptanmaya çalışılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:
 - Öğretmenlerin gözlemlemiş oldukları istenmeyen öğrenci davranışları ders düzenini bozucu hafif şiddette istenmeyen davranışlardır. En sık

karşılaşılan istenmeyen davranışlar; arkadaşlarını sürekli şikayet etme, izin almadan konuşma, başarılı örgencide ilgi isteği, tv dizilerindeki karakterlere özenme, ödevlerini yapmama, tahtayı karalamadır. Sınıfta en az karşılaşılan istenmeyen davranış hırsızlık yapmadır. Öğretmenler istenmeyen davranışlara karşı öncelikle sözel yöntemler ile beraber beden dilini kullanmakta ileri davranış problemlerinde durumu değiştirme yöntemlerine yer vermektedirler. Öğretmenler fiziksel ceza yöntemini tercih etmemekle birlikte, uygulayan öğretmenler de az değildir. Öğretmenler en fazla, öğrenciyi dinleyip açık iletişimde bulunma, sorunu kendi çözmeye çalışma, bakışlarla ikaz etme, nasihat verme yöntemlerini kullanmaktadır. Öğretmenler sınıflarında demokratik bir ortam oluşturmakta ve sınıf ortamının düzenlenmesi için gerekli çalışmaları yapmaktadır.

- Esen (2006), İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullanmış oldukları Disiplin Türlerini belirlemek amacıyla, genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada Edirne il merkezindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.
 - Araştırmada, kamuya ait ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin sınıf yönetiminde kullanmış oldukları disiplin türleri incelenmiştir. Disiplin türleri, Önleyici, Destekleyici ve Düzeltici olmak üzere üç boyutta değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kadın ve erkek öğretmenler, disiplin türleri tercihinde ilişkin tutumlarında benzer davranışlar sergilemektedirler. Öğretmenlerin yaşları arttıkça disiplin türü tercihinde bir değişiklik olmamaktadır. Öğretmenlerin kıdemi arttıkça yada azaldıkça, önleyici, destekleyici ve düzeltici disiplin tercihlerinde bir değişme olmamaktadır. Öğretmenlerin haftalık girmiş oldukları toplam ders saatinin artması veya azalması ile disiplin anlayış ve uygulamaları arasında önemli düzeyde bir farklılık yaratmamaktadır. Sınıf ve branş öğretmenlerinin sınıf yönetiminde kullanmış oldukları disiplin türü (Önleyici, destekleyici ve Düzeltici) ile

ilgili tercihleri ve bu tercihlerin kadro değişkeni ile olan ilişkisi bu alt problemde belirlenmeye çalışılmıştır. Sınıf ve branş öğretmenleri, sınıf yönetiminde, önleyici, destekleyici ve düzeltici disiplin türlerini kullanma konusunda benzer tutum sergilemektedirler. Sınıf ğretmenliğine temel oluşturan çeşitli okul türlerinden mezun olan öğretmeler ve bu öğretmenlerin disiplin türleri konusundaki tercihleri arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Birinci grup, dört yıllık ğretmen lisesi mezunu sınıf öğretmenler ile III. grup, iki yıllık Eğitim Yüksek Okulu mezunu sınıf öğretmenler, disiplin türü tercihleri konusunda farklı düşünmektedirler. Buna göre, iki yıllık eğitim yüksekokulu mezunu sınıf öğretmenleri, destekleyici disiplini, dört yıllık ğretmen lisesi mezunu sınıf öğretmenlerinden daha fazla tercih etmektedirler. Dört yıllık eğitim fakóltesi mezunu sınıf öğretmenleri, destekleyici disiplin türünü, iki yıllık eğitim yüksek okulu mezunu öğretmenlerden daha fazla uygulama taraftarıdırlar. İki yıllık Eğitim Yüksek Okulu mezunu öğretmenler, önleyici disiplin uygulamalarına, dört yıllık Öğretmen Lisesi mezunu ğretmen grubundan daha yüksek düzeyde katılım göstermiştir. İlköğretim okulunda çalışan ğretmen grubu ile ortaöğretimde çalışan ğretmen grubunun, sınıf yönetiminde uygulamış olduğu disiplin türü arasında önemli düzeyde bir farklılığın olmadığı bu araştırma sonuçlarıncı belirlenmiştir.

- Gökdoğan (2007), devlet ve özel ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda öğrencilerin istenmeyen davranışlarını ortaya çıkarmak amacıyla, genel tarama modelinde betimsel bir araştırma yapmıştır. Kayseri’de her iki okul türünde toplam 245 sınıf öğretmenine anket uygulamıştır.
 - Araştırma sonucuna göre, öğrencinin istenmeyen davranışlarının gözlenme sıklığına göre hem resmi okullar da hem de özel okullarda belirgin bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Gözlenme sıklığına göre en fazla karşılaşılan davranışlar “Arkadaşlarını sürekli şikâyet etme”, “izin almadan konuşma”, “Planlı ve düzenli çalışmama”, “Ders dinlememe”, “Derste başka şeylerle uğraşma”, “Arkadaşlarıyla kavga

etme” olarak karsımıza çıkmaktadır. En az gözlenen davranışlar açısından da benzerlik bulunmaktadır. Bu davranışlar ise “Kopya çekme, çektirme”, “Ders esnasında bir şeyler yiyip içme”, “Derse geç gelme”, “Öğretmenine saygı göstermeme”, “Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma”, “Arkadaşlarını aşağılama ve dışlama” olarak tespit edilmektedir. Gözlenme sıklığını etkileyen değişkenler olarak düşünülen sınıf yönetimi dersi alıp almama ve cinsiyet, davranışın gözlenme sıklığını etkilemede anlamlı bir fark oluşturmadığı ortaya çıkmaktadır.

- Eleser (2007), İlköğretim okulları birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları disiplin problemleri ve bunlarla baş etme yollarını belirlemek amacıyla, genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada İstanbul’un Gaziosmanpaşa ilçesindeki farklı ilköğretim okullarında görev yapan ve tesadüfi olarak seçilen 256 öğretmene anket uygulanmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.
 - Öğretmenlerin disiplin anlayışlarının sınıf disiplinine etkisine, erkek öğretmenlerin bayanlara oranla daha fazla katıldıkları, ailenin ve sınıf mevcudunun sınıf disiplinine etkisi konusunda ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır.
 - Eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin “Uyarı ve Ceza Kullanımı” ve “Disiplin Kurallarını Öğretme” uygulamalarına diğer okullardan mezun öğretmenlere göre daha az başvurdukları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin disiplin sorunun nedenlerine ilişkin görüşlerinde “Öğretmenlerin Davranışlarının Tutarsız Olması” temel sorun olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin öğrencilerin cinsiyetinin sınıf disiplinine etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin % 29’u cinsiyetin disipline etkisinin olduğunu, % 63’u etkisinin olmadığını düşünmektedirler. Sınıf disiplini bozan davranışların nedenlerine ilişkin görüşlerde, “Öğrenci” temel neden olarak karsımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin ceza verdikleri öğrenciye aynı hatayı tekrar yaptığında izleyecekleri tavırları incelendiğinde ise, öğretmenlerin büyük bir bölümünün “Öğrenci” ve “Ailesi” ile görüştükleri saptanmıştır. Öğretmenlerin sınıfta disiplini bozan öğrencilere ilk yaklaşımları

incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin % 64'u sözsüz uyarı, % 28'i sözlü uyarıyı kullanmaktadır. Sınıf disiplini bozan öğrencilerin davranışlarını düzeltmek için öğretmenlerin büyük bir bölümünün “Öğrenci” ile görüşeceklerini ifade etmektedirler. Bunu “Veliler” ve “Rehber Öğretmen” takip etmektedir. Öğretmenlerin ceza verirken öncelikle davranışın “Sürekliğine” dikkat ettikleri, bunun yanında “Davranışın Şiddeti”, “Sıklığı” ve “Oluştugu Şartlara” ikincil derecede dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

- Gündoğdu (2007), sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada kullandıkları yöntemlerin öğrenciler üzerindeki etkilerinin neler olduğu tespit etmek amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada kullandıkları yöntemlerin öğrenciler üzerindeki etki durumunun öğretmenlerin cinsiyeti, eğitim düzeyleri, mezun oldukları bölüm ve meslekteki kıdemlerine göre değişip değişmediği araştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır.
 - Bütün öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlanması için uyguladıkları yöntemlerden en fazla psikolojik ödül ve psikolojik ceza yöntemlerinin öğrenciler üzerinde etkili olduğunu algılamaktadırlar. Bayan öğretmenler psikolojik, sosyal ve maddi ödül ile psikolojik ceza uygulamalarının öğrenciler üzerinde daha etkili olduğunu düşünmektedirler. Lisans mezunu öğretmenler, ön lisans mezunu öğretmenlere göre sosyal ceza uygulamalarının öğrencileri daha fazla etkilediğini algılamaktadırlar. Meslekteki kıdemi 1-15 yıla kadar olan öğretmenlerin, meslekteki kıdemi 16 yıl ve üzerinde olan öğretmenlere göre sosyal ceza ve fiziksel ceza uygulamalarından öğrencilerin daha fazla etkilendiklerini düşündükleri bulgularına ulaşılmıştır.
- Özcan (2008) “İlköğretim I. Kademe Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disipline İlişkin Görüşleri”ni belirlemek amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ilköğretim birinci kademedeki sınıflarda, öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenleri, öğretmenlerin bu disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemler ile bedensel cezaya ilişkin öğretmen görüşleri alınmıştır.

Bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyeti, mesleki kıdemleri, okuttukları sınıf düzeyleri ve mezun oldukları okul türlerine göre ne kadar farklılaştığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada Düzce İl Merkezi'ndeki 16 ilköğretim okulunda görev yapan 165 sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Öğretmenlerin sınıf yönetiminde öğrencilerinin disiplini bozan davranışlarına, davranışların nedenlerine, davranışlara karşı kullanılan yöntemler ile bedensel cezaya ilişkin görüşleri alındığında öğretmenlerin cinsiyetlerine, mezun oldukları okul türüne ve okuttukları sınıf düzeyine göre bir farklılık belirlenmezken; öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre sınıf yönetiminde öğrencilerinin disiplini bozan davranışlarına ilişkin görüşleri, disiplini bozan davranışların nedenleri ve bedensel cezaya ilişkin görüşleri açısından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde mesleki kıdemi 6-10 yıllık öğretmenler ile mesleki kıdemi 16-20 yıllık öğretmen görüşlerinde farklılık tespit edilmiştir. Buradan çıkan sonuca göre 16-20 yıllık öğretmenin mesleki doyuma ulaşmış olabileceği, tahammül gücünün azalmış olabileceği durumlarına ilişkin bedensel cezaya ilişkin görüşlerinde farklılık oluşmasına neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
- Budak (2009), ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla başvurdukları ödül ve ceza yöntemlerini saptamak amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Kayseri ilinde ilköğretim okullarında görev yapan 333 ikinci kademe öğretmenine anket uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:
 - Kadın öğretmenlerin sınıf içinde disiplin sağlamada sosyal ceza ve maddi ödül yöntemlerini erkek öğretmenlere göre daha çok kullandıkları tespit edilmiştir. Sosyal ödül yöntemi açısından bekâr öğretmenler grubu evli öğretmenlere göre sınıf içi disiplini sağlamada sosyal ödülü daha az, fiziksel cezayı ise daha fazla kullanmaktadırlar. Çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin çocuk sahibi olanlara göre fiziksel ceza yöntemine daha çok başvurdukları görülmektedir.

- Keskin (2009) sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranış düzenleme sürecine ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla, tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. İstanbul'da 13 ilköğretim okulunda görev yapan 159 sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaşmış oldukları istenmeyen öğrenci davranışları, istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları yöntemler, sınıf ortamının düzenlenmesi ve ikliminin olumlulaştırılması, istenmeyen öğrenci davranışlarının önceden tespit edilerek önlenmesi, sınıf kurallarına uyum sağlanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin gözlemlemiş oldukları istenmeyen öğrenci davranışları ders düzenini bozucu hafif şiddette istenmeyen davranışlardır. En sık karşılaşılan istenmeyen davranışlar; arkadaşlarını sürekli şikâyet etme, izin almadan konuşmadır. Sınıfta en az karşılaşılan istenmeyen davranış hırsızlık yapma, öğretmenlerine saygısızlık yapmadır. Öğretmenler istenmeyen davranışlara karşı öncelikle beden dilini ile beraber sözel yöntemler kullanmakta ileri davranış problemlerinde durumu değiştirme yöntemlerine yer vermektedirler. Öğretmenler fiziksel ceza yöntemini tercih etmemekle birlikte, uygulayan öğretmenlerde yok değildir. Öğretmenler en fazla, öğrenciyi dinler ve açık iletişimde bulunurum, bakışlarıyla ikaz ederim, sorunun nedenlerini araştırırım yöntemlerini kullanmaktadır. Öğretmenler sınıflarında demokratik bir ortam oluşturmakta ve sınıf ortamının düzenlenmesi için gerekli çalışmaları yapmaktadır.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

- Lewis (2001) tarafından yapılan araştırmada ise, sınıf disiplninde öğrenci sorumluluğu, öğrencilerin görüşleri alınarak incelenmiştir. Araştırma, gönüllü olan 21 ilkokul ve 21 ortaokulun öğrencileri ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak anketin kullanıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyledir. İlkokul öğrencilerinin, kendi haklarını korumaya önem verirken, başkalarını bu konuda desteklemeye çok az önem verdikleri, ortaokul öğrencilerinin ise sınıf disiplni ile ilgili sorumluluk düzeylerinin daha az olduğu sonucu elde edilmiştir. İlkokul öğrencileri, öğretmenlerinin sınıfta daha çok ödüllendirme, ipuçları, tartışma, öğrenci katılımını sağlama ve cezalandırma stratejilerini kullandığını,

nadiren asabi davrandıklarını belirtirken, ortaokul öğrencileri bu tekniklerin nadiren kullanıldığını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda gerek ilkokul, gerekse ortaokul öğretmenlerinin yanlış davranışları olan öğrencilere, nadiren de olsa sınırlı bir şekilde bağırarak görülmüştür. Hem ilkokul, hem de ortaokul öğrencileri, sınıflarında çoğu öğrencinin az sayıda da olsa problem davranış gösterdiğini ve öğretmenlerinin sınıfta disiplini sağlamaya çalışırken, öğrenmelerinin engellendiğini belirtmişlerdir. Okul çalışmalarını önemli bulan ve öğrenmeye ilgili olan öğrencilerin, öğretmenleri sınıftaki problem davranışlarla ilgilenirken kendilerini daha az engellenmiş hissettikleri sonucu elde edilmiştir. Erkek öğretmenlerin, bayan öğretmenlere göre daha çok kaba kuvvet ve daha az ilişki bazlı disiplin uyguladıkları, kızların erkek öğrencilere göre sınıf disipliniinde daha sorumlu davrandıkları, kaba kuvvete dayalı disiplin yöntemiyle daha çok karşılaşmış öğrencilerin öğretmen problem davranışları disipline ederken kendilerini daha çok engellenmiş hissettikleri araştırmanın önemli sonuçlarından bazılarıdır (Sadık, 2006: 110).

- Meng- Ling Tsou (2005) Lynn University’ de “The Classroom Management Strategies for Addressing Discipline Problems from Expert Junior High School Teachers inTaiwan” adıyla doktora tezi hazırlamıştır. Çalışmasında su sonuçları saptamıştır. Öğrencilerde öz disiplin oluşturmaya çalışmak stratejisi pek yararlı değildir. Öğrenciler kendi kendilerini disipline etmek yerine bu işi öğretmenlerin yapmasını beklemektedirler. Bununla beraber, kuralların belirlenmesi, sınırların çizilmesi ve ödül ve ceza yöntemlerinin kullanılması öğrencileri disipline etmede etkili olmaktadır. Ayrıca, öğrenciler rehberliğe ihtiyaç duyduklarından, öğretmenler hem ders anlatmalı hem de öğrencilere rehberlik yapmalıdırlar ki, bu da öğretmenler üzerinde sorumluluğun artması anlamına gelmektedir. Öğrencilerin küfür etmeleri ve kabadayılıkları öğrencilere sınıfı temizleme ya da çöp dökme cezası verilerek çözülemez. Öğrencilere temizlik ya da çöp dökme cezası vermede ebeveynlerle iş birliğinde bulunma pek işe yaramamaktadır, çünkü ebeveynler bu konularda ilgisiz kalmaktadırlar. Kabadayılığı ortadan kaldırmada ödül ve ceza yöntemleri ise yaramamaktadır, bu nedenle şiddete başvurmaktansa sevgiye başvurulmalıdır (Budak, 2009: 36).

- Leung ve Lam (2003) araştırmasında, öğretmenlerin sınıf yönetim stratejilerini ve seçtikleri stratejiler başarısız olduğunda yaşadıkları duygusal deneyimleri anlamayı amaçlamıştır. Araştırma deneysel desende bir araştırmadır. Öğretmenler tesadüfi olarak ödül-odaklı (88 öğretmen) ve önleme-odaklı (91 öğretmen) olarak kodlanan iki gruba ayrılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ancak, öğretmenler ankette yer alan soruları cevaplama geçmeden önce her iki gruba iki ayrı hayali senaryo sunulmuştur. Ödül-odaklı gruba” en iyi disiplinli sınıf yarışmasının okullarında yapılacağı”, önleme-odaklı grupta yer alan öğretmenlere de “müdürlerinin, son zamanlarda okul disiplinin bozulmasından dolayı sinirlendiğini ve bu sorunları yeniden ele almada ilk adım olarak, okulda disiplin açısından en kötü sınıfları belirleyip düzeltmek istediği” söylenmiştir. Daha sonra cevaplamaları istenilen ankette, öğretmenlere 6 strateji sunulmuş ve bunlardan 3 tanesini seçmelerini ve seçtikleri stratejiler başarısız olduğunda yaşadıkları duyguları ifade etmeleri istenmiştir.
 - Araştırma sonuçları, ödül-odaklı grupta yer alan öğretmenlerin yaklaşım stratejilerini, önleme-odaklı grupta yer alan öğretmenlerin de kaçınma stratejilerini daha fazla benimsediklerini göstermiştir (Sadık, 2006: 115).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

İlköğretimin birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların üstesinden gelmedeki yaklaşımları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın bu bölümünde, araştırma yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Araştırmanın yöntemi kapsamında, araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama aracının geliştirilmesi, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma mevcut durumu ortaya koymaya dayalı betimsel nitelikte, tarama modelinde bir araştırmadır. Yapılan alan yazın taraması eşliğinde ve uzman görüşleri çerçevesinde geliştirilen bir anket aracılığıyla araştırma kapsamında yer alan okullardaki öğretmenlerin görüşlerine başvurularak, var olan durumun betimlenmesine çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kahramanmaraş il merkezinde 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmekte olan, ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada evrenden örneklem seçimine gidilmeyip tüm evren üzerinde çalışma hedeflenmiştir. Kahramanmaraş il merkezindeki 55 devlet ilköğretim okulu ve 6 özel ilköğretim okulundaki sınıf öğretmenlerinin tümüne anket uygulanmıştır. Öğretmenlere uygulanan anket sayısı 1050'dir. Bu anketlerden 640 adedi geri alınabilmiş, bunlardan 4'ü geçersiz sayılarak, sonuçta 636 anket değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Veri toplama aracı olarak araştırmanın amacına uygun bir anket, konuyla ilgili literatür taramasına dayalı olarak ve uzman görüşlerinden yararlanılarak geliştirilmiştir.

Anket geliştirilirken ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ve alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

İlgili literatürdeki kuramsal bilgiler ışığında araştırmanın amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde, ilköğretimin birinci kademesindeki sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunlar ve yaklaşımlarını ortaya çıkarmaya yönelik anket taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan anket taslağı, uzmanların görüş ve eleştirileri alındıktan sonra, 77 maddelik Likert türü beş seçenekli maddelerden oluşan bir anket haline getirilmiştir. Geliştirilen ankette Özdem'in yüksek lisans tezinde kullandığı anketin birkaç maddesi kendisinden izin alınarak kullanılmıştır. Anket, 1) Kişisel bilgiler (Demografik özellikler olarak, çalışılan kurum, cinsiyet, okutulan sınıf, çalışma süresi, en son bitirilen okul, sınıftaki öğrenci sayısı) 2) Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunlar (35 madde) ve 3) Sınıf disiplinini sağlamada öğretmen yaklaşımları (42 madde) belirlemeğe yönelik olarak üç bölüm halinde hazırlanmıştır. Disiplin sorunlarına yönelik maddeleri içeren anketin ikinci bölümüne ilişkin Cronbach Alpha= .70; disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik maddeleri içeren üçüncü bölümüne ilişkin Cronbach Alpha= .80 bulunmuştur. Bu durum anketin bölümleri olarak iç tutarlılığının iyi durumda olduğunu göstermektedir. Anket maddelerini, boyutlar oluşturarak yorumlayabilmek için, faktör analizi uygulanmış, uygulanan faktör analizi sonucunda, disiplin sorunlarının belirlenmesine yönelik anketin ikinci kısmı 18 maddeye; disiplin sorunlarının halledilmesine yönelik yaklaşımlara ilişkin kısmı ise 30 maddeye düşmüştür. Böylece denek görüşleri toplam 48 madde üzerinden değerlendirilmiştir.

Sınıftaki disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin 35 madde için uygulanan faktör analizi sonucunda, maddelerin ortak varyanslarının (communalities) .40 ile .58 arasında değiştiği görülmüştür. Sosyal bilimlerde maddelerin ortak varyanslarının .40 ve üzerinde olması yeğlendiğinden (Büyüköztürk, 2002: 126), bu durum maddelerin ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıklarını göstermektedir. Açıklanan toplam varyans incelendiğinde, 35 maddenin, özdeğeri 1'den büyük olan 10 faktör altında toplandığı ve toplam varyansın % 51.42'sini açıkladığı anlaşılmıştır. Üç kez faktör döndürme sonucunda, binişik olan üç madde çıkarılmıştır. Faktördeki madde sayısına bakılarak, faktörlerden ikisinde sadece iki madde yer aldığından, diğer üç faktördeki

maddeler de birbiriyle ilişkisiz bulunduğundan, geriye kalan 5 faktör dikkate alınarak, bu faktörler içerdikleri maddelerin taşıdığı anlama göre isimlendirilmiştir.

Disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin anket maddelerine yönelik yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin uygulandığı örneklemin uygunluğunu gösteren KMO: .77; faktör modelinin uygun olduğunu gösteren Bartlett Küresellik Testi: 3294.65 ve anlamlılık düzeyi .00 bulunmuştur. Bu durum, anketin disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin bölümünün iyi durumda olduğunu ortaya koymaktadır. Sınıftaki disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin, son olarak elde edilen 18 maddeye göre yeniden numaralandırılan maddeler ve bu maddelerin oluşturdukları boyutlar aşağıda verilmektedir:

Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar:

1. Öğrencinin derse hazırlıksız gelmesi sınıf disiplinini etkiler.
2. Düşük sosyo-ekonomik koşullar içindeki öğrenciler sınıf disiplininde sorunlar yaratır.
3. Başarısız öğrenciler daha çok disiplin sorunu yaratır.

Okul Yönetiminden Kaynaklanan Sorunlar:

4. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamada öğretmene destek olur.
5. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamakla fazla ilgilenmemektedir.
6. Sınıf disiplini konusunda, okul çapında toplantılar yapılır.
7. Okul yönetimi disiplin sorunlarını azaltmada çevreyle sıkı işbirliği geliştirir.

Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Sorunlar:

8. Sınıftaki sıraların elverişsiz yapısı disiplin sorunlarını artırmaktadır.
9. Sınıftaki teknolojik araç ve gereçlerin fazla kullanılması disiplin sorunu yaratmaktadır.
10. Sınıfın elverişsiz ısı ve ışık durumu disiplin sorunlarının artmasına yol açmaktadır.
11. Sınıfın başarı durumunun düşüklüğü sınıf disiplin sorunlarını artırıcı nitelik oluşturmaktadır.

Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar:

12. Öğretmenin alan bilgisindeki yetersizliği disiplin sorunlarına neden olmaktadır.

13. Öğretmenin derse hazırlıksız girmesi sınıf disiplini olumsuz etkiler.
14. Deneyimli öğretmenler daha az disiplin sorunlarıyla karşılaşır.

Çevreden Kaynaklanan Sorunlar:

15. Ailelerin çocuklarıyla ilgilenmemesi disiplin sorunlarını artırmaktadır.
16. Aileler çocuklarının okul dışındaki zamanlarını etkili yönetememektedir.
17. Okul çevresinin düşük sosyo –kültürel ortamı sınıf disiplin sorunlarını artırmaktadır.
18. Çevredeki kişisel gelişim olanaklarının yokluğu, sınıf yönetimine olumsuz yansımaktadır.

Disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımlara ilişkin anketin üçüncü bölümünde yer alan 42 maddeye uygulanan faktör analizi sonucunda, örneklemin uygunluğunu gösteren KMO=.92; Bartlett Küresellik Testi=93.76.88; ve anlamlılık düzeyi $P=.00$ bulunmuştur. Maddelerin ortak varyanslarının .34 ile .76 arasında değiştiği saptanmıştır. Maddelerin, özdeğeri 1'den büyük 9 faktör altında toplandığı; ve bu faktörlerin, toplam varyansın %59'unu açıkladığı görülmüştür. Çizgi grafiğinde de, yüksek ivmeli bir düşüşten sonra, düşük ivmeli de olsa dokuz faktör olabileceği görülmüştür. Binişimli maddeler çıkarılarak yapılan üç döndürme sonrasında, bir faktörde sadece iki madde bulunduğu için; ve diğer iki faktörde ilişkisiz maddeler bulunduğundan, bu faktörler dikkate alınmamıştır. Böylece geriye kalan altı faktör içerdiği maddelerin anlamlarına göre isimlendirilerek, boyutlar oluşturmuştur.

Disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımları gösteren maddeler, disiplin sorunlarına ilişkin 18 maddeyi takip edecek şekilde, oluşturulan boyutlar temelinde aşağıda yer almaktadır:

Sınıfın Düzeni

20. Sınıf oturma düzenini tüm öğrencileri görecektir şekilde tasarlarım.
21. Tahtanın tüm öğrenciler tarafından görülmesini sağlarım.
22. Sınıfta teknolojik çeşitli teknolojik araç ve gerecin yer almasına çalışırım.
23. Kız ve erkek öğrencileri karışık oturtmaya çalışırım.
24. Sınıfın ısı, ışık, havalandırma vb. düzenini her gün kontrol ederim.

Okul Yönetimi ile İşbirliği

25. Okul yönetiminden okul içi farklı etkinlikler düzenlenmesini isterim.
26. Okul-aile işbirliğinde okul yönetimini cesaretlendiririm.
27. Okul-çevre işbirliğinde okul yönetimine yardımcı olurum.

Okul-Aile Bütünleşmesi

28. Velilerimle düzenli olarak görüşürüm.
29. Öğrencilerimi evlerinde ziyaret ederim.
30. Aileleri okula gelmeleri yönünde teşvik ederim.
31. Ailelerle çeşitli iletişim yolları geliştirmeye çalışırım.
32. Öğrencilerime sürprizler hazırlarım.
33. Öğrencilerimle oyunlar oynarım.

Önlemsel Yaklaşım

34. Dönem başından itibaren öğrencilerin sınıf davranış kurallarını öğrenmesine çalışırım.
35. İstenmeyen davranışı değerlendirirken nedenini araştırırım.
36. İstenen davranışa yönleltmek için öğrenci ile bireysel sözleşme yaparım.

Öğrenciyle İlgilenme

19. Disiplini bozan öğrencinin yerini değiştiririm.
37. Dersteyken her öğrenciyle yakından ilgilenirim.
38. Öğrencileri başarılı olmaları yönünde güdülerim.
39. Öğrencilere öğrenmelerine ilişkin dönüt veririm.

Öğretmen Gelişimi

40. Öğrencilerime ders dışında zaman ayırırım.
41. Öğrencilerin boş zamanlarını etkili geçirebilmelerinin yollarını ararım.
42. Öğrencilere zevkle yapacakları ev ödevleri veririm.
43. Kendimi yenilemek ve geliştirmek için eğitim kitapları okurum.
44. Hizmet süresi fazla olan arkadaşların fikir ve tecrübelerinden yararlanırım.
45. Sınıf yönetimi konusunda seminerlere katılırım.
46. Etkili iletişim kurma becerilerimi geliştirmeye çalışırım.
47. Disiplin sorunlarının sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerini araştırmaya çalışırım.
48. Mevcut koşullar çerçevesinde ders planı oluşturur ve uygularım.

Anket, öğretmenlerin maddelerdeki ifadelerle katılma durumuna göre, Daima (5), Çoğunlukla (4), Bazen (3), Nadiren (2), Asla (1) şeklinde, beş seçenekli Likert türü maddelerden oluşmaktadır. Disiplin sorunlarının düzeyini ortaya koymaya yönelik, boyutlar temelinde değerlendirme yapabilmek için anlam olarak olumlu maddeler, tersi bir puanlamaya tabi tutulmuştur. Disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımları tespit etmek için, ikinci bölüm ankette ise, boyutlar temelinde değerlendirme yapabilmek için anlam olarak olumsuz maddeler tersi puanlamaya tabi tutulmuştur.

3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Ölçme aracı, ilköğretimin birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların üstesinden gelmedeki yaklaşımlarını belirlemek amacı ile 2009–2010 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş il merkezinde bulunan ilköğretim okullarındaki birinci kademe sınıf öğretmenlerine araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Deneklerin anket maddelerine verdikleri yanıtlar, bilgisayar destekli istatistiki çözümleme programı (SPSS for Windows 17.0) aracılığı ile çözümlenmiştir.

Denek yanıtları; kurum türü, cinsiyet, mezuniyet durumu, mesleki kıdem, sınıf mevcudu ve okutulan sınıf bağımsız değişkenleri eşliğinde çözümlenmiş, görüşler arasındaki anlamlı farklılık durumları tespit edilmiştir.

Verilerin homojen bir dağılım gösterip göstermeme durumuna göre, parametrik veya parametrik olmayan sınamalar kullanılmıştır. Homojen dağılımlarda iki değişken arasında Bağımsız Örnek t Sınaması; ikiden fazla değişkenlerde Tek Yönlü Değişkenlik Çözümlemesi kullanılmıştır. Tek yönlü değişkenlik çözümlemesinde, anlamlı farklılık durumlarını belirleyebilmek için en az anlamlı fark sınamasından (LSD) yararlanılmıştır. Parametrik olmayan, çok değişkenli dağılımlarda ise Kruskal Wallis H Sınamasından yararlanılmıştır. Bu durumda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek için, ikili gruplar halinde, sırasıyla Mann-Whithney U Sınaması kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Mevcut disiplin sorunlarını ve bu sorunların üstesinden gelmedeki yaklaşımları belirlemeye yönelik olarak aritmetik ortalama değerleri $X \leq 1.80$ Asla; $1.81 \leq X \leq 2.60$ Nadiren; $2.61 \leq X \leq 3.40$ Bazen; $3.41 \leq X \leq 4.20$ Çoğunlukla ve $X \geq 4.21$ daima; puan aralıkları temel alınarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLARI

Bu bölümde, araştırmada örnekleme alınan öğretmenler ve sınıf mevcutları ile ilgili demografik bulgulara, araştırmanın amacına paralel olarak sınıf disiplini sağlamada karşılan sorunlar ve sınıf disiplini sağlamaya yönelik yaklaşımlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Erkek	393	61.9
Kadın	243	38.1
Toplam	636	100.0

Araştırmaya katılan deneklerin cinsiyetleri açısından dağılımlarına bakıldığında erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerden daha fazla olduğu; erkek öğretmenlerin sayısının 323 (% 61.9); kadın öğretmenlerin sayısının 243 (% 38.1) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttuğu Sınıflar

Okutulan Sınıf	n	%
1. Sınıf	117	18.6
2. Sınıf	135	21.4
3. Sınıf	123	18.6
4. Sınıf	123	19.5
5. Sınıf	138	21.9
Toplam	636	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenler, eğitim verdikleri sınıflar itibariyle incelendiğinde, öğretmenlerin %18.6'sı 1. sınıf; %21.4'ü 2. sınıf; %18.6'sı 3. sınıf; %19.5'i 4. sınıf; ve %21.9'u 5. sınıf öğrencilerine eğitim vermektedirler. Bu bulgulara bakıldığında okutulan sınıflara yönelik öğretmen sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslek Yılları

Meslek Yılları	n	%
5 yıl ve daha az	22	3.5
6-10 yıl	72	11.4
11-15 yıl	212	33.0
16 yıl ve üzeri	330	52.1
Toplam	636	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenleri meslek yılları dağılımına bakıldığında (Tablo 3), öğretmenlerin %52.1'i 16 yıldan daha fazla süre; %33.0'ı 11-15 yıl arasında; %11.4'ü 6-10 yıl arasında; ve %3.5'i 5 yıl ve daha az süre öğretmenlik yaptıkları görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki sınıf öğretmenlerinin 330'u (% 52.1) 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olup, çoğunluğu oluşturmaktadır. Tablodan da anlaşılabacağı gibi, öğretmen sayısı mesleki kıdem azaldıkça öğretmen sayısının da azaldığı görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul

	n	%
Açık öğretim	46	7.4
Eğitim enstitüsü	145	22.1
Eğitim fakültesi	305	48.6
Diğer	140	22.1
Toplam	636	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları okul dağılımı Tablo 4'te gösterilmektedir. Öğretmenlerin %48.6'sı eğitim fakültesi, %22.1 ile eğitim enstitüsü ve

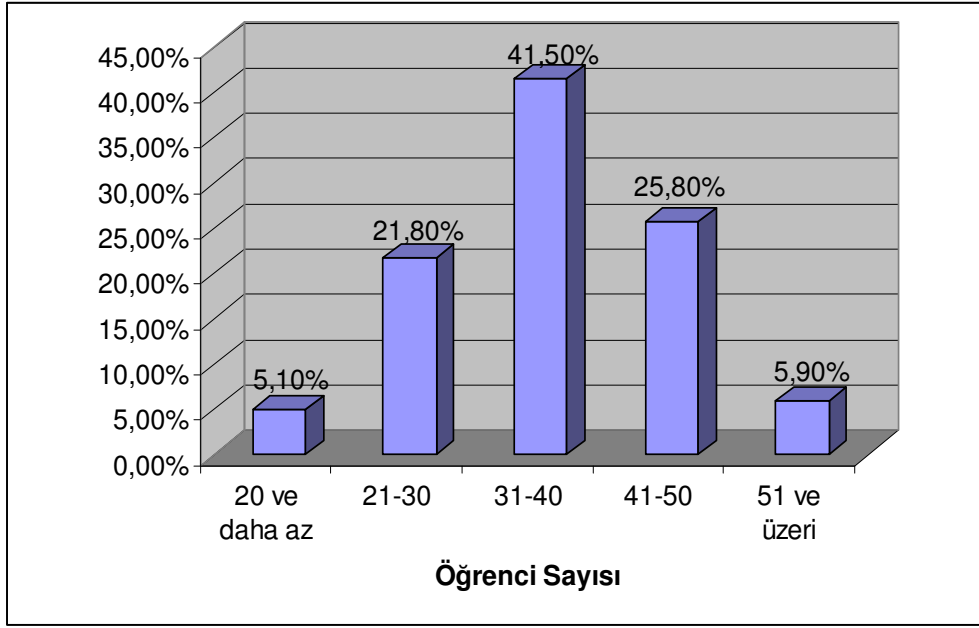
diğer okullar, ayrıca %7.4'ü ise açık öğretim mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Anket formu üzerinde yer alan öğretmen okulu seçeneğini tercih eden öğretmen sayısı az olduğundan, bu seçenek açık öğretim mezunları ile birleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%48.6) eğitim fakültesi mezunudur.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttukları Sınıftaki Öğrenci Sayısı

	n	%
20 ve daha az	32	5.1
21–30	137	21.8
31–40	268	41.5
41–50	162	25.8
51 ve üzeri	37	5.9
Toplam	636	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim verdikleri sınıftaki öğrenci sayılarına bakıldığında (Tablo 5) öğretmenlerin %41.5'i, 31 ile 40 arasında öğrenciye eğitim vermekte, %25.8'i 41-50 arasında öğrenciye eğitim vermekte, %21.8'i 21-30 arasında öğrenciye eğitim vermekte, %5,9'u 51 ve üzerinde öğrenciye eğitim vermekte, ve %5,1'i 20 ve daha az öğrenciye eğitim vermektedir.

Bu bulgular, araştırma dahilindeki öğretmenlerin, okuttukları sınıflardaki öğrenci sayısı ortalamalarının en yüksek düzeyini oluşturan grubun (31 ile 40 öğrenci), ideal öğrenci sayısı düzeyinde (21-30) bulunmadığını göstermektedir. Alan yazın incelemesi, sınıftaki ideal öğrenci sayısını 21-30 kişi arasında gösterdiğinden, araştırmaya katılan öğretmenlerin 467'sinin (% 73.2) okuttuğu sınıftaki öğrenci sayısı ideal düzeyin üzerindedir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Sınıftaki Öğrenci Sayısı

4.2.1. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Tablo 6. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Okul türü	n	$\bar{x}$	SS	SH	t	p
Öğrenciden kaynaklanan sorunlar	Özel	46	3.36	.66	.09	-1.96	.05
	Kamu	590	3.57	.68	.02		
Yönetimden kaynaklanan sorunlar	Özel	46	2.51	.80	.12	-3.34	.00
	Kamu	590	2.91	.77	.03		
Sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlar	Özel	46	2.72	.73	.11	-.85	.40
	Kamu	590	2.81	.74	.03		
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Özel	46	3.46	.53	.08	1.85	.39
	Kamu	590	3.29	.61	.02		
Çevreden kaynaklanan sorunlar	Özel	46	3.52	.60	.09	-2.64	.01
	Kamu	590	3.76	.60	.02		

Tablo 6’da okul türü değişkenine göre sınıf disiplini sağlama konusunda karşılaşılan sorunlara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, okul türüne göre, öğrenciden kaynaklanan, yönetimden kaynaklanan ve çevreden kaynaklanan sorunlara ilişkin boyutlarda istatistiksel açıdan önemli farklılık bulunmuştur ($p<.05$).

Öğrenciden kaynaklanan sorunları, özel okullarda görev yapan öğretmenler, ($\bar{X}=3.36$), bazen düzeyinde; devlet okullarında görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.57$) ise “çoğunlukla” düzeyinde görmektedirler.

Gökdoğan (2007)’de yaptığı araştırmada farklı sonuçlara ulaşmış, hem resmi okullar da hem de özel okullarda belirgin bir farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Yönetimden kaynaklanan sorunları özel okullarda görev yapan öğretmenler, ($\bar{X}=2.51$) ile “nadiren” düzeyinde; devlet okullarındaki öğretmenler ise ($\bar{X}=2.91$) ile “bazen” düzeyinde görmektedirler. Bu sonuç özel okullardaki yöneticilerin sınıf disiplini öğretmene daha fazla yardımcı olduğunu göstermektedir.

Sınıf özelliklerinden kaynaklanan sorunları özel okullarda görev yapan öğretmenler, ($\bar{X}=2.72$), devlet okullarında görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=2.81$) ile “bazen” düzeyinde görmektedirler ve bu durum anlamlı bir farklılığı yansıtmamaktadır.

Öğretmenlerden kaynaklanan sorunları, özel okullarda görev yapan öğretmenler, ($\bar{X}=3.46$) çoğunlukla düzeyinde; devlet okullarındaki öğretmenler ise ($\bar{X}=3.46$) bazen düzeyinde görmektedirler. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Çevreden kaynaklanan sorunları, özel okullarda görev yapan öğretmenler, ($\bar{X}=3.52$) ve devlet okullarındaki öğretmenler ise ($\bar{X}=3.76$) “çoğunlukla” düzeyinde görmektedirler. Bununla birlikte, devlet okullarındaki öğretmenler anlamlı şekilde daha fazla sorun olduğu yönünde görüş ortaya koymaktadırlar. Bu sonuç özel okullardaki öğrenci velilerinin sınıf disiplini sağlama konusunda öğretmene daha fazla yardımcı olduğunu göstermektedir.

4.2.2. Cinsiyet Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Sonuçlar

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	SH	t	P
Öğrenciden kaynaklanan sorunlar	Erkek	393	3.54	.69	.03	-.80	.42
	Kadın	242	3.58	.69	.04		
Yönetimden kaynaklanan sorunlar	Erkek	393	2.90	.81	.04	.75	.45
	Kadın	242	2.85	.76	.05		
Sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlar	Erkek	393	2.76	.73	.04	-2.50	.01
	Kadın	242	2.91	.76	.05		
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Erkek	393	3.30	.61	.03	-.07	.94
	Kadın	242	3.31	.62	.04		
Çevreden kaynaklanan sorunlar	Erkek	393	3.74	.60	.03	.07	.94
	Kadın	242	3.76	.63	.04		

Tablo 7’de cinsiyet ile sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara ilişkin sonuçlar verilmektedir. Analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlara ilişkin erkek ve kadın denek görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$).

Öğrenciden kaynaklanan sorunları, erkek ($\bar{X}=3.54$) ve kadın ($\bar{X}=3.58$) öğretmenler çoğunlukla düzeyinde gördüklerini belirtmişlerdir.

Yönetimden kaynaklanan disiplin sorunlarını erkek öğretmenler ($\bar{X}=2.90$), kadın öğretmenler ($\bar{X}=2.85$) ile “bazen” düzeyinde görmektedirler ve görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Sınıf özelliklerinden kaynaklanan disiplin sorunlarıyla, her iki grupta “bazen” düzeyinde karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, erkek denek görüşleri anlamlı şekilde daha fazla bir oranı yansıtmaktadır.

Öğretmenden kaynaklanan disiplin sorunlarını erkek öğretmenler ($\bar{X}=3.30$), kadın öğretmenler ($\bar{X}=3.31$) olarak “bazen” düzeyinde gördüklerini belirtmişlerdir.

Çevreden kaynaklanan disiplin sorunlarını her iki grupta birbirine yakın ortalama değerlerle “çoğunlukla” düzeyinde görmektedirler.

4.2.3. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Tablo 8. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Sınıf	n	$\bar{X}$	SS	SH	F	P
Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	1	117	3,48	,61	,06	.82	.50
	2	135	3,63	,71	,06		
	3	123	3,56	,61	,05		
	4	123	3,55	,82	,07		
	5	138	3,54	,67	,06		
	Toplam	636	3,55	,69	,03		
Yönetimden Kaynaklanan Sorunlar	1	117	3,00	,80	,07	1.23	.29
	2	135	2,83	,77	,07		
	3	123	2,92	,74	,07		
	4	123	2,87	,82	,07		
	5	138	2,81	,80	,07		
	Toplam	636	2,88	,79	,03		
Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Sorunlar	1	117	2,89	,71	,07	1.43	.22
	2	135	2,74	,78	,07		
	3	123	2,73	,71	,06		
	4	123	2,90	,80	,07		
	5	138	2,82	,72	,06		
	Toplam	636	2,81	,75	,03		
Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar	1	117	3,32	,71	,07	.58	.68
	2	135	3,35	,58	,05		
	3	123	3,25	,59	,05		
	4	123	3,27	,65	,06		
	5	138	3,32	,55	,05		
	Toplam	636	3,30	,61	,02		
Çevreden Kaynaklanan Sorunlar	1	117	3,73	,61	,06	.10	.98
	2	135	3,75	,63	,05		
	3	123	3,77	,52	,05		
	4	123	3,74	,67	,06		
	5	138	3,75	,62	,05		
	Toplam	636	3,75	,61	,02		

Tablo 8’de eğitim verilen sınıf ile sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Öğrenciden kaynaklanan sorunlar, yönetimden

kaynaklanan sorunlar, sınıf özelliklerinden kaynaklanan sorunlar, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, çevreden kaynaklanan sorunlara ilişkin eğitim verilen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Öğrenciden kaynaklanan sorunlarla tüm denek grupları birbirine yakın aritmetik ortalara değerleriyle çoğunlukla düzeyinde katılmaktadır.

Yönetimden kaynaklanan sorunlara ilişkin veriler, tüm denek gruplarının bazen düzeyinde görüş bildirdiğini göstermektedir. Denek görüşleri anlamlı bir farklılığı yansıtmamaktadır.

Sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlar boyutuna ilişkin, tüm denek grupları bazen düzeyinde katılmaktadır. Görüşler anlamlı bir farklılaşma oluşturmamaktadır.

Öğretmenden kaynaklanan sorunlar boyutu tüm denek grupları tarafından, anlamlı bir farklılık yansıtmayacak şekilde çoğunlukla düzeyinde ifade edilmektedir.

Diğer yandan çevreden kaynaklanan sorunlar boyutunun, tüm okutulan sınıflara göre, anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadan, çoğunlukla düzeyinde yanıt bulunduğu görülmektedir.

4.2.4.Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Tablo 9. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Meslek Yılı	n	$\bar{x}$	Sıra Ort.	Chi-Kare	P	Anlamlı Fark
Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	1) 1-5 yıl	22	3.52	297.84	3.57	.31	
	2) 6-10 yıl	72	3.70	351.62			
	3) 11-15 yıl	212	3.58	322.90			
	4) 16 yıl ve üz.	330	3.51	309.83			
	Toplam	636	3.55				
Yönetimden Kaynaklanan Sorunlar	1) 1-5 yıl	22	2.64	260.73	7.11	.07	
	2) 6-10 yıl	72	2.82	303.06			
	3) 11-15 yıl	212	3.00	342.74			
	4) 16 yıl ve üz.	330	2.84	310.15			
	Toplam	636	2.88				
Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Sorunlar	1) 1-5 yıl	22	3.13	409.34	22.15	.00	4(1,2,3)
	2) 6-10 yıl	72	3.06	377.70			
	3) 11-15 yıl	212	2.88	332.88			
	4) 16 yıl ve üz.	330	2.69	290.29			
	Toplam	636	2.81				

Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar	1) 1-5 yıl	22	3.53	409.34	11.11	.01	2(3,4)
	2) 6-10 yıl	72	3.49	377.70			
	3) 11-15 yıl	212	3.27	332.88			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.26	290.29			
	Toplam	636	3.30				
Çevreden Kaynaklanan Sorunlar	1) 1-5 yıl	22	3.73	333.91	19.78	.00	4 (2,3)
	2) 6-10 yıl	72	3.88	353.85			
	3) 11-15 yıl	212	3.87	351.88			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.65	287.26			
	Toplam	636	3.75				

Öğretmenlerin sınıf disiplini sağlama konusunda karşılaşılan sorunlara ilişkin, meslek yılları grupları arasında farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Sınaması sonucunda, bazı boyutlarda gruplar arasında anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür.

Öğrenciden kaynaklanan sorunlar boyutunda, meslek yılı gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır. Sıra ortalaması değerlerine bakıldığı zaman, öğrenciden kaynaklanan sorunlarla en fazla karşılaşan grubun 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğu görülmüştür. Bu grubu sırasıyla 11-15 yıl, 1-5 yıl ve 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenler takip etmektedir. Düzeyleri anlayabilmek açısından, aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman, tüm grupların “çoğunlukla” düzeyinde katıldığı anlaşılmaktadır.

Yönetimden kaynaklanan sorunlar boyutunda, meslek yılı gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Sıra ortalaması değerlerine bakıldığı zaman, yönetimden kaynaklanan sorunlarla en fazla karşılaşan grubun 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğu görülmüştür. Bu grubu sırasıyla, 6-10 yıl arası, 16 yıl ve üzeri ve 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler takip etmektedir. 11-15 yıl görev yapan öğretmenler çoğunlukla düzeyinde; diğer gruplar ise bazen düzeyinde görüş belirtmektedirler.

Sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlar boyutunda, meslek yılı gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmıştır. Sıra ortalaması değerleri, sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlarla en fazla karşılaşan grubun 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğunu; bu grubu sırasıyla, gittikçe azalan değerlerle 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenlerin izlediğini

göstermektedir. İkili gruplar arasında yapılan Mann Whithney U sınaması, 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenlerin diğer görev gruplarıyla anlamlı bir farklılaşma oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Düzeyleri anlayabilmek açısından, aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman, sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunları, bütün grupların “bazen” düzeyinde yaşadığı anlaşılmaktadır. Meslekteki çalışma süresi artan öğretmenlerin, sınıf özelliğinden kaynaklanan disiplin sorunlarıyla başa çıkmada daha başarılı oldukları görülmektedir.

Öğretmenden kaynaklanan sorunlar boyutunda, meslek yılı gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Sıra ortalaması değerlerine bakıldığı zaman, öğretmenden kaynaklanan sorunlarla en fazla karşılaşan grubun 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla azalan değerlerle, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenler takip etmektedir. Düzeyleri anlayabilmek açısından, aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman, öğretmenden kaynaklanan sorunları, 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri görev yapan grupların “bazen” düzeyinde; daha az çalışma yılı bulunan grupların ise “çoğunlukla” düzeyinde yaşadığı anlaşılmaktadır.

Çevreden kaynaklanan sorunlar boyutunda, meslek yılı gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma oluşmaktadır. Sıra ortalamaları, çevreden kaynaklanan sorunlarla en fazla karşılaşan grubun 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğunu; bu gruptan sonra, sırasıyla, 11-15 yıl 1-5 yıl, ve 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmen grupları geldiğini göstermektedir. İkili gruplar halinde yapılan karşılaştırmalar, çevreden kaynaklanan sorunları en az yaşıyan grup olan 16 yıl ve üzeri görev yapan grup görüşlerinin, 6-10 yıl ve 11-15 yıl görev yapan grup görüşlerinden anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Çevreden kaynaklanan sorunları, 6-10 yıl, 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenler “çoğunlukla”; 1-5 yıl ve 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenler ise “bazen” düzeyinde dile getirmişlerdir.

4.2.5. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Bitirilen okul değişkenine ilişkin, ankette yer alan beş seçenektan “öğretmen okulu” seçeneğinde kimse bulunmadığından, bitirilen okul dört seçenek üzerinden değerlendirilmiştir. Aşağıda, bu seçenekler eşliğinde bulgular ve yorumu yer almaktadır.

Tablo 10. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Bitirilen Okul	n	$\bar{X}$	SS	SH	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	Açık Öğretim	46	3.36	.75	.11	3.58	.01	1(3,4)
	Eğitim Ens.	145	3.44	.72	.06			2(3,4)
	Eğitim Fak.	305	3.61	.68	.04			
	Diğer	140	3.60	.63	.05			
	Toplam	636	3.55	.69	.03			
Yönetimden Kaynaklanan Sorunlar	Açık Öğretim	46	2.74	.79	.12	3.92	.01	2 (3,4)
	Eğitim Ens.	145	2.72	.81	.07			1(3,4)
	Eğitim Fak.	305	2.93	.79	.05			
	Diğer	140	2.99	.72	.06			
	Toplam	636	2.88	.79	.03			
Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Sorunlar	Açık Öğretim	46	2.64	.75	.11	6.71	.00	3(1,2)
	Eğitim Ens.	145	2.63	.73	.06			
	Eğitim Fak.	305	2.93	.71	.04			
	Diğer	140	2.80	.78	.07			
	Toplam	636	2.81	.75	.03			
Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar	Açık Öğretim	46	3.37	.54	.08	1.79	.15	
	Eğitim Ens.	145	3.22	.69	.06			
	Eğitim Fak.	305	3.35	.59	.03			
	Diğer	140	3.26	.58	.05			
	Toplam	636	3.30	.61	.02			
Çevreden Kaynaklanan Sorunlar	Açık Öğretim	46	3.47	.63	.09	6.92	.00	1(3,4)
	Eğitim Ens.	145	3.63	.62	.05			2(3,4)
	Eğitim Fak.	305	3.83	.59	.03			
	Diğer	140	3.79	.61	.05			
	Toplam	636	3.75	.61	.02			

Öğretmenlerin bitirdiği okul değişkenine göre, öğrenciden kaynaklanan sorunların, yönetimden kaynaklanan sorunlar, sınıf özelliklerinden kaynaklanan sorunlar ve çevreden kaynaklanan sorunlar boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<.05$).

Öğrenciden kaynaklanan sorunlara, açık öğretim mezunu olan öğretmenler ($\bar{X}=3.36$) “bazen”, eğitim enstitüsü mezunları ($\bar{X}=3.44$), eğitim fakültesi mezunları ($\bar{X}=3.61$) diğer okul mezunları ($\bar{X}=3.60$) “çoğunlukla” düzeyinde katılmaktadırlar. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenler, öğrenciden kaynaklanan disiplin sorunlarıyla, diğer gruplardaki öğretmenlerden daha çok karşılaşmaktadırlar. En az anlamlı fark sınaması, açık öğretim ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmen görüşlerinin, eğitim fakültesi ve diğer kurum mezunlarından anlamlı şekilde farklılaştığını göstermektedir.

Okul yönetiminden kaynaklanan disiplin sorunlarını, açık öğretim mezunları ($\bar{X}=2.74$), eğitim enstitüsü mezunları ($\bar{X}=2.72$), eğitim fakültesi ($\bar{X}=2.93$) ve diğer okul mezunları ($\bar{X}=2.99$) “bazen” düzeyinde görmektedirler. Ulaşılan değerlere bakıldığında, okul yönetiminden kaynaklanan disiplin sorunlarıyla en fazla karşılaşan grupların eğitim fakültesi ve diğer okul mezunları olduğu görülmekte ve bu durum diğer grupların aritmetik ortalama değerlerinden anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Sınıf özelliklerinden kaynaklanan disiplin sorunlarıyla en fazla karşılaşan grup ($\bar{X}=2.93$) ile eğitim fak. mezunlarıdır. Bu grubu sırayla diğer okul mezunları ($\bar{X}=2.80$), açık öğretim mezunları ($\bar{X}=2.64$) ve eğitim ens, mezunları ($\bar{X}=2.63$) takip etmektedir. Tüm gruplar bazen düzeyinde görüş bildirmektedirler. Bununla birlikte, eğitim fakültesi mezunları, açık öğretim ve eğitim enstitüsü mezunlarından anlamlı şekilde farklılık ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerden kaynaklanan disiplin sorunlarına ilişkin, denek grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tüm gruplar bazen düzeyinde görüşlerini belirtmektedirler.

Çevreden kaynaklanan disiplin sorunlarını tüm gruplar çoğunlukla düzeyinde bildirmektedirler. Bununla birlikte, açık öğretim mezunlarının ($\bar{X}=3.47$) ve eğitim enstitüsü mezunlarının ($\bar{X}=3.63$) görüşleri, eğitim fakültesi ($\bar{X}=3.83$) ve diğer okul mezunlarının ($\bar{X}=3.79$) görüşlerinden anlamlı şekilde daha düşüktür.

4.2.6.Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumu

Tablo 11. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	SH	F	P	Anlamlı Fark
Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	1) 20 -	32	3.31	.85	.15	2.79	.03	1 (3, 5)
	2) 21-30	137	3.45	.74	.06			
	3) 31-40	268	3.62	.67	.04			
	4) 41-50	162	3.56	.63	.05			
	5) 51+	37	3.68	.66	.11			
	Toplam	636	3.55	.69	.03			
Yönetimden Kaynaklanan Sorunlar	1) 20 -	32	2.56	.88	.16	2.16	.07	
	2) 21-30	137	2.86	.80	.07			
	3) 31-40	268	2.86	.76	.05			
	4) 41-50	162	2.99	.77	.06			
	5) 51+	37	2.89	.82	.14			
	Toplam	636	2.88	.79	.03			
Sınıf Özelliğinden Kaynaklanan Sorunlar	1) 20 -	32	2.84	.71	.12	1.08	.36	
	2) 21-30	137	2.76	.74	.06			
	3) 31-40	268	2.81	.75	.05			
	4) 41-50	162	2.80	.73	.06			
	5) 51+	37	3.04	.80	.13			
	Toplam	636	2.81	.75	.03			
Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar	1) 20 -	32	3.48	.54	.09	.81	.52	
	2) 21-30	137	3.28	.66	.06			
	3) 31-40	268	3.29	.60	.04			
	4) 41-50	162	3.32	.62	.05			
	5) 51+	37	3.28	.60	.10			
	Toplam	636	3.30	.61	.02			
Çevreden Kaynaklanan Sorunlar	1) 20 -	32	3.53	.62	.11	2.43	.05	1 (3,4,5) 4 (1, 2)
	2) 21-30	137	3.66	.66	.06			
	3) 31-40	268	3.78	.60	.04			
	4) 41-50	162	3.81	.53	.04			
	5) 51+	37	3.76	.75	.12			
	Toplam	636	3.75	.61	.02			

Tablo 11'de sınıftaki öğrenci sayısı değişkenine göre, sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşlerin dağılımı yer almaktadır. Yapılan araştırmada sınıftaki öğrenci sayısı ile öğrenciden kaynaklanan sorunlar ve çevreden kaynaklanan sorunlar boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$).

Öğrenciden kaynaklanan sorunlar boyutunda, düzeyi anlayabilmek açısından, aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman, öğrenciden kaynaklanan sorunları, sınıfındaki öğrenci sayısı 20'nin altında olan öğretmenler ($\bar{x}=3.31$) bazen düzeyinde; 21-30 ($\bar{x}=3.45$), 31-40 ($\bar{x}=3.62$), 41-50 ($\bar{x}=3.56$) ve 51 ve üzeri öğrencisi bulunan

gruplar ise “çoğunlukla” düzeyinde yaşamaktadırlar. Sınıftaki öğrenci sayısı 20 ve daha az olan grup görüşleri, öğrenci sayısı 31-40 ve 51 ve üzeri olan grup görüşlerinden anlamlı bir farklılaşmayı yansıtmaktadır. Çetin’in (2002) yaptığı araştırmada da, öğretmenler disiplin problemlerinin başlıca sebebi olarak kalabalık sınıfları göstermektedirler.

Yönetimden kaynaklanan sorunlar boyutundaki dağılım, sınıftaki öğrenci sayısı ile yönetimsel sorunların anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığını yansıtmaktadır. Öğrenci sayısı 20 ve daha az olan grup “nadiren” düzeyinde, diğer gruplar ise “bazen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf özelliklerinden kaynaklanan sorunlar boyutuna bakıldığında, sınıftaki öğrenci sayısı 20’nin altında olan öğretmenler ($\bar{x}=2.84$), 21-30 öğrenci olanlar ($\bar{x}=2.76$), 31-40 öğrenci olanlar ($\bar{x}=2.81$), 41-50 öğrenci olanlar ($\bar{x}=2.80$), 51 ve üzeri öğrencisi bulunanlar ($\bar{x}=3.04$) ile “bazen” düzeyinde görüş belirtmektedirler. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, sınıf özelliklerinden kaynaklanan disiplin sorunlarının da arttığı görülmektedir. Ancak, görüşler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Öğretmenden kaynaklanan disiplin sorunları boyutu anlamlı bir farklılaşmayı yansıtmamaktadır. Bununla birlikte 20 ve daha az öğrencisi bulunan grup çoğunlukla düzeyinde görüş belirtirken; diğer gruplar bazen düzeyinde görüşlerini ortaya koymaktadır.

Çevreden kaynaklanan disiplin sorunları boyutunda, tüm gruplar “çoğunlukla” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte, 20 ve daha az öğrencisi olan öğretmenlerin görüşleri ($\bar{x}=3.53$), öğrenci sayısı 31-40, 41-50 ve 51 ve üzeri olan gruplarla; öğrenci sayısı 41-50 olan grubun ise, öğrenci sayısı 20 ve daha az ve 21-30 olan gruplarla anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Tüm gruplar “çoğunlukla” düzeyinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Elde edilen bu veriler sınıftaki öğrenci sayısı fazla olan öğretmenlerin ailelerle ve diğer çevredeki kişilerle işbirliğini yeteri düzeyde gerçekleştiremediklerini göstermektedir. Çınar (2004), kalabalık sınıfların öğretmen ve öğrenciye etkisini belirlemek için yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır.

4.3.1. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 12. Okul türü Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Okul türü	n	$\bar{X}$	SS	SH	t	p
Sınıf Düzeni	Özel	46	3.77	.34	.05	1.25	.21
	Kamu	590	3.69	.42	.02		
Okul yönetimi ile işbirliği	Özel	46	3.91	.59	.09	3.05	.00
	Kamu	590	3.54	.81	.03		
Okul-Aile Bütünleşmesi	Özel	46	3.36	.30	.04	4.04	.00
	Kamu	590	3.17	.30	.01		
Öğrenciyle İlgilenme	Özel	46	4.22	.55	.08	1.79	.07
	Kamu	590	4.07	.54	.02		
Önlemsel Yaklaşım	Özel	46	4.18	.55	.08	2.63	.00
	Kamu	590	3.92	.66	.03		
Öğretmen Gelişimi	Özel	46	3.64	.29	.04	2.28	.02
	Kamu	590	3.51	.37	.02		

Okul türü değişkenine göre, sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlara ilişkin verilerin dağılımı Tablo 12’de verilmiştir. Yapılan t sınaması sonucuna göre, okul türüne göre okul yönetimiyle işbirliği, okul-aile bütünleşmesi, önlemsel yaklaşım ve öğretmen gelişimi boyutlarında istatistiksel açıdan önemli farklılıklar görülmektedir ($p<.05$).

Sınıf düzeni boyutu, özel okulda görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.77$) ve devlet okullarındaki öğretmenler ($\bar{X}=3.69$) tarafından “çoğunlukla” düzeyinde yanıtlanmıştır. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Okul yönetimiyle işbirliğini, özel okullardaki ($\bar{X}=3.91$) ve devlet okullarındaki öğretmenler ($\bar{X}=3.54$) “çoğunlukla” düzeyinde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, devlet okullarındaki öğretmenlere göre, özel okullardaki öğretmenler, anlamlı şekilde daha fazla okul yönetimiyle işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

Okul-aile bütünleşmesini sağlama boyutunda, özel okulda görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.36$) ile devlet okullarındaki öğretmenler ($\bar{X}=3.17$) “bazen” düzeyinde

okul-aile bütünleşmesini gerçekleştirmektedirler. Bununla birlikte, özel okullardaki öğretmenlerin anlamlı şekilde daha fazla işbirliği içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenciyle ilgilenme boyutunu özel okulda görev yapan öğretmenler, ($\bar{x}=4.22$) ile devlet okullarındaki öğretmenlerin ($\bar{x}=4.07$) “çoğunlukla” düzeyinde gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Sınıf disiplinini sağlamak için alınan önlemleri ise özel okulda görev yapan öğretmenler ($\bar{x}=4.18$) ve devlet okullarındaki öğretmenler ($\bar{x}=3.92$) “çoğunlukla” düzeyinde gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler. Ancak, görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmakta ve özel okul öğretmenleri daha fazla önlemsel yaklaşım içinde bulunmaktadır.

Öğretmen gelişimi boyutuna bakıldığında ise, her iki okul türü öğretmenlerinin kendi gelişimini çoğunlukla düzeyinde gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, özel okulda görev yapan öğretmenlerin, kendilerini geliştirmeye yönelik uygulamalara ($\bar{x}=3.64$) devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden ($\bar{x}=3.51$) daha fazla yer verdikleri görülmektedir.

4.3.2. Cinsiyet Değişkenine Göre, Boyutlar Temelinde, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 13. Cinsiyet ile Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	SH	t	p
Sınıf Düzeni	Erkek	393	3.63	.42	.02	-4.76	.00
	Kadın	242	3.79	.40	.03		
Okul yönetimi ile işbirliği	Erkek	393	3.60	.82	.04	1.24	.21
	Kadın	242	3.52	.77	.05		
Okul-Aile Bütünleşmesi	Erkek	393	3.16	.31	.02	-2.30	.02
	Kadın	242	3.22	.29	.02		
Öğrenciyle İlgilenme	Erkek	393	4.06	.56	.03	-1.64	.10
	Kadın	242	4.13	.51	.03		
Önlemsel Yaklaşım	Erkek	393	3.89	.67	.03	-2.18	.03
	Kadın	242	4.01	.64	.04		
Öğretmen Gelişimi	Erkek	393	3.51	.39	.02	-.60	.60
	Kadın	242	3.53	.33	.02		

Cinsiyet değişkenine göre, sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlara ilişkin analiz sonuçları yukarıda verilmektedir (Tablo 13). Cinsiyet değişkenine göre sınıf düzeni, okul-aile bütünleşmesi ve önlemsel yaklaşıma ilişkin erkek ve kadın denek görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$).

Sınıf düzenini erkek öğretmenler ($\bar{X}=3.63$) ile, kadın öğretmenler ise ($\bar{X}=3.79$) ile “oğunlukla” düzeyinde sağlamaktadırlar. Bununla birlikte, kadın denek görüşleri anlamlı şekilde daha fazla bir oranı yansıtmaktadır.

Okul yönetimi ile işbirliği boyutunu, her iki grupta “oğunlukla” düzeyinde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir ve görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Okul-aile bütünleşmesini kadın öğretmenler ($\bar{X}=3.22$) ile, erkek öğretmenler ($\bar{X}=3.16$) “bazen” düzeyinde gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler. Ancak, kadın denek görüşleri anlamlı şekilde daha fazla bir oranı yansıtmaktadır. Bu sonuç, kadın öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamak için ailelerle işbirliğine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Öğrenciyle ilgilenme boyutunda da kadın öğretmenlere yönelik aritmetik ortalama değerlerinin erkek öğretmenlerden daha fazla bir oranı göstermesine karşın, görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

nlemsel yaklaşımlara ise kadın öğretmenler ($\bar{X}=4.01$), erkek meslektaşları ($\bar{X}=3.89$) ile birlikte “oğunlukla” düzeyinde yer vermektedirler. Bununla birlikte, görüşler arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta ve kadın deneklerin daha fazla önlemsel yaklaşımlara yer verdikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmen gelişimini ise her iki grupta birbirine yakın ortalama değerlerle “oğunlukla” düzeyinde gerçekleşmektedir.

4.3.3. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 14. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Sınıf	n	$\bar{x}$	SS	SH	F	P
Sınıf Düzeni	1	117	3.73	.42	.04	.38	.82
	2	135	3.68	.39	.03		
	3	123	3.71	.42	.04		
	4	123	3.70	.42	.04		
	5	138	3.67	.45	.04		
	Toplam	636	3.69	.42	.02		
Okul Yönetimi İle İşbirliği	1	117	3.60	.85	.08	.36	.84
	2	135	3.56	.88	.08		
	3	123	3.61	.78	.07		
	4	123	3.57	.79	.07		
	5	138	3.50	.73	.06		
	Toplam	636	3.57	.80	.03		
Okul-Aile Bütünleşmesi	1	117	3.17	.29	.03	.22	.92
	2	135	3.18	.28	.02		
	3	123	3.19	.32	.03		
	4	123	3.20	.32	.03		
	5	138	3.17	.32	.03		
	Toplam	636	3.18	.30	.01		
Öğrenciyle İlgilenme	1	117	4.12	.54	.05	.88	.48
	2	135	4.10	.52	.05		
	3	123	4.10	.48	.04		
	4	123	4.09	.56	.05		
	5	138	4.01	.59	.05		
	Toplam	636	4.09	.54	.02		
Önlemsel Yaklaşım	1	117	3.97	.63	.06	1.11	.35
	2	135	3.93	.70	.06		
	3	123	4.01	.59	.05		
	4	123	3.93	.65	.06		
	5	138	3.85	.71	.06		
	Toplam	636	3.94	.66	.03		
Öğretmen Gelişimi	1	117	3.52	.37	.03	.75	.56
	2	135	3.48	.39	.03		
	3	123	3.55	.35	.03		
	4	123	3.53	.35	.03		
	5	138	3.51	.38	.03		
	Toplam	636	3.52	.37	.01		

Tablo 14'de Okutulan sınıf değişkenine göre, sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlara ilişkin tek yönlü değişkenlik çözümlemesi sonuçları yukarıda tabloda yer almaktadır (Tablo 14). Verilerin analizi ile ulaşılan bulgular, okutulan sınıf değişkenine yönelik boyutlara ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını göstermektedir.

Sınıf düzeni sağlanmasına, okul yönetimiyle işbirliğine, okul-aile bütünleşmesine, önlemsel yaklaşıma ve öğretmen gelişimine tüm denek grupları birbirine yakın aritmetik ortala değerleriyle çoğunlukla düzeyinde yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciyle ilgilenme boyutuna, tüm denek grupları “çoğunlukla” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ancak aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman öğrenciyle en fazla ilgilenen grubun 1. Sınıf okutan öğretmenleri ($\bar{X}=4.12$) olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla 2, 3, 4 ve 5.sınıflar takip etmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin küçük sınıflardaki öğrencilerle daha fazla ilgilendiklerini göstermektedir.

4.3.4. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 15. Meslekteki Çalışma Yılı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Meslek Yılı	n	$\bar{X}$	Sıra Ort.	Chi-Kare	P	Anlamlı Fark
Sınıf Düzeni	1) 1-5 yıl	22	3.63	285.84	5.48	.14	
	2) 6-10 yıl	72	3.80	363.48			
	3) 11-15 yıl	212	3.67	313.46			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.69	314.10			
	Toplam	636	3.69				
Okul Yönetimi İle İşbirliği	1) 1-5 yıl	22	3.42	293.45	13.91	.00	4(1.2.3)
	2) 6-10 yıl	72	3.44	290.26			
	3) 11-15 yıl	212	3.43	290.33			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.69	344.43			
	Toplam	636	3.57				
Okul-Aile Bütünleşmesi	1) 1-5 yıl	22	3.16	309.30	4.41	.22	
	2) 6-10 yıl	72	3.26	358.89			
	3) 11-15 yıl	212	3.16	307.67			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.18	317.26			
	Toplam	636	3.18				
Öğrenciyle İlgilenme	1) 1-5 yıl	22	4.01	310.25	2.87	.41	
	2) 6-10 yıl	72	4.19	350.78			
	3) 11-15 yıl	212	4.06	309.22			
	4)16 yıl ve üz.	330	4.08	317.97			
	Toplam	636	4.09				
Önlemsel Yaklaşım	1) 1-5 yıl	22	4.09	375.39	4.71	.19	
	2) 6-10 yıl	72	3.97	331.32			
	3) 11-15 yıl	212	3.87	300.99			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.96	323.16			
	Toplam	636	3.94				
Öğretmen Gelişimi	1) 1-5 yıl	22	3.41	262.02	7.03	.07	
	2) 6-10 yıl	72	3.49	293.35			
	3) 11-15 yıl	212	3.49	307.03			
	4)16 yıl ve üz.	330	3.55	335.12			
	Toplam	636	3.52				

Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlarıyla, meslek yıllarına ilişkin grupları arasında farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H; ve Mann Whithney U sınaması sonucunda, okul yönetimiyle iş birliği boyutunda, gruplar arasında anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür ($p<.05$). Sıra ortalaması değerlerine bakıldığı zaman, okul yönetimiyle en fazla iş birliği yapan grubun ($\bar{X}=3.69$) “çoğunlukla” düzeyinde 16 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla ($\bar{X}=3.43$) ile 11-15 yıl, ($\bar{X}=3.44$) ile 6-10 yıl, ($\bar{X}=3.42$) ile 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler takip etmektedir. Öğretmenlerin meslekteki çalışma süresi arttıkça sınıf disiplinini sağlamak için okul yönetimiyle daha fazla işbirliği yaptıkları görülmektedir. 16 yıl ve üzeri görev yapan grupla diğer gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur.

Sınıf düzeni boyutuna yönelik bulgular, tüm grupların “çoğunlukla” düzeyinde yer verdiklerini göstermektedir. Grup görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Okul-aile bütünleşmesine en fazla yer veren grubun ($\bar{X}=3.26$) 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla 16 yıl ve üzeri, 1-5 yıl ve 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenler takip etmektedir. Tüm grupların bazen düzeyinde okul-aile bütünleşmesine yer verdikleri anlaşılmaktadır.

Öğrenciyle ilgilenmeye en fazla yer veren grubun 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.19$) olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla, 16 yıl ve üzeri ($\bar{X}=4.08$), 1-5 yıl ($\bar{X}=4.01$) ve 11-15 yıl ($\bar{X}=4.06$) görev yapan öğretmenler takip etmektedir. Tüm grupların öğrencilerle çoğunlukla düzeyinde ilgilendiği anlaşılmaktadır.

Önlemsel yaklaşım sergileme açısından görüşlere bakıldığında, anlamlı bir farklılık yansıtmayacak şekilde, tüm grupların çoğunlukla düzeyinde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, öğretmen gelişimine toplam aritmetik ortalama değeri bakıldığında ($\bar{X}=3.52$) “çoğunlukla” düzeyinde yer verdikleri görülmektedir. Ancak, 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.41$) bu ortalama değeri en alt sınırdaki yakalamaktadırlar.

Meslekteki çalışma süresi, 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin, önlemsel yaklaşım boyutu dışındaki bütün boyutlara diğer alt gruplardan daha az yer verdikleri görülmektedir.

4.3.5. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 16. Öğretmenlerin Bitirdiği Okul Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Bitirdiği Okul	n	$\bar{x}$	SS	SH	F	p	Anlamlı Fark
Sınıf Düzeni	Açık Öğretim	46	3.76	.41	.06			
	Eğitim Ens.	145	3.67	.42	.04			
	Eğitim Fak.	305	3.70	.41	.02	.50	.68	
	Diğer	140	3.70	.45	.04			
	Toplam	636	3.69	.42	.02			
Okul Yönetimi İle İşbirliği	Açık Öğretim	46	3.57	.80	.12			
	Eğitim Ens.	145	3.80	.80	.07			
	Eğitim Fak.	305	3.55	.81	.05	7.30	.00	2(3.4)
	Diğer	140	3.36	.73	.06			
	Toplam	636	3.57	.80	.03			
Okul-Aile Bütünleşmesi	Açık Öğretim	46	3.20	.24	.04			
	Eğitim Ens.	145	3.16	.33	.03			
	Eğitim Fak.	305	3.19	.30	.02	.38	.77	
	Diğer	140	3.18	.30	.03			
	Toplam	636	3.18	.30	.01			
Öğrenciyle İlgilenme	Açık Öğretim	46	4.13	.50	.07			
	Eğitim Ens.	145	4.04	.63	.05			
	Eğitim Fak.	305	4.12	.52	.03	1.14	.33	
	Diğer	140	4.04	.49	.04			
	Toplam	636	4.09	.54	.02			
Önlemsel Yaklaşım	Açık Öğretim	46	3.91	.74	.11			
	Eğitim Ens.	145	3.98	.61	.05			
	Eğitim Fak.	305	3.97	.69	.04	2.16	.09	
	Diğer	140	3.81	.60	.05			
	Toplam	636	3.94	.66	.03			
Öğretmen Gelişimi	Açık Öğretim	46	3.54	.35	.05			
	Eğitim Ens.	145	3.56	.40	.03			
	Eğitim Fak.	305	3.50	.37	.02	1.01	.38	
	Diğer	140	3.50	.33	.03			
	Toplam	636	3.52	.37	.01			

Tablo 16’da öğretmenlerin bitirdiği okul ile sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlarına ilişkin verilerin dağılımı görülmektedir. Yapılan tek yönlü değişkenlik

çözümlemesi sonucunda, okul yönetimi ile iş birliği boyutunda denek grupları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bitirdiği okul ile diğer boyutlar arasında istatistiksel açıdan önem taşıyan bir anlamlılık saptanmamıştır.

Aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında zaman okul yönetimiyle en fazla işbirliği içinde bulunan grubun eğitim enstitüsü mezunları olduğu görülmüştür. Bu gruba sırasıyla açık öğretim, eğitim fakültesi ve diğer okul mezunları takip etmektedir. Okul yönetimiyle işbirliğine eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve açık öğretim mezunları “çoğunlukla” düzeyinde giderken; diğer okul mezunları “bazen” düzeyinde işbirliğine gittiklerini belirtmişlerdir.

Anlamlı bir farklılaşma göstermeyen diğer boyutlara bakıldığında, sınıf düzeni, öğrenciyle ilgilenme, önlemsel yaklaşım, ve öğretmen gelişimi boyutlarına tüm grupların çoğunlukla düzeyinde; okul-aile bütünleşmesi boyutuna ise bazen düzeyinde katıldıkları anlaşılmaktadır.

Diğer okul mezunu öğretmenlerin, sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımların tüm boyutlarına, diğer gruplardan daha az yer verdikleri görülmektedir.

4.3.6. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 17. Sınıftaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre, Sınıf Disiplinini Sağlamaya Yönelik Yaklaşımlara İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	SH	F	p	Anlamlı Fark
Sınıf Düzeni	1) 20 -	32	3.92	.25	.04	2.75	.03	1(2,3 4,5)
	2) 21-30	137	3.69	.42	.04			
	3) 31-40	268	3.70	.43	.03			
	4) 41-50	162	3.67	.42	.03			
	5) 51+	37	3.62	.45	.07			
	Toplam	636	3.69	.42	.02			
Okul Yönetimi İle İşbirliği	1) 20 -	32	3.77	.65	.12	.91	.46	
	2) 21-30	137	3.61	.82	.07			
	3) 31-40	268	3.51	.82	.05			
	4) 41-50	162	3.58	.76	.06			
	5) 51+	37	3.57	.92	.15			
	Toplam	636	3.57	.80	.03			
Okul-Aile Bütünleşmesi	1) 20 -	32	3.24	.27	.05	1.60	.17	
	2) 21-30	137	3.22	.30	.03			

	3) 31-40	268	3.15	.32	.02		
	4) 41-50	162	3.20	.29	.02		
	5) 51+	37	3.17	.31	.05		
	Toplam	636	3.18	.30	.01		
Öğrenciyle İlgilenme	1) 20 -	32	4.12	.63	.11		
	2) 21-30	137	4.05	.56	.05		
	3) 31-40	268	4.08	.56	.03	.40	.80
	4) 41-50	162	4.12	.48	.04		
	5) 51+	37	4.06	.56	.09		
	Toplam	636	4.09	.54	.02		
Önlemsel Yaklaşım	1) 20 -	32	3.96	.64	.11		
	2) 21-30	137	4.01	.64	.05		
	3) 31-40	268	3.86	.67	.04	2.17	.07
	4) 41-50	162	3.95	.67	.05		
	5) 51+	37	4.12	.60	.10		
	Toplam	636	3.94	.66	.03		
Öğretmen Gelişimi	1) 20 -	32	3.65	.31	.05		
	2) 21-30	137	3.54	.37	.03		
	3) 31-40	268	3.49	.38	.02	1.57	.18
	4) 41-50	162	3.52	.37	.03		
	5) 51+	37	3.54	.31	.05		
	Toplam	636	3.52	.37	.01		

Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlara ilişkin, sınıftaki öğrenci sayısına göre oluşturulan gruplar arasında farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda, sınıf düzeni boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Aritmetik ortalama değerlerine bakıldığı zaman, sınıf düzenini en iyi gerçekleştiren grubun ($\bar{x}=3,92$) ile sınıfındaki öğrenci sayısı 20 ve aşağısı olan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla öğrenci sayısı 21-30, 31-40, 41-50 ve 50 ve üzeri olan gruplar takip etmektedir. Tüm gruplar çoğunlukla düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Ancak, sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça öğretmenlerin sınıf düzenini sağlamaları ve sınıf disiplin sorunlarıyla baş edebilmeleri de güçleşmektedir. Sınıfında 20 ve daha az öğrencisi bulunan öğretmenlerin sınıf düzenini sağlamada gösterdikleri başarı, öğrencisi daha fazla olan diğer gruplarla anlamlı bir farklılaşmaya da yol açmaktadır. Çetin (2002) ve Çınar (2004) da araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Herhangi bir anlamlı değişiklik oluşturmadan, okul yönetimi ile işbirliği, öğrenciyle ilgilenme, önlemlsel yaklaşım, öğretmen gelişimi boyutları tüm gruplar tarafından “çoğunlukla” düzeyinde; okul-aile bütünleşmesi ise bazen düzeyinde gerçekleşmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar ışığında yapılan öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Okul türü değişkeni göz önüne alındığında, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenciden, okul yönetiminden, sınıf özelliğinden ve çevreden kaynaklanan sorunları devlet ilköğretim okullarındaki öğretmenlerden daha az yaşadıkları anlaşılmıştır. Özellikle, öğrenciden, okul yönetiminden ve çevreden kaynaklanan sorunlara ilişkin farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Bu durum, devlet okullarında disiplin sorunlarının daha fazla ve daha yönetilemez durumda olduğunu ortaya koymaktadır.

Okul türü değişkenine göre, öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımları arasında da anlamlı bir farklılaşma vardır. Özel okulda görev yapan öğretmenler sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlardan, okul yönetimi ile işbirliği, okul-aile bütünleşmesi, önlemsel yaklaşımlar ve öğretmen gelişimine, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden anlamlı şekilde daha fazla yer vermektedirler.

Cinsiyet değişkenine göre, öğretmenlerin sınıf disiplininde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşler, sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunlarda anlamlı bir farklılık göstermiştir. Kadın öğretmenler, sınıftaki sıraların elverişsizliği, teknolojik araç gereçlerin fazla kullanımı, elverişsiz ısı, ışık vb. durumu, sınıfın başarı durumunun düşüklüğü şeklinde belirtilen, sınıf özelliğinden kaynaklanan sorunları, erkek öğretmenlerden daha fazla hissetmektedirler. Diğer sorunlar ise her iki cins tarafından bazen veya çoğunlukla düzeyinde ortaya konmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre, öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımları da anlamlı farklılık yansıtmaktadır. Kadın öğretmenler, sınıftaki disiplin sorunlarının üstesinden gelebilmek için sınıf düzenine, okul-aile bütünleşmesine ve önlemsel yaklaşımlara erkek öğretmenlerden daha fazla yer vermektedirler.

Okutulan sınıf değişkeni disiplin sorunları açısından oluşturulan boyutlarda anlamlı farklılık yansıtmamaktadır. Tüm sınıflarda, öğrenciden ve çevreden kaynaklanan sorunlar çoğunlukla; yönetimden, sınıf özelliğinden ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar ise bazen düzeyinde gerçekleşmektedir.

Okutulan sınıf değişkenine göre, disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımların da boyutlar kapsamında anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı; sınıf düzenini sağlama, yönetim ile işbirliği, öğrenciyle ilgilenme, önlemsel yaklaşım, ğretmen gelişimi boyutlarının çoğunlukla düzeyinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ancak, tüm okutulan sınıflarda okul-aile bütünleşmesinin bazen düzeyinde kaldığı anlaşılmıştır.

Mesleki kdeme göre, öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin, sınıf özelliğinden, öğretmenden, ve çevreden kaynaklanan boyutlarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Mesleki kıdem azaldıkça sınıf özelliğinden ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar artmaktadır. Benzer şekilde, çevreden kaynaklanan sorunları en kıdemli ğretmen grubu en az yansıtan grup özelliğini de taşımaktadır. Meslekteki kdemi fazla olan öğretmenlerin, belirtilen boyutlardaki disiplin sorunlarının üstesinden daha iyi geldikleri görülmektedir.

Mesleki kıdem değişkeni kapsamında öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlarına bakıldığında, okul yönetimiyle işbirliği boyutunda anlamlı farklılaşma belirlenmiştir. Öğretmenlerin meslekteki çalışma süresi artıkça sınıf disiplinini sağlamak için okul yönetimiyle daha fazla işbirliği yaptıkları tespit edilmiştir. Mesleğe yeni başlayan 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik okul yönetimiyle işbirliğine diğer gruplardan daha az başvurdukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlardan en az ailelerle işbirliğine ve okul yönetimiyle işbirliğine yer vermektedirler.

Bitirilen okul değişkenine göre, sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara bakıldığında, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, yönetimden kaynaklanan sorunlar, sınıf özelliklerinden kaynaklanan sorunlar ve çevreden kaynaklanan sorunlara ilişkin anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Acık ğretim ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler öğrenciden, yönetimden, sınıf özelliğinden ve çevreden kaynaklanan sorunları, eğitim fakültesi mezunları ile diğer okullardan mezun olan öğretmenlerden

daha az görmektedir. Bu durum, bu gruptaki öğretmenlerin konuya daha az eğilmiş olmasından kaynaklanabilir.

Benzer şekilde, açık öğretim ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerle, eğitim fakültesi ve diğer okul mezunlarının disiplin sorunlarına yaklaşımları da benzerlik göstermektedir. Bu gruptaki öğretmenler, okul yönetimi ile işbirliğine anlamlı şekilde daha çok yer vermektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 73,2' sinin okuttukları sınıflardaki öğrenci sayısı ideal düzeyde değildir.

Sınıf mevcudu değişkeni göre, sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara ilişkin “öğrenciden kaynaklanan sorunlar” ve “çevreden kaynaklanan sorunlar” boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, öğrenciden ve çevreden kaynaklanan sorunların artış eğilimine girdiği tespit edilmiştir.

Sınıf mevcudu değişkeni ile öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlarında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, öğretmenlerin sınıf düzenini sağlamaları ve okul-aile bütünleşmesini gerçekleştirmeleri zorlaşmaktadır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Eğitim Yöneticileri ve Öğretmenlere Öneriler

1. Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamada başarılı olabilmeleri için, sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalıdır.
2. Okul yönetimi okul-aile işbirliğine önem vermeli, bu çerçevede öğretmenlerin öğrenci velileri ile etkileşim içine girmeleri teşvik edilmelidir.
3. Öğretmenler sınıf disiplinini sağlamada en fazla, çevreden kaynaklanan sorunlarla karşılaştıklarını belirtirken, disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımlarda da en az okul-aile bütünleşmesine yer verildiği görülmektedir. Çevreden kaynaklanan sorunlar bu araştırmada, ailelerin çocuklarının okul dışındaki zamanlarını iyi yönetememesi, okul çevresinin düşük sosyo-kültürel ortamı, çevredeki gelişim olanaklarının yokuşu şeklindeki maddelerle ifade edilmiştir. Öğretmenlerin bu sorunun

üstesinden gelebilmeleri için ailelerle işbirliği yapmaları, ailelerle iletişime önem vermeleri gerekir. Bu sorun alanında, çevreyle etkileşimi artırarak, diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliğine giderek, gelişim olanaklarını artırmanın, aileleri bilinçlendirmenin ve eğitmenin yolları aranmalıdır.

4. Öğretmenler, okul yönetiminin de desteğini alarak velilerin okula gelmelerini, çocuklarının eğitimlerini takip etmelerini sağlamalıdır. Öğretmenler özellikle disiplin sorunu yaratan öğrencilerin aileleriyle iletişimlerine önem vermeli; öğrenciyi kazanabilmek için birlikte çareler aranmalıdır.
5. Öğrenci velilerine çocuk eğitimi hususunda seminerler düzenlenmelidir. Okullar öğrencilerle birlikte velileri de eğitebilmelidir.
6. Açık öğretim ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler ve göreve yeni başlayan öğretmenler “sınıf yönetimi ve disiplini” konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdır.
7. Araştırma sonuçları, özel ve devlet ilköğretim okullarında disiplin sorunları ve yaklaşımlarına ilişkin boyutlarda anlamlı farklılaşmaları ortaya koymuştur. Özel okullarda disiplin sorunları devlet okullarına göre daha az; yine disiplin sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik yaklaşımlar ise daha fazla düzeyde gerçekleşmektedir. Özel okullarda bu durumu sağlayan etkenler araştırılmalı ve benzer olanaklara devlet okullarının da kavuşması sağlanmalıdır.
8. Okul yöneticileri öğretmenlerin birbirleriyle iletişimini sağlamalı, sınıf disiplininde başarılı öğretmenlerin deneyimlerinden diğer öğretmenlerin de yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.
9. Öğretmenler sınıftaki disiplin sorunlarını çözmek için okul yönetimiyle, okuldaki diğer öğretmenlerle ve rehberlik uzmanıyla işbirliğini artırmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırmaya katılan öğretmenler sınıftaki disiplin sorunlarının en fazla ailelerden kaynaklandığını belirtirken, sınıf disiplinini sağlamaya yönelik yaklaşımlardan en az ailelerle işbirliğine ve okul yönetimiyle işbirliğine yer

vermektedirler. Bu nedenle, “sınıf disiplinini sağlamada öğretmenlerin ailelerle ve yönetimle işbirliği” konusunda araştırma yapılabilir.

2. Öğretmenler sınıftaki disiplin sorunlarının daha çok sınıf dışı nedenlerden (aile, çevre) kaynaklandığını belirtmektedirler. Bu nedenle “sınıf yönetiminde, aile ve çevreden kaynaklanan sorunlar” ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.
3. “Okul yönetiminin öğrenciyle birlikte aileleri de eğitmesi” ayrı bir araştırma konusu olabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, Ş. (2003). “Sınıf İçi Olası Sorunlara Karşı Alınabilecek Önlemler”, *Sınıf Yönetimi*. (Ed: Zeki Kaya). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Ağaoğlu, E. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ağaoğlu, E. (2003). “Sınıf Yönetimiyle İlgili Temel Olgular”, *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akar, İ. (2003). “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler”, *Sınıf Yönetimi*. (Ed: Zeki Kaya). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Akkök, F. (2003). “Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımı”, *İlköğretimde Rehberlik*. (Ed: Yıldız Kuzgun). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aksoy, N. (2002). “Sınıf İçi Kurallar”, *Sınıf yönetimi*. (Ed: E. Karip). Ankara: Pegem Yayınları.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. (3. Baskı). Ankara: Alfa Basım Yayın Dağıtım
- Aydın, B.(2001). “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplinin Sağlanması”, (*Doktora Tezi*). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, B. (2006). Öğretmenlerin Kendi Sınıf Disiplin Sistemlerini Oluşturması, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 19-32
- Aydın, M. (1998). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi
- Bal, H. (2005). “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Anlayışları ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri” (*Yüksek Lisans Tezi*). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Başar, H. (2001). *Sınıf Yönetimi*. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bayındır, N. (2006). “Hangisi Ödül, Hangisi Ceza?”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı: 75
- Beşdok, D. (2009).“Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Disiplininde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlilikleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bear, G. (1998). School discipline in the United States: prevention, correction and long term social development, *Educational and Child Psychology*,15, 15-30.

- Boyraz, A. (2007). “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Aday Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunları”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Brophy, J. (2006). “History of Research on Classroom Management”, *Handbook of Classroom Management-Research, Practice and Contemporary Issues*. (Eds. Carolyn M. Evertson and Crol S. Weinstein). New Jersey: Lawrence-Erlbaum Associates, Inc.
- Bryk, A. S and Thum, Y.M. (1989). The Effects of High School Organization on Dropping Out: An Exploratory Investigation. *American Educational Research Journal*, Vol. 26, NO. 3, pp. 353-38.
- Budak, Z. (2009). “İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamak Amacıyla Başvurdukları Ödül Ve Ceza Yöntemlerini” (*Yüksek Lisans Tezi*). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Charles, C. M. (2005). Building Classroom Discipline, San Diego State University.
- Celep, C. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. (Yenilenmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cirhinlioğlu, F.G. (2001). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İçimizdeki Biz*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalık, T. (2003). *Sınıf Yönetimi ve Özellikleri*. (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çelik, V. (2005). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çetin, Y. (2002). “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Problemleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, O. (2004). “Kalabalık Sınıflar”, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

- Çiftçi, A. (2008). “Sınıf Disiplinin Sağlanmasında Karşılaşılan Güçlükler ve Öğretmenlere Olan Etkisi”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilmaç, D. (2004). “Sınıfta Etkili İletişim”, *Sınıf Yönetimi*. Konya : Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Dodson, F. (2000). *Sevgiyle Disiplin*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Elban, L. (2009). “İlköğretimdeki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma Ve Çözüm Bulma Durumları”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Konya:Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eleser, G. (2007). “İlköğretim Birinci Kademesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Disiplin Problemleri Ve Bunlarla Başetme Yolları ”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ergun, M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Ocak Yayıncılık.
- Ertuğrul, H. 2000). *Öğretmen Başarı Kılavuzu*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Erturan, N. (2003). “Özel Gereksinimleri Olan Çocukların Bulunduğu Sınıflarda Ders Ortamlarının Düzenlenmesi”, *Farklı Gelişen Çocuklar*. (Ed: Adnan Kulaksızoğlu). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Esen, H. (2006). “İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Türleri” (*Yüksek Lisans Tezi*). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gaustad, J. (1992). School Discipline. *Eric Digest*, 78, <http://eric.uoregon.edu/publications/digests/digest078.html> 18 Ocak, 2009’da indirildi.
- Glasser, W. (1999). *Okulda Kaliteli Eğitim*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Gordon, T. (1999). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gökdoğan, G. (2007). “Sınıf Yönetiminde Öğrenci Davranışlarının Devlet Ve Özel İlköğretim Okullarında Mukayeseli Olarak İncelenmesi”, (*Yüksek Lisans Tezi*). : Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

- Gündoğdu, H. (2007). “İlköğretim Okullarındaki Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplinini Sağlamada Kullandıkları Yöntemlerin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürşimşek, I. (1999). *Çocukta Dış Disiplin Mi? İç Disiplin Mi?*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Halis, İ. (2001). *Sınıf Yönetimi*. Konya: Ceren Ofset.
- Humphreys, T. (1999). *Disiplin Nedir? Ne Değildir?* (Çev: Berat Çelik). İstanbul : Epsilon Yayıncılık.
- İlgar, L. (2007). “İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri Üzerine Bir Araştırma”, (*Doktora Tezi*). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karaçalı A. (2006). “Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karakaş, B. (2005). “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeye Öğrenci Davranışları Ve Sınıf Öğretmenlerinin Bu Davranışlarla Basa Çıkma Yöntemleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karip, E. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Keskin, R. (2009). “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etmede Kullandıkları Yöntemler”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kisi, P. (2003). “İlköğretimin Birinci Kademesinde Sınıf Kurallarının Belirlenmesi Ve Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Korkmaz, İ. (2005). *Sınıf Yönetimi*. (Ed: Zeki Kaya). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Kişisel Gelişim Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kutlu, E. (2006). “Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sınıf Yönetiminde Davranış Düzenleme Süreçlerinin Değerlendirilmesi”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Kayseri : Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (2000). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Küçükahmet, L. (2001). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mursal, E. (2005). “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçinde İstenmeyen Davranışlar Göstermelerine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Navaro, L (2001). *Gerçekten Beni Duyuyor musun?*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Nelson, L. ve Arkadaşları. (2000). *A’dan Z’ye Pozitif Disiplin*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Okutan, M. (2004). *Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar*. Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Otrar, M. (2004). “Öğrencilerin Davranışlarını Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Etkenler” *Sınıf Yönetimi*. (Ed.: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Öğülmüş, S. ve Özdemir S. (1995). “Sınıf ve Okul Büyüklüğünün Öğrenciler Üzerindeki Etkisi”, *Eğitim Yönetimi*, Yıl 1, Sayı 2, s.261-272
- Özcan G. (2008). “İlköğretim Birinci Kademedeki Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Özdem, E. (2003). “İlköğretim I. Kademesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin, Sınıf Yönetiminde Disipline İlişkin Görüş ve Uygulamaları”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özdemir, S. Yalın, H.İ. ve Sezgin, F. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (5. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, İ. (2004). *Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar*.(Ed: Şule Erçetin, Çağatay Özdemir). Ankara:Asil Yayın Dağıtım.
- Özer, G. (2009). “Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejiler”, (*Yüksek Lisans Tezi*). Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özyürek, M. (1998). *Sınıfta Davranış Değiştirme*. Ankara: Karatepe Yayınları.

- Saban, A. (2002). *Öğrenme ve Öğretmede Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sadık, F. (2006). “Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Edebilme Stratejilerini Öğretmen Öğrenci Ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi”, (*Doktora Tezi*). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü
- Sarı, H. ve Dilmaç, B. (2004). “Sınıf Yönetiminin Temelleri”, *Sınıf Yönetimi*. (Ed: M. Gürsel). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Sarıtaş, M. (2000). “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. (Ed: Leyla Küçükahmet). Gözden Geçirilmiş 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sipahioğlu, E. (2008). “İlköğretim Birinci Kademedeki İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Çözüm Önerileri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, A. R. (2002). “Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları”, *Milli Eğitim*, Sayı 155-156, s.162
- Tertemiz, N. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Toprakçı, E. (2008). “Eğitimde Disiplin”, *İlköğretmen Dergisi* ISSN: 1307-1238 Sayı: 23, s. 21-25
- Turgut, İ. (1998). *Kaostaki Eğitim*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Türnüklü, A. (1999). “İlköğretimde Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlar ve Nedenleri”, *Yaşadıkça Eğitim*, Sayı: 64
- Yavuzer, H.(1995). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, N. (2007). “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplinini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*).Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yontar, A. (2007). “Sorumluluk Eğitiminde Ceza Uygulamalarına İlişkin İlköğretim Beşinci Sınıf Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri”, (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

EK 1. ANKET FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Çalıştığınız kurum:

A- Özel () B- Devlet ()

2. Cinsiyetiniz

A- Erkek () B- Bayan ()

3. Şu an okutmakta olduğunuz sınıf (Lütfen belirtiniz.....)

4. Meslekteki çalışma süreniz:

A. 5 yıl ve daha az () B. 6 – 10 yıl () C. 11 – 15 yıl () D. 16 – 20 yıl ()

5. En son bitirdiğiniz okul:

A. Öğretmen Okulu () B. Açık Öğretim () C. Eğitim Enstitüsü ()
D. Eğitim Fakültesi () E. Diğer ()

6. Sınıfınızdaki öğrenci sayısı

A. 20 ve daha az () B. 21 – 30 () C. 31 – 40 () D. 41 – 50 ()
E. 51 ve üzeri ()

I. Bu bölümde sınıf disiplinini sağlamada karşılaşılan sorunlara ilişkin, en uygun gördüğünüz seçeneği, yandaki kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz, lütfen.	Daima	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Asla
1. Sınıftaki daha yaşlı öğrenciler disiplin sorunu yaratmaktadır.					
2. Ergenlik yaşındaki öğrencilerin bulunduğu sınıflarda disiplin sorunu artmaktadır.					
3. Öğrencinin, derse hazırlıksız gelmesi sınıf disiplinini etkiler.					
4. Düşük sosyo-ekonomik koşullar içindeki öğrenciler sınıf disiplininde sorunlar yaratır.					
5. Yüksek sosyo-ekonomik koşullar içindeki öğrenciler sınıf disiplininde sorunlar yaratır					
6. Başarısız öğrenciler daha çok disiplin sorunu yaratır.					
7. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamada öğretmene destek olur.					
8. Okul yönetiminin gevşek tutumu sınıf disiplinini olumsuz etkilemektedir.					
9. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamakla fazla ilgilenmemektedir.					
10. Sınıf disiplini konusunda, okul çapında toplantılar yapılır.					

11. Okul yönetimi disiplin sorunlarını azaltmada çevreyle sıkı işbirliği geliştirir.					
12. Ailelerin okula sık gelmesi okul yönetimini rahatsız eder.					
13. Kalabalık sınıflar disiplini sağlamayı güçleştirmektedir.					
14. Sınıftaki sıraların elverişsiz yapısı disiplin sorunları artmaktadır.					
15. Sınıfta teknolojik araç ve gereçlerin fazla kullanılması disiplin sorunu yaratmaktadır.					
16. Sınıfın elverişsiz ısı ve ışık durumu disiplin sorunlarının artmasına yol açmaktadır.					
17. Sınıfın başarı düzeyinin düşüklüğü sınıf disiplin sorunlarını artırıcı nitelik oluşturur.					
18. Kız öğrencilerin fazla olduğu sınıfta disiplin sorunları daha azdır.					
19. Öğretmenin alan bilgisindeki yetersizliği disiplin sorunlarına neden olmaktadır.					
20. Öğretmenin derse hazırlıksız gelmesi sınıf disiplinini olumsuz etkiler.					
21. Deneyimli öğretmenler daha az disiplin sorunuyla karşılaşır.					
22. Bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha çok disiplin sorunu yaşar.					
23. Disiplini sağlamada ceza ödülünden daha fazla etkili olmaktadır.					
24. Öğretmenin zamanı iyi yönetmesi disiplin sorunlarını azaltır.					
25. Sınıf kuralları öğretmen ve öğrencilerle birlikte oluşturulur.					
26. Öğretmen sınıfta sessiz öğrenci istemektedir.					
27. Aileler sınıfta disiplini sağlamada öğretmene yardımcı olmaktadır.					
28. Ailelerin çocuğuyla ilgilenmemesi disiplin sorunlarını artırmaktadır.					
29. Aileler okula mümkün olduğunca az gelmeyi yeğlemektedir.					
30. Aileler öğrencilerin disiplinsiz davranışlarını düzeltmede sorumluluk almaktadırlar					
31. Aileler çocuklarının okul dışındaki zamanlarını etkili yönetememektedir.					
32. Aileler çocuklarının asi tavırlarını teşvik etmektedir.					
33. Okul çevresinin düşük sosyo-kültürel ortamı sınıf disiplin sorunlarını artırmaktadır.					
34. Diğer okul öğrencileri olumsuz örnekler oluşturmaktadır.					
35. Çevredeki kişisel gelişim olanaklarının yokluğu, sınıf yönetimine olumsuz yansımaktadır.					
36. Disiplini bozan öğrencinin yerini değiştiririm.					
37. Sınıf oturma düzenini tüm öğrencileri görecektir şekilde tasarlarım.					
38. Tahtanın tüm öğrenciler tarafından görülmesini sağlarım.					
39. Sınıfta çeşitli teknolojik araç ve gerecin yer almasına çalışırım.					
40. Kız ve erkek öğrencileri karışık oturtmaya çalışırım.					
41. Sınıfın ısı, ışık, havalandırma vb. düzenini her gün kontrol ederim.					
42. Disiplin sorunlarında rehberlik uzmanı ile görüşürüm.					
43. Disiplin sorunlarında okul yönetimi ile görüşürüm.					
44. Okul yönetiminden okul içi farklı etkinlikler düzenlenmesini isterim.					
45. Okul-aile işbirliğinde okul yönetimini cesaretlendiririm.					

46. Okul-çevre işbirliğinde okul yönetimine yardımcı olurum.					
47. Disiplin sorunlarında öğrenci velisi ile görüşürüm.					
48. Velilerimle düzenli olarak görüşürüm.					
49. Öğrencilerimi evlerinde ziyaret ederim.					
50. Aileleri okula gelmeleri yönünde teşvik ederim.					
51. Ailelerle çeşitli iletişim yolları geliştirmeye çalışırım.					
52. Öğrencilerime sürprizler hazırlarım.					
53. Öğrencilerimle oyunlar oynarım.					
54. Sınıf kurallarını öğrencilerimle beraber belirlerim.					
55. Derslerde olduğunca değişik yöntem ve teknikler kullanırım.					
56. Dönem başından itibaren öğrencilerin sınıf davranış kurallarını öğrenmesine çalışırım.					
57. İstenmeyen davranışı değerlendirirken nedenini araştırırım.					
58. İstenen davranışa yöneltmek için öğrenci ile bireysel sözleşme yaparım.					
59. Disiplini bozan öğrenciyi dayaklarım.					
60. Disiplini bozan öğrencinin okuldan uzaklaştırılmasına çalışırım.					
61. Disiplini bozan öğrenciyi tehdit eder gözünü korkutmaya çalışırım.					
62. Beden dilimle öğrenciyi uyarmaya çalışırım.					
63. Öğrenciyi önce sözlü olarak uyarırım.					
64. Dersteyken her öğrenciyle yakından ilgilenirim.					
65. Öğrencileri başarılı olmaları yönünde güdülerim.					
66. Öğrencilere öğrenmelerine ilişkin dönüt veririm.					
67. Ders zamanının büyük kısmını disiplin sorunlarıyla baş etmek için harcarım.					
68. Öğrencilerime ders dışında zaman ayırırım.					
69. Öğrencilerin boş zamanlarını etkili geçirebilmelerinin yollarını ararım.					
70. Disiplin sorunu yaratan öğrencilere farklı alanlarda sorumluluk veririm.					
71. Öğrencilere zevkle yapacakları ev ödevleri veririm.					
72. Kendimi yenilemek ve geliştirmek için eğitim kitapları okurum.					
73. Hizmet süresi fazla olan arkadaşların fikir ve tecrübelerinden yararlanırım.					
74. Sınıf yönetimi konusunda seminerlere katılırım.					
75. Etkili iletişim kurma becerilerimi geliştirmeye çalışırım.					
76. Disiplin sorunlarının sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerini araştırmaya çalışırım.					
77. Mevcut koşullar çerçevesinde ders planı oluşturur ve uygularım.					

FAKTÖR ANALİZİ SONUCU DİKKATE ALINAN MADDELER

A. DİSİPLİN SORUNLARININ NEDENLERİ

19. Öğrencinin derse hazırlıksız gelmesi sınıf disiplinini etkiler.
20. Düşük sosyo-ekonomik koşullar içindeki öğrenciler sınıf disiplininde sorunlar yaratır.
21. Başarısız öğrenciler daha çok disiplin sorunu yaratır.
22. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamada öğretmene destek olur.

23. Okul yönetimi sınıf disiplinini sağlamakla fazla ilgilenmemektedir.
24. Sınıf disiplini konusunda, okul çapında toplantılar yapılır.
25. Okul yönetimi disiplin sorunlarını azaltmada çevreyle sıkı işbirliği geliştirir.
26. Sınıftaki sıraların elverişsiz yapısı disiplin sorunlarını artırmaktadır.
27. Sınıftaki teknolojik araç ve gereçlerin fazla kullanılması disiplin sorunu yaratmaktadır.
28. Sınıfın elverişsiz ısı ve ışık durumu disiplin sorunlarının artmasına yol açmaktadır.
29. Sınıfın başarı durumunun düşüklüğü sınıf disiplin sorunlarını artırıcı nitelik oluşturmaktadır.
30. Öğretmenin alan bilgisindeki yetersizliği disiplin sorunlarına neden olmaktadır.
31. Öğretmenin derse hazırlıksız girmesi sınıf disiplinini olumsuz etkiler.
32. Deneyimli öğretmenler daha az disiplin sorunlarıyla karşılaşır.
33. Ailelerin çocuklarıyla ilgilenmemesi disiplin sorunlarını artırmaktadır.
34. Aileler çocuklarının okul dışındaki zamanlarını etkili yönetememektedir.
35. Okul çevresinin düşük sosyo –kültürel ortamı sınıf disiplin sorunlarını artırmaktadır.
36. Çevredeki kişisel gelişim olanaklarının yokluğu, sınıf yönetimine olumsuz yansımaktadır.

B. DİSİPLİN SORUNLARINI HALLETMEYE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

19. Disiplini bozan öğrencinin yerini değiştiririm.
20. Sınıf oturma düzenini tüm öğrencileri görecektir şekilde tasarlarım.
21. Tahtanın tüm öğrenciler tarafından görülmesini sağlarım.
22. Sınıfta teknolojik çeşitli teknolojik araç ve gerecin yer almasına çalışırım.
23. Kız ve erkek öğrencileri karışık oturtmaya çalışırım.
24. Sınıfın ısı, ışık, havalandırma vb. düzenini her gün kontrol ederim.
25. Okul yönetiminden okul içi farklı etkinlikler düzenlenmesini isterim.
26. Okul-aile işbirliğinde okul yönetimini cesaretlendiririm.
27. Okul-çevre işbirliğinde okul yönetimine yardımcı olurum.
28. Velilerimle düzenli olarak görüşürüm.
29. Öğrencilerimi evlerinde ziyaret ederim.

30. Aileleri okula gelmeleri yönünde teşvik ederim.
31. Ailelerle çeşitli iletişim yolları geliştirmeye çalışırım.
32. Öğrencilerime sürprizler hazırlarım.
33. Öğrencilerimle oyunlar oynarım.
34. Dönem başından itibaren öğrencilerin sınıf davranış kurallarını öğrenmesine çalışırım.
35. İstenmeyen davranışı değerlendirirken nedenini araştırırım.
36. İstenen davranışa yönleltmek için öğrenci ile bireysel sözleşme yaparım.
37. Dersteyken her öğrenciyle yakından ilgilenirim.
38. Öğrencileri başarılı olmaları yönünde güdülerim.
39. Öğrencilere öğrenmelerine ilişkin dönüt veririm.
40. Öğrencilerime ders dışında zaman ayırırım.
41. Öğrencilerin boş zamanlarını etkili geçirebilmelerinin yollarını ararım.
42. Öğrencilere zevkle yapacakları ev ödevleri veririm.
43. Kendimi yenilemek ve geliştirmek için eğitim kitapları okurum.
44. Hizmet süresi fazla olan arkadaşların fikir ve tecrübelerinden yararlanırım.
45. Sınıf yönetimi konusunda seminerlere katılırım.
46. Etkili iletişim kurma becerilerimi geliştirmeye çalışırım.
47. Disiplin sorunlarının sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerini araştırmaya çalışırım.
48. Mevcut koşullar çerçevesinde ders planı oluşturur ve uygularım.

EK 2. İZİN BELGELERİ

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Bahtiyar SİRKEÇİ
Kurumu / Üniversitesi	Fırat Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Kahramanmaraş-Merkez İlçe
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Özel ve Devlet İlköğretim Okulları 1. Kademe Öğretmenleri
Araştırmanın konusu	Özel ve Devlet İlköğretim Okulları 1. Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Yaklaşım Biçimleri”
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	-
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırmanın adı geçen kurumda yapılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

6 Mart 2019
Komisyon Başkanı
Hasan KÖZAN

Üye
Nadir YILDIRIM

Üye
Mahmut YILDIRIM

Sayın Bahtiyar Sirkeci,

"İlköğretim 1. kademesindeki öğretmenlerin sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ve uygulamaları (Elazığ)"
adlı yüksek lisans tezimde kullanılan anketin birkaç maddesini, atıf ve bilimsel etik
kurallarına uymanız koşuluyla kullanmanızda bir sakınca yoktur.
Başarılar dilerim.

01.10.2009

Erol ÖZDEM

ÖZGEÇMİŞ

02.01.1975 yılında Zonguldak'ın Devrek ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Devrek'te tamamladı. 1993 yılında Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 1997 yılında lisans eğitimini tamamladı. Kastamonu, Elazığ ve Kahramanmaraş illerinde özel okullarda sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. Halen Kahramanmaraş ilinde özel bir ilköğretim kulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapan araştırmacı evli ve bir çocuk babasıdır.